

Alþingi
Erindi nr. P 139'9/2.8
komudagur 3.5.2011

Alþingi Nefndarsvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 2.mai 2011
Tilvísun: 201104-0033

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingar á lögum, nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir), 704. mál.

Alþýðusamband Íslands hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingar á lögum nr.129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, 704.mál.

Meginefni frumvarpsins er tvíþætt. Í fyrsta lagi eru lagðar til breytingar sem lúta að því að þrengja hæfisskilyrði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða og koma í veg fyrir svonefnda krossstjórnarsetu á fjármálamarkaði. Þessar breytingar eru til samræmis við þær breytingar sem gerðar voru á hæfisskilyrðum stjórnarmanna í lögum um fjármálafyrirtæki og lögum um váttryggingarfélag á 138. löggjafapingi. Í öðru lagi er lagt til að heimildir til fjárfestinga í óskráðum hlutabréfum fyrirtækja verði rýmkaðar tímabundið til ársloka 2015 þannig að heimilt verði að fjárfesta allt að 20% af hreinni eign lífeyrissjóðs í slíkum bréfum þrátt fyrir að hömlur séu á viðskipti með bréfin.

Ákvæði í 1.gr. frumvarpsins sem lúta að þrengri hæfisskilyrðum stjórnarmanna og framkvæmdastjóra eru í meginatriðum til bóta og skýringar. Í 5.mgr. 1.gr. er lagt til að þrátt fyrir þá meginreglu að stjórnarmenn í lífeyrissjóði eigi ekki sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila, geti stjórnarmanni í lífeyrissjóði verið heimilt að sitja í stjórn annars lífeyrissjóðs að fengnu samþykki FME, enda gæti verið hagur í því t.d. þegar um sambærileg flókin réttindakerfi er að ræða. Ekki verður séð að atriði eins og flókin réttindakerfi séu nægjanleg rök fyrir því að sami einstaklingurinn sitji í stjórnnum tveggja aðskilda lífeyrissjóða sem eru hvor um sig sjálfstæður eftirlitsskyldur aðili. Almennt mætti halda því fram, að tryggingarfræðilegar forsendur séu flókin viðfangsefni og því vandséð á hvaða grundvelli FME ætti að fara með þetta vald og skera úr hvenær skilyrði eru uppfyllt.

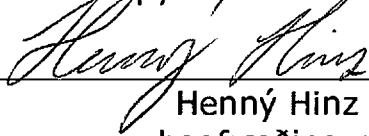
Í 3.gr. frumvarpsins er lagt til að þrátt fyrir ákvæði 2. málsl. 3 mgr. 36 gr. verði lífeyrissjóðum heimilt til 31. desember 2015 að fjárfesta í óskráðum hlutabréfum fyrirtækja þrátt fyrir að hömlur séu á viðskiptum með bréfin. Alþýðusambandið telur mikilvægt að farið sé afar varlega með að veita lífeyrissjóðunum heimildir til slíkra fjárfestinga og leggur áherslu á að gerður verði greinarmunur á félögum sem séu stofnuð til að gegna tímabundnu og afmörkuðu verkefni – líkt og fjárfestingasjóðum í óskráðum hlutafélögum – og einstaka fyrirtækjum sem standa í hefðbundnum rekstri. Alþýðusambandið leggst þannig alfarið gegn slíkri breytingu gagnvart einstaka fyrirtækjum í almennum rekstri og telur að hér sé um allt of víðtækar heimildir til fjárfestinga í bréfum sem ekki eru virk viðskipti með og verðmyndun á markaði.

Lífeyrissjóðir ættu því á hættu að afar takmarkaðir möguleika væru til að losa slík bréf ef þörf er á sem aftur hamlar mjög eðlilegri verðmyndun eignarinnar. Að sama skapi er nauðsynlegt að vara við þessu tímabundna ákvæði, ef lífeyrissjóðir nýta sér þessa nýfengnu heimild er ólíklegt að þeir hafi nokkra stöðu til þess að selja bréfin aftur fyrir lok ársins 2015 – enda hömlur á viðskiptum með bréfin.

Ef marka má umræðuna í þjóðfélaginu má ætla að hugmyndin að baki sé sú að opna fyrir fjárfestingu lífeyrissjóðanna í orkufyrirtækjum, s.s. HS orku. ASÍ telur að í marga staði séu slíkar fjárfestingar áhugaverðir langtíma fjárfestingarkostir fyrir sjóðina, en setur sig á mót því að það sé gert í formi hlutabréfakaupa og ítrekar þá stefnu sína að orkugeirinn verði ekki einkavæddur. Mun skynsamlegra er hins vegar að leita annarra leiða í þeim efnum. Má þar m.a. benda á að aðkoma sjóðanna með eigið fé gæti t.d. verið í gegnum víkjandi lán í verkefnafjármögnun eða með öðrum þeim hætti sem tryggir að sjóðirnir lokist ekki inni með fjárfestingu sína í eignum með ógagnsærri verðmyndun.

Þrátt fyrir að fjárfestingarkostum lífeyrissjóðanna hafi fækkað frá bankahruni og áhrif gjaldeyrishaftanna takmarki einnig möguleika þeirra til fjárfestinga, er mikilvægt að áfram séu viðhöfð meginsjónarmið laganna um áhættudreifingu og varfæri í fjárfestingum lífeyrissjóðanna. Því telur Alþýðusambandið fulla ástæðu til þess að áfram séu skilyrði um það í lögnum að ekki séu hömlur á viðskiptum með eignir sjóðanna og að ekki verði veitt tímabundin undanþága frá því skilyrði laganna.

F.h. Alþýðusambands Íslands

Henný Hinz
hagfræðingur

Alþingi
Erindi nr. ~~P~~ 134/2305
komudagur 5.5.2011

From: Tanya Zharov [mailto:tanya@audur.is]
Sent: 5. maí 2011 17:51
To: Selma Hafliðadóttir
Subject: mál nr. 704 - breyting á lögum um lífeyrissjóði

Sæl Selma,

okkur hjá Auði Capital langar að koma eftirfarandi ábendingu í tengslum við neðangreint frumvarp til laga.

Ástæðan fyrir því að okkur er málið skylt er að við rekum einn fagfjárfestastjóð sem samlagsfélag sem heitir Auður I, fagfjárfestastjóður slf. Jafnframt erum við með tvo sjóði í vinnslu sem eiga að vera reknir í sams konar félagaformi.

Í 2. gr. er tillaga að lagaákvæði sem á að leysa ákveðin tæknileg vandkvæði sem tengjast svokölluðum „private equity“-sjóðum og fjárfestingum lífeyrissjóða í þeim og erum við eindregið fylgjandi þessari breytingu á löggjöfinni.

Orðalag textans sem er lagt upp með í frumvarpinu – þ.e. 2. gr. 2. mgr. mjög gott en í orðalagi greinargerðarinnar með ákvæðinu gætir ákveðinnar ónákvæmni. Þar sem um tæknilegt málefni er að ræða langar mig að stinga upp á ákveðinni viðbót við það orðalag sem hefði átt að vera í greinargerðinni en ætti þá heima í umfjöllun nefndarinnar til að taka af allan vafa um að ekki eigi að vera mismunun á milli þeirra félagaforma sem sjóðir eru í en hér á landi eru þeir reknir sem: samlagsfélög, samlagshlutafélög og fagfjárfestastjóðir rekstrarfélaga.

Ef að núverandi orðalag greinargerðarinnar er skoðað þá er hættu á því að lagaákvæðið væri túlkað þröngt og eingöngu litið svo á að það næði yfir sjóði sem væru fagfjárfestastjóðir í rekstri rekstrarfélaga þar sem að notað er orðið „hlutdeildarskírteini“ – dæmi um slíkan sjóð er t.d. SIA hjá Stefni, rekstrarfélagi Kaupþings þar sem að vísað er í 4. gr. laga um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði nr. 30/2003.

Ef að ákvæðið væri túlkað þröngt með tilliti til orðalags í orðalagi þannig að sjóður rekinn sem samlagsfélag (til dæmis Auður I) eða samlagshlutafélag (til dæmis Frumtak slhf. og Framtakssjóðurinn slhf.)

Til að skýra mál mitt frekar er hér textinn sjálfur:

2. mgr. 2. gr. frumvarpsins hljóðar svo:

“Fjárfestingar í hlutdeildarskírteinum eða **hlutum** annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. eru eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með **eignarhlutina**, nema þær hömlur hafi eðlilegan viðskiptalegan tilgang og eru til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta.”

Og er þar gert ráð fyrir öllum tegundum af eignarhlutum hvort sem heldur um ræðir eignarhluti í samlagsfélagi, hluti í samlagshlutafélagi og einnig hlutdeildarskírteinum í fagfjárfestastjóði í rekstri rekstrarfélaga en eingöngu þeir síðastnefndu falla undir lög um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði nr. 30/2003.

En textinn í greinargerðinni þrengir þetta með orðalaginu: “Í greininni er lagt til að tekin verði af öll tvímæli um að ákvæði **2. málsl. 3. mgr. 36. gr. gildi ekki um aðra sjóði um sameiginlega fjárfestingu** en nokkur vafi hefur leikið á því hvort skilyrðið gildi um þá, enda er slíkum sjóðum **heimilt að gefa út hlutdeildarskírteini eða hlutabréf**,*** sbr. 4. gr. laga um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði nr. 30/2003.”

Ofangreindur texti í greinargerð skilur annars vegar vafa um að þetta nái yfir fagfjárfestasjóði sem ekki falla undir 4. gr. laga nr. 30/2003 (og okkar sjóðir gera það ekki) og hins vegar yfir eignarhluti í samlagsfélögum þar sem að sérstaklega er tiltekið “hlutdeildarskírteini eða hlutabréf” en ekki eignarhlutur.

Úr því að farið er að telja upp í greinargerðinni ætti annað hvort að bæta við orðinu “eignarhlutur” þar sem merkt er *** eða þá að bæta við til dæmis fyrir framan orðin “..hlutdeildarskírteini eða hlutabréf”.

Tillaga undirritaðrar til nefndarinnar er sú að taka fram að ekki sé markmið löggjafans að mismuna milli félagaforma og að orðalagið í greinargerð um hlutafé og hlutdeildarskírteini sé nefnt í dæmaskyni og að vísanin í verðbréfasjóðalöggjöfina sé í raun óþörf.

Ef frekari skýringa er óskað er ég boðin og búin og jafnframt til að koma fyrir nefndina ef þess er óskað.

Virðingarfyllst,

f.h. Auðar Capital

Tanya Zharov
framkvæmdastjóri lögfræðisviðs
Auður Capital hf.

Alþingi
Erindi nr. P 139/2207
komudagur 3.5.2011

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og skattanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 3. maí 2011

Efni: Umsögn BSRB um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir), þskj. 1223-704. mál.

BSRB hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða varðandi hæfi stjórnarmanna, framkvæmdastjóra og fjárfestingarheimildir.

BSRB gerir engar efnislegar athugasemdir við frumvarpið.

Fyrir hönd BSRB

Helga Jónsdóttir
framkvæmdastjóri

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Kópavogi, 16. maí 2011

Efni: Viðbótarumsögn um þskj. 1223 — 704. mál á 139. löggjafarþingi 2010–2011, að beiðni efnahags- og skattanefndar

Þegar undirrituð mættu fyrir nefndina þann 10. maí sl., var óskað eftir því að þeir punktar sem við lögðum áherslu á fyrir nefndinni yrðu teknir saman og sendir nefndinni sem hluti af umsögn okkar um frumvarpið. Hér að eftir fara þessi punktar. Vinsamlegast athugið að um óformlega punkta er að ræða, sem unnir voru upp úr athugasemdum okkar sem sendar voru til nefndarinnar þann 04. maí síðastliðinn.

Við hjá Deloitte fögnum því að hæfisskilyrði laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og stafsemi lífeyrissjóða eru skýrð og þar með gerðar auknar kröfur til stjórnarmanna lífeyrissjóða. Verður jafnframt að lýsa yfir vonbrigðum með hve mörg matskennd atriði er þar að finna sem og að undantekningar skipa stóran sess í frumvarpinu. Það hlýtur að vera endanlegt markmið að fé sjóðsfélaga ávaxtist og ekki komi upp atvik þar sem stjórnarmenn eða framkvæmdastjóri þurfi að svara fyrir einhvers konar misgjörðir með tilheyrandi kostnaði fyrir sjóðsfélaga.

Við leyfum okkar að flokka ákvæði frumvarpsins í tvö flokka, það sem að okkar mati er í lagi og skoðast þannig að almennt ríki ánægja um þau ákvæði og síðan þau sem að okkar mati eru ekki í lagi, en þar eru gerðar athugasemdir við hverja málsgrein.

Í lagi

- 1.mgr. 1.gr. um hæfi. Greinin er góð en þó þykir okkur 10 ára bið frá dómsuppkvaðningu langur tími sem getur verið íþyngjandi og í ósamræmi við nýlega lagapróun, t.d. nýlegar breytingar á fyrningu vegna gjaldþrota. Þetta er þó í takt við sambærilegt ákvæði í lögum um fjármálafyrirtæki.
- 2.mgr. 1.gr. er mjög gott ákvæði og í takt við lög um fjármálafyrirtæki og váttryggingastarfsemi.
- 3. mgr. 1. gr. um starfsmenn lífeyrissjóða í stjórn dótturfélags, ætli að geta gengið upp svo fremi sem túlkunin verður ekki rúm.

- 7.mgr. 1. gr. þar sem fjallað er um frkv.stj sem sjái um daglegan rekstur, en taki ekki óvenjulegar og mikilsverðar ákvarðanir. Mjög eðlilegt ákvæði og í takt við lög um hlutafélög o.fl.
- Í a. lið 2.gr. er fjallað um þrengingu á 2. málslið 3. mgr. 36. gr. laganna. Deloitte hf. fagnar því að hlutabréf séu sérstaklega tilgreind. Þetta styrkir þá heimild lífeyrissjóðanna að geta fjárfest í lífvænlegum félögum, sem ástunda góða stjórnarhætti.

Ekki í lagi

- 4.mgr. 1.gr. Samkvæmt greininni getur starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðsfélaga, að því gefnu að FME samþykki skipunina. Í fyrsta lagi er þetta ákvæði óþarft þar sem það ætti að vera auðvelt að fá aðra hæfa stjórnarmenn til starfa en þá sem greinin tekur til. Í öðru lagi gengur þetta ekki upp af praktískum ástæðum. Eins og kosningum er almennt háttað í stjórnir lífeyrissjóða, þá eru aðilar kosnir á aðalfundi lífeyrissjóðs. Sé aðili kosinn á slíkum fundi sem þarf undanþágu þá þarf að sækja um slíka undanþágu frá FME. Það tekur mjög langan tíma að fá einhver svör frá FME, svo að stjórnarmaður getur ekki tekið sæti sitt fyrr en mat liggur fyrir. Það verður því ekki gengið frá kosningu slíks stjórnarmanns á aðalfundi, nema formlegt mat FME liggi fyrir, fyrir fund. Aðeins nánar um mat FME í næsta lið.
- Í 5.mgr. 1.gr. er heimild til að sitja í fleiri en einum lífeyrissjóði með beinni heimild frá FME. Aftur er það háð sérstöku mati FME. Það er að okkar mati í hæsta máta óeðlilegt að FME gefi grænt ljós á sérstakt hæfi ákveðins aðila til setu í stjórn lífeyrissjóðs, þar sem FME á svo að fara með eftirlit með sama aðila og þá jafnvel fara að efast um ákvarðanir þessa aðila og hæfi hans til að taka þær.
- 6.mgr. 1. gr. „búa yfir nægri þekkingu og starfsreynslu“

Þetta ákvæði er allt of opið og teygjanlegt. Hver á að meta þetta? FME? Eða einhver annar? Er nægilegt að menn standist hæfnisprófið hjá FME eða á að fara að setja e-r sérstakar hæfisreglur?

- 8.mgr. 1.gr. Frkv.stjóri getur tekið þátt í atvinnurekstri með heimild stjórnar – og svo hinn bráðskemmtilegi „óverulegur hlutur“. Hvað felst í að eiga óverulegan hlut? Að mati Deloitte á þetta ákvæði að vera alveg úti. Það ættu að vera nægir kandidatar í þessi störf án þess að viðkomandi taki þátt í atvinnurekstri og að mati Deloitte á það ekki að vera sett í hendur stjórnar hvers lífeyrissjóðs að meta slíkt. Eins er merkilegt að þrátt fyrir öll þau vandkvæði sem stjórnvöld og dómstólar eiga í við að skilgreina verulegan og óverulegan hlut í hinum ýmsu tilvikum vegna hrunsins sé ekki sett inn t.d. ákveðin prósentu eignarhlutar. Er óverulegur hlutur 19,9%, eins og sumir fyrrum bankaeigendur halda fram, 12% eða 5%? Eins má benda hér á að það er mögulegt að viðkomandi aðili gæti talist skuggastjórnandi vegna fyrri áhrifa sinna í fyrirtæki, jafnvel þótt eignarhlutur hans sé óverulegur.

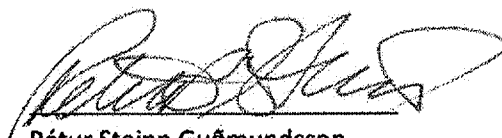
- 9.mgr. 1. gr. um menntun og starfsreynslu með þeim hætti að tryggt sé að hann geti sinnt starfi sínu. Þetta ákvæði er allt of matskennt. Hér þarf að gera kröfu um ákveðna menntun, t.d. háskólamenntun í viðskiptafræði/hagfræði eða sambærilega menntun. Samsetning stjórnar getur annars haft veruleg áhrif á mat á hæfi framkvæmdastjóra. Framkvæmdastjóri er kosinn af stjórn og það er undir stjórn komið að meta þetta. Hlutverk lífeyrissjóða er að ávaxta fé sjóðsins og sjá til þess að ávöxtunin fari ekki undir 3,5% á ári. Að sjálfsögðu verður framkvæmdastjóri sjóðs að hafa þekkingu og menntun á þessu sviði svo unnt sé að standa við lágmarks kröfur sjóðsins.
- Í b. lið 2. gr. er vísað til þess að engar hömlur eigi að vera með hlutdeildarskírteini eða aðra sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölulið 1. mgr. 36. gr. laganna, nema um „eðlilegan viðskiptalegan tilgang“ sé að ræða sem „gæti hagsmuna fjárfesta“. Fyrri hluti ákvæðisins er til þess fallinn að hafa opin og gagnsæ viðskipti, en seinni hluti ákvæðisins er svo matskenndur að hann í raun tekur fyrir að fyrri hluti ákvæðisins verði virkur. Það nær ekki tilgangi sínum að setja ákvæði sem síðan er gert marklaust með svo viðtækri og matskenndri undantekningu.

Bráðabirgðaákvæði 3. greinar frumvarpsins. Eins og berlega hefur komið í ljós erum við hjá Deloitte ekki hrifin af því að vera með bráðabirgðaákvæði í lögum. Þessi takmarkaða hrifning helgast kannski helst af því að við vinnum mikið með skattalög sem eru að verða ólæsileg vegna bráðabirgðaákvæða. Þetta tiltekna ákvæði kann að vera skiljanlegt í því viðskiptaumhverfi sem er á Íslandi í dag. Þó ber að benda á að þau skilyrði sem talin eru upp í greinagerð með frumvarpinu, þ.e. 21.-23. gr. laga um hlutafélög, eru ekki þess eðlis að undanþága eigi að heimila fjárfestingar lífeyrissjóða. Það er ákvörðun stjórnar hlutafélags hverju sinni ef hömlur eru á meðferð hlutabréfa, en sama stjórn getur með sama hætti aflétt öllum þeim hömlum sem þarf, sem væri mun heppilegri leið, til að tryggja gagnsæi og góða

Virðingarfyllt
f.h. Deloitte

Hólmfríður Kristjánsdóttir
Lögfræðingur
Skatta- og lögfræðisviði

Pétur Steinn Guðmundsson
Lögfræðingur
Skatta- og lögfræðisviði

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Kópavogi, 04. maí 2011

Efni: Umsögn um þskj. 1223 — 704. mál á 139. löggjafarþingi 2010–2011

1. ALMENNT

Deloitte hf. fagnar því að fá tækifæri til að veita umsögn um breytingar á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Sú breyting sem nú er lögð fram er til að samræma hæfisskilyrði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða við það sem áður hefur komið fram í fyrirtækjum sem lúta eftirlitsskyldu opinberra aðila og opnað fyrir mögulegar fjárfestingar sem taka mið af hlutabréfamarkaðnum eins og hann er nú og spár segja til um hvernig verði á næstu árum.

Deloitte hf. telur að sú meginhugsun sem fram kemur í frumvarpinu sé almennt til bóta og styðji við þá þróun að gera lífeyrissjóðum kleift að fjárfesta í íslenskum fyrirtækjum sem eru lífvænleg, þótt þau lúti ekki ströngustu reglum um skráningu á markaði. Undantekningarákvæði frumvarpsins valda þó ákveðnum vonbrigðum.

Á sama tíma og Viðskiptaráð, Samtök atvinnulífsins, Nasdaq OMX og Rannsóknarmiðstöð um stjórnarhætti við Háskóla Íslands eru í átaki til að fá fyrirtæki landsins til að efla góða stjórnarhætti sína, þykir Deloitte hf. skjóta skökku við að frumvarp geri áfram ráð fyrir að undantekningarreglur í svo mikilvægum málum sem hér eru lagðar fram, skipi svo stóran sess og hafi alla burði til að geta orðið að aðalreglum. Meginregluna um þrönga skýringu á undantekningum verður að hafa í forgrunni, og gæta ber að því að hún leiði ekki til þess að aðalreglan hafi í raun litla eða enga þýðingu.

Hér á eftir eru raktar helstu athugasemdir Deloitte við frumvarpið eftir því sem við á.

2. EINSTÖK ATRIÐI FRUMVARPSINS

Um 1. gr.

Í 1. mgr. 1. gr. frumvarpsins er gerð ítarleg(ri) krafa til stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða um að hafa ekki hlotið dóm fyrir refsiverða háttsemi síðastliðin 10 ár. Þetta ákvæði lengist um helming og verður einnig ítarlegra. Hér eru samkeppnislög sérstaklega tilgreind og sérlæg sem lúta opinberu eftirliti með fjármálastofnunum. Ljóst er að flutningsmaður er að reyna að ná yfir

helstu brot sem gætu haft áhrif á hæfi stjórnarmanna sem fara með mikið fjárveitingarvald, líkt og lífeyrissjóðir gera. Hér mætti t.d. bæta við upptalningu ákvæðisins ákvæðum laga sem hafa með náttúruvernd og mengunarvarnir að gera. Ljóst má vera að efnahagsbrot framtíðarinnar munu beinast meira að sviði mengunarvarna en hingað til hefur þekkt. Það er því með sambærilegum rökum og samkeppnislög eru sett inn í ákvæðið, að taka fleiri lög til skoðunar og ekki einskorða það við möguleg efnahagsbrot sem tengjast hefðbundnu bókhaldi. Þá má einnig spyrja hvort menn sem hlotið hafa dóm eigi yfir höfuð að sitja í stjórn lífeyrissjóða, sem byggja á hagsmunum sem lúta almannaheill.

Í 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins er ný aðalregla sem byggir á hæfisskilyrðum stjórnarmanna og tengslum þeirra við aðra eftirlitsskylda aðila. Nauðsynlegt er að klippa á mögulega hagsmunaárekstra og krosseignartengsl þegar kemur að hagsmunagæslu fyrir lífeyrissjóði landsmanna. Þess vegna fagnar Deloitte hf. því að þetta ákvæði komi inn í lög.

Í málsgreinunum sem koma á eftir 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins eru undantekningarákvæði. Þegar verið er að setja reglur sem eiga að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra og krosseignartengsl eru undantekningarákvæði mjög varasöm því þau hafa þá tilhneigingu að verða meginreglan. Í 3. mgr. 1. gr. er undantekningarákvæði sem getur verið eðlilegt, í ljósi þess að verið er að gæta hagsmuna lífeyrissjóðsins. Þá er þetta ákvæði skilgreint þannig að félagið þjóni eingöngu lífeyrissjóðnum og því gæti verið um eina efnahagslega einingu að ræða. Heppilegra gæti samt verið að fá aðila sem ekki er tengdur með þeim hætti að vera stjórnarmaður eða starfsmaður lífeyrissjóðsins. Þá væri tryggt að eftirlitshlutverk stjórnar væri til staðar án þess að spurningar vakni um tengsl aðila. Önnur undantekningarákvæði eru varhugaverð og óljóst hvort þau séu til þess fallin að ná tilgangi sínum. Það er efni í sérstaka umræðu hvernig kjöri manna í stjórnir lífeyrissjóða eigi að vera háttáð og það verður ekki séð að skipun eða kosning sjóðsfélaga á einstaka aðila til setu í eftirlitsskyldum aðila breyti nokkru um þetta efni. Þessi ákvæði gera það að verkum að það verður ábyrgð FME að meta hvort um hagsmunaárekstur er að ræða eða ekki. Það er ekki heppilegt að FME fari með heimild til að meta hæfi einstakra aðila og veiti þeim leyfi til að sitja í stjórn, sem FME fer síðan með eftirlit með. Ber að vara við slíkri tengingu.

Um 2. gr.

Í a. lið þessa ákvæðis er fjallað um þrengingu á 2. málslíð 3. mgr. 36. gr. laganna. Deloitte hf. fagnar því að hlutabréf séu sérstaklega tilgreind. Þetta styrkir þá heimild lífeyrissjóðanna að geta fjárfest í lífvænlegum félögum, sem ástunda góða stjórnarhætti.

Í b. lið ákvæðisins er vísað til að engar hömlur eigi að vera með hlutdeildarskírteini eða aðra sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölulíð 1. mgr. 36. gr. laganna, nema um „eðlilegan viðskiptalegan tilgang“ sé að ræða sem „gæti hagsmuna fjárfesta“. Fyrri hluti ákvæðisins er til þess fallinn að hafa opin og gagnsæ viðskipti, en seinni hluti ákvæðisins er svo matskenndur að hann í raun tekur fyrir að fyrri hluti ákvæðisins verði virkur. Hvað er eðlilegur viðskiptalegur tilgangur? Það er möguleiki að setja nánast allt inn í þennan kassa, þar sem rökin verða ávallt matskennd og háð túlkun þess sem með fer. Hér er enn ein tilraunin til að skapa umhverfi sem er gagnsætt sett út í kuldann. Það nær ekki tilgangi sínum að setja ákvæði sem síðan er gert marklaust með svo víðtækri og matskenndri undantekningu.

Um 3. gr.

Það er almennt ekki heppilegt að vera með bráðabirgðaákvæði í lögum. Þetta ákvæði kann að vera skiljanlegt í því viðskiptaumhverfi sem er á Íslandi í dag. Þó ber að benda á að þau skilyrði sem talin eru upp í greinagerð með frumvarpinu, þ.e. 21.-23. gr. laga um hlutafélög, eru ekki þess eðlis að undanþága eigi að heimila fjárfestingar lífeyrissjóða. Það er ákvörðun stjórnar hlutafélags hverju sinni ef hömlur eru á meðferð hlutabréfa, en sama stjórn getur með sama hætti aflétt öllum þeim hömlum sem þarf, sem væri mun heppilegri leið, til að tryggja gagnsæi og góða stjórnarhætti.

3. SAMANTEKT

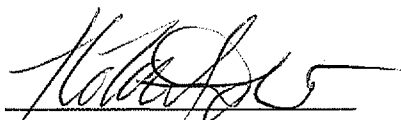
Á sama tíma og Deloitte hf. fagnar því að hæfisskilyrði eru skýrð og þar með gerðar auknar kröfur til stjórnarmanna lífeyrissjóða, verður að lýsa yfir vonbrigðum með hve undantekningar skipa stóran sess í frumvarpinu. Það er líkt og verið sé að koma til móts við mörg mismunandi sjónarmið í einu ákvæði, án þess að tryggja með óbyggjandi hætti að hagsmunir sjóðsfélaga séu hafðir að leiðarljósi. Það hlýtur að vera endanlegt markmið að fé sjóðsfélaga ávaxtist og ekki komi upp atvik þar sem stjórnarmenn eða framkvæmdastjóri þurfi að svara fyrir einhvers konar misgjörðir með tilheyrandi kostnaði fyrir sjóðsfélaga.

Óljóst er hver raunverulegur ávinningur er með undantekningunum sem fram koma í frumvarpinu. Í flestum tilvikum geta fyrirtæki aflétt leynd sinni og hömlum á hlutabréfum þess, ef áhugi er yfir höfuð fyrir hendi, að fá svo sterkan fjárfesti inn í félagið, sem lífeyrissjóðir eru. Það á ekki að vera á grundvelli undantekninga. Undantekningar af þessu tagi viðhalda frekar að fyrirtæki uppfylli ekki almenn skilyrði til að geta flokkast sem fyrirmyndarfyrirtæki með góða stjórnarhætti. Afslátt af hagsmunatengslum og krosseignartengslum á ekki að gefa.

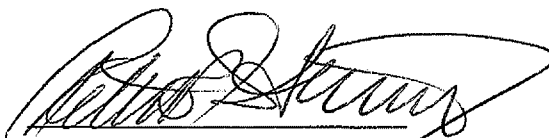
Deloitte vonast til að nefndarmenn skoði það alvarlega að takmarka undanþágurnar eins mikið og mögulegt er. Viðskipti með hlutabréf eiga að vera án hamla og lífeyrissjóðir eiga ekki að fjárfesta nema í félögum þar sem stundaðir eru góðir stjórnarhættir. Það er hvati til framtíðar.

Deloitte er tilbúið til að veita frekari aðstoð og skýringar ef þess verður leitað.

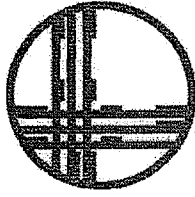
Virðingarfyllt
f.h. Deloitte

Hólmfríður Kristjánsdóttir
Lögfræðingur
Skatta- og lögfræðisviðs

Pétur Steinn Guðmundsson
Lögfræðingur
Skatta- og lögfræðisviði

Félag löggiltra
endurskoðenda

Alþingi
Erindi nr. *p* 139/2255
komudagur 5.5.2011

Reykjavík 3. maí 2011
Tilvísun FLE 14-2011

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

b/t Sigrúnar Helgu Sigurjónsdóttur

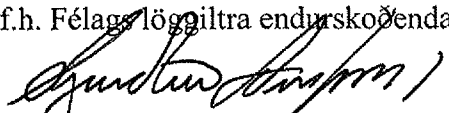
Málefni: Frumvarp til laga um br. á lögum nr. 129/1997 um
skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 704
mál.

Með tölvupósti dags. 15. apríl s.l. óskaði Efnahags- og skattanefnd Alþingis eftir
umsögn Félags löggiltra endurskoðenda (FLE) um ofangreint málefni.

Samkvæmt samþykktum félagsins sendi stjórnin ofangreint erindi til álitsnefndar
FLE sem tók málið til umfjöllunar.

Álitsnefndin telur málið vera þess eðlis að félagið tekur ekki afstöðu til þess.

Virðingarfyllst,
f.h. Félags löggiltra endurskoðenda

Sigurður B. Arnþórsson
Framkvæmdastjóri FLE

FJÁRMÁLAÆFTIRLITIÐ

Nefndasviðs Alþingis
b.t. Sigrún Helga Sigurjónsdóttir
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Alþingi
Erindi nr. P 139/2159
komudagur 2.5.2011

2. maí 2011
Tilvísun: 2011040064

Efni: Umsögn um frv. til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997 skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 704. mál

Fjármálaeftirlitið vísar til tölvupósts nefndasviðs Alþingis, dags. 15. apríl sl., þar sem óskað er umsagnar Fjármálaeftirlitsins um frumvarp til laga um breytingar á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 704. mál., 139. löggjafarþings. Í frumvarpinu eru gerðar breytingar á 31. gr. laganna er varðar hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra og 36. gr. laganna er varðar fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða.

I. 2. mgr. 1. gr.

Í 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins, er lögð til sú breyting á 31. gr. laganna, að stjórnarmenn í lífeyrissjóðum meggi ekki eiga sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann, né vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann. Er ákvæði þetta í samræmi við 5. mgr. 54. gr. laga nr. 56/2010 um váttryggingarstarfsemi og 4. mgr. 52. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, sbr. breytingu á því ákvæði skv. frumvarpi til laga um breytingu á lögum nr. 161/2002 sem nú liggur fyrir Alþingi (696. mál). Framangreind ákvæði voru sett til að takmarka krossstjórnarsetu einstakra aðila á fjármálamarkaði í þeim tilgangi að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra og lágmarka orðsporsáhættu.

Fjármálaeftirlitið telur að nauðsynlegt sé að umrædd grundvallarregla um bann við krossstjórnarsetu nái einnig til lífeyrissjóðanna og upptaka hennar í lög nr. 129/1997 sé til mikilla bóta í því skyni að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra í rekstri lífeyrissjóðanna og lágmarka orðsporsáhættu þeirra.

II. 3. mgr. 1. gr.

Í 3. mgr. 1. gr. frumvarpsins er gerð fyrsta undanþágan frá framangreindri grundvallarreglu. Þar segir að þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. geti stjórnarmaður eða starfsmaður lífeyrissjóðs tekið sæti í stjórn fjármálafyrirtækis sem er að hluta eða öllu leyti í eigu lífeyrissjóðsins og sinnir eingöngu þjónustuhlutverki fyrir lífeyrissjóði. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármálamarkaði.

Fjármálaeftirlitið sér engin sérstök rök standa til þessarar undanþágu og mælir með að hún verði felld niður.

Eins og sakir standa á ákvæði þessarar greinar frumvarpsins eingöngu við um eitt fyrirtæki,

Jökla Verðbréf hf., sem er í eigu Lífeyrissjóðs Vestmannaeyja, Festu lífeyrissjóðs og Lífeyrissjóðs bænda, þar sem hver lífeyrissjóður fer með þriðjungshlut hlutafjár. Fjármálaeftirlitið vill benda á að Jöklar Verðbréf hf. eru með starfsleyfi sem verðbréfafyrirtæki á grundvelli 6. tölul. 1. mgr. 4. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki.

Ef til þess kæmi að beita þyrfti ofangreindri undantekningarreglu 3. mgr. 1. gr. frumvarpsins, þyrfti jafnframt að horfa til 4. mgr. 52. gr. laga nr. 161/2002, sem veitir enga undanþáguheimild, í þeim tilvikum sem hér um ræðir, frá þeirri meginreglu að stjórnarmenn fjármálafyrirtækis megi ekki eiga sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila eða vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila.

Ef það er hins vegar vilji löggjafans að veita framangreinda undanþágu frá meginreglunni, þannig að stjórnarmaður eða starfsmaður lífeyrissjóðs geti tekið sæti í stjórn fjármálafyrirtækis sem er að hluta eða öllu leyti í eigu lífeyrissjóðsins og sinnir eingöngu þjónustuhlutverki fyrir lífeyrissjóði, verður jafnframt að veita heimild til þeirrar undanþágu í 4. mgr. 52. gr. laga nr. 161/2002.

III. 4. mgr. 1. gr.

Í 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins er gerð önnur undanþága frá grundvallarreglunni um bann við krossstjórnarsetu. Þar segir að þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. geti starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal þó háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármálamarkaði eða dragi úr trúverðugleika stjórnar lífeyrissjóðs.

Fjármálaeftirlitið telur að undantekning þessi sé svo víðtæk, að því megi jafna við að grundvallarreglunni um bann við krossstjórnarsetu í 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins sé í reynd vikið til hliðar. Undanþága þessi opnar fyrir margvíslega hættu á hagsmunaárekstrum vegna krossstjórnarsetu starfsmanna og stjórnarmanna lífeyrissjóða og fjármálafyrirtækja.

Fjármálaeftirlitið leggur því til að 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins verði felld niður í heild.

a.

Í greinargerð með frumvarpinu segir að í þessari málsgrein frumvarpsins sé lagt til að „... komið verði til móts við sjónarmið um áhrif sjóðfélaga á stefnumörkun og stjórn lífeyrissjóða. Í þessu sambandi skal vísað til almennra athugasemda við frumvarpið sem varð að lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða á 122. löggjafarþingi, 249. mál, þskj. 294, en þar kom fram að með ákvæðum í frumvarpinu væri leitast við að auka bein áhrif sjóðfélaga á stefnumörkun og stjórn sjóðanna.“

Fjármálaeftirlitið vill benda á að framangreind tilvitnun er ekki rétt lýsing á athugasemdum við frumvarp það sem síðar varð að lögum nr. 129/1997. Í athugasemdum frumvarpsins segir að fjármálaráðherra hafi skipað nefnd um lífeyrismál 30. ágúst 1995. Í erindisbréfi hennar hafi komið fram að meginverkefni nefndarinnar væri að treysta starfsgrundvöll lífeyrissjóðakerfisins þannig að allir landsmenn nytu sambærilegra lífeyrisréttinda, en sérstök áhersla skyldi lögð á að finna leiðir til að innleiða samkeppni milli lífeyrissjóða og tryggja bein áhrif sjóðfélaga á stefnumörkun og stjórn sjóðanna.

Þetta síðastnefnda markmið nefndarinnar náðist þó ekki að fullu, enda er atkvæðisréttur

sjóðfélaga lífeyrissjóða við stjórnarkjör sem kunnugt er ekki tryggður með lögum nr. 129/1997. Í 1. mgr. 30. gr. laga nr. 129/1997 segir að allir sjóðfélagar eigi rétt til fundarsetu á ársfundi með umræðu- og tillögurétti, en atkvæðisréttur skuli vera í samræmi við samþykktir hlutaðeigandi lífeyrissjóðs. Í reynd er það þannig, að aðeins fáeinir lífeyrissjóðir kveða á um það í samþykktum sínum að stjóru sjóðsins skuli kjörin af sjóðfélögum á ársfundi. Í langflestum tilfellum eru stjórnir lífeyrissjóða þannig skipaðar að stéttarfélög sem aðild eiga að sjóðnum og fulltrúar launagreiðenda skipa stjórnarmenn.

b.

Í frumvarpsgreininni segir að starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila geti tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs „...ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga“. Vandséð er að þjóni því markmiði sem lýst er í greinargerð um „bein áhrif sjóðfélaga á stefnumörkun og stjórn sjóðanna“, að opnað sé fyrir þann möguleika að starfsmenn eða stjórnarmenn fjármálafyrirtækja taki sæti í stjórn lífeyrissjóða með þeim hætti að þeir séu skipaðir af stéttarfélögum, samtökum atvinnurekenda eða sveitarstjórnnum, án þess að atbeini sjóðfélaga sjálfra komi til.

Fjármálaeftirlitið vill benda á að rekstri allmargra lífeyrissjóða er háttað með þeim hætti að þeir hafa gert rekstrarsamninga við banka. Viðkomandi bankar sjá þá um allan rekstur lífeyrissjóðanna, þar með talið alla eignastýringu, innra eftirlit, skýrslugerð og gerð ársreikninga. Bankarnir ráða jafnframt framkvæmdastjóra lífeyrissjóðanna og sjóðsstjóra sem annast eignastýringu og eru þeir á launaskrá bankans en ekki lífeyrissjóðsins. Þetta fyrirkomulag er viðhaft hjá Landsbankanum (NBI hf.) sem sér um rekstur Íslenska lífeyrissjóðsins, Lífeyrissjóðs Tannlæknafélagsins, Eftirlaunasjóðs Félags íslenskra atvinnuflugmanna og Kjalar lífeyrissjóðs og einnig hjá Arion banka hf., sem annast rekstur Frjálsa lífeyrissjóðsins og Lífeyrissjóð starfsmanna Búnaðarbanka Íslands. Samanlagt eru um 8% af heildareignum allra lífeyrissjóða í framangreindum lífeyrissjóðum.

Fjármálaeftirlitið telur afar óeðlilegt og í raun óásættanlegt, að starfsmenn þessara banka gætu tekið sæti í stjórn viðkomandi lífeyrissjóða, þó að þeir væru kosnir eða skipaðir úr hópi sjóðfélaga. Slíkt fyrirkomulag býður heim hættu á hagsmunaárekstrum, þar sem hagsmunir lífeyrissjóðsins og bankans fara ekki alltaf saman og stjórn sem þannig væri skipuð gæti ekki með góðu móti sinnt lögbundnu eftirlitshlutverki sínu, svo sem áskilið er í 1. mgr. 29. gr. laga nr. 129/1997.

Þar að auki vill Fjármálaeftirlitið benda á að algengt er að lífeyrissjóðir séu með hluta eigna sinna eða jafnvel allar eignir sínar í eignastýringu hjá bönkum og öðrum fjármálafyrirtækjum. Samkvæmt lauslegri athugun Fjármálaeftirlitsins eru á bilinu 350 – 380 milljarðar kr. af eignum lífeyrissjóðanna í eignastýringu hjá innlendum fjármálafyrirtækjum, eða sem nemur um 17 – 19% af heildareignum lífeyrissjóðanna. Ljóst má vera að hagsmunir fjármálafyrirtækjanna af því að fá þessa fjármuni í stýringu og halda þeim þar eru gríðarlegir. Að sama skapi eru til staðar möguleikar á alvarlegum hagsmunaárekstrum og orðsporsáhættu ef starfsmenn þeirra fjármálafyrirtækja sem annast eignastýringu tiltekinna lífeyrissjóða sætu jafnframt í stjórn þeirra.

Fjármálaeftirlitið telur því með sama hætti afar óeðlilegt að starfsmenn þessara fjármálafyrirtækja gætu tekið sæti í stjórn viðkomandi lífeyrissjóða, þó að þeir væru kosnir eða skipaðir úr hópi sjóðfélaga.

c.

Sem fyrr segir leggur Fjármálaeftirlitið til að 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins verði felld niður í heild. Ef það er hins vegar vilji löggjafans að umrædd undanþága verði bundin í lög, leggur Fjármálaeftirlitið til að gerðar verði umræddar breytingar á málsgreininni:

Í stað orðanna: „...ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga“ komi „...ef hann er kosinn úr hópi sjóðfélaga á ársfundi sjóðsins“.

Jafnframt verði undanþágan, með hliðsjón af því sem að framan greinir, þrengd með þeim hætti að bætt verði við svohljóðandi málslíð: „Undanþága þessi á þó ekki við um stjórnendur og lykilstarfsmenn eftirlitsskyldra aðila, eða ef hinn eftirlitsskyldi aðili annast rekstur lífeyrissjóðsins eða eignastýringu hans að hluta eða öllu leyti.“

4. mgr. 1. gr. frumvarpsins myndi þá hljóða þannig í heild:

„Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. getur starfsmaður eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn úr hópi sjóðfélaga á ársfundi sjóðsins. Undanþága þessi á þó ekki við um stjórnendur og lykilstarfsmenn eftirlitsskyldra aðila, eða ef hinn eftirlitsskyldi aðili annast rekstur lífeyrissjóðsins eða eignastýringu hans að hluta eða öllu leyti. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármáلامarkaði eða dragi úr trúverðugleika stjórnar lífeyrissjóðs. Skal þar m.a. horft til stöðu þeirra starfsmanna sem um ræðir hjá eftirlitsskyldum aðila.“

d.

Ef það er vilji löggjafans að veita framangreinda undanþágu frá meginreglunni, þannig að starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila geti tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga, verður jafnframt að veita heimild til þeirrar undanþágu í lögum nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki og lögum nr. 56/2010 um váttryggingarstarfsemi, þar sem ákvæðið tilgreinir eftirlitsskylda aðila í heild, en ekki aðeins fjármálafyrirtæki. Ella myndi ákvæðið stangast á við 4. mgr. 52. gr. laga nr. 161/2002 og 5. mgr. 54. gr. laga nr. 56/2010, samanber það sem segir í lið II. hér að framan um 3. mgr. 1. gr. frumvarpsins.

Það mætti til dæmis gera með breytingartillögu við 5. gr. frumvarps til laga um breyting á lögum nr. 161/2002 sem nú liggur fyrir Alþingi (696. mál). Ef sú breytingartillaga næði bæði til 3. og 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins, gæti hún verið svohljóðandi:

„Við 52. gr. laganna bætis ný mgr. sem verður 7. mgr.

Þrátt fyrir ákvæði 4. mgr. getur stjórnarmaður eða starfsmaður fjármálafyrirtækis tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs, ef um er að ræða fjármálafyrirtæki sem er að hluta eða öllu leyti í eigu lífeyrissjóðsins og sinnir eingöngu þjónustuhlutverki fyrir lífeyrissjóði skv. 3. mgr. 31. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða eða ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga skv. 4. mgr. 31. gr. þeirra laga og stjórnarsetan skapar ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármáلامarkaði.“

IV. 5. mgr. 1. gr.

Í 5. mgr. 1. gr. frumvarpsins er gerð þriðja undanþágan frá grundvallarreglunni um bann við krossstjórnarsetu. Þar segir að þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. sé stjórnarmanni í lífeyrissjóði heimilt að sitja í stjórn annars lífeyrissjóðs, að fengnu samþykki Fjármálaeftirlitsins.

Í greinargerð með frumvarpinu kemur fram að heimild þessi sé sett þar sem hagur gæti verið

af því að sami aðili eigi sæti í stjórn fleiri en eins lífeyrissjóðs, þegar um sambærileg og flókin réttindakerfi er að ræða hjá lífeyrissjóðum. Gæti það átt við um „sjóði sem lytu sameiginlegum rekstri“, eins og eigi við um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins (LSR) og Lífeyrissjóð hjúkrunarfræðinga (LH) eða með hliðsjón af sérstöðu annars eða beggja sjóða.

Fjármálaeftirlitið telur vandséð hvaða hagsmuni er verið að tryggja með þessu ákvæði. Þá er rétt að benda á, að það eru fleiri sjóðir en Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins og Lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga, sem geta fallið undir að vera sjóðir sem „lúta sameiginlegum rekstri“ Ef opnað væri fyrir slíka heimild vegna framangreindra tveggja sjóða, væri jafnframt verið að veita fordæmi fyrir aðra sjóði sem gætu fallið undir þessa skilgreiningu. Þar er meðal annars um að ræða framangreinda fjóra sjóði í rekstri Landsbankans, tvo sjóði í rekstri Arion banka og enn fremur 6 sjóði sem eru í sameiginlegum rekstri hjá Lífeyrissjóði starfsmanna sveitarfélaga.

Fjármálaeftirlitið telur ekki æskilegt að opna með þessum hætti fyrir krossstjórnarsetu milli lífeyrissjóða hjá allt að 14 lífeyrissjóðum, eða tæplega helmingi allra lífeyrissjóða landsins. Fjármálaeftirlitið mælir því eindregið með að málsgreinin verði felld út.

V. b-liður, 2. gr.

Í b-lið. 2. gr. frumvarpsins er lagt til að bætt verði við nýjum málslíð sem verði 3. málsl. 3. mgr. 36. gr. laganna. Þar segir að fjárfestingar í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. séu eingöngu heimilar ef engar hömlur séu á viðskiptum með eignarhlutina, nema þær hömlur hafi eðlilegan viðskiptalegan tilgang og séu til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta.

a.

Fjármálaeftirlitið vill benda á að það er engin einhlít skilgreining til á því hvað falli undir hugtakið „aðrir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu“. Um er að ræða margvíslegar tegundir fagfjárfestasjóða, sem ekki falla undir skilgreiningu 7. tölul. 1. mgr. 36. gr. laganna um verðbréfa- og fjárfestingarsjóði skv. lögum nr. 30/2003 eða svonefnda UCITS-tilskipun nr. 85/611/EBE. Sjóðir þessir eru reknir með margvíslegu sniði og með ýmsu félagsformi. Í sumum tilvikum getur verið um að ræða sjóði sem reknir eru innan rekstrarfélaga, en í öðrum tilvikum er um að ræða sjálfstæð félög sem rekin eru sem samlagsfélög, samlagshlutafélög eða hlutafélög.

Fagfjárfestasjóðir sem teljast í þessum skilningi „aðrir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu“ hafa mjög víðtækar heimildir til fjárfestinga og í sumum tilvikum bæði heimildir til lántöku og skortsölu. Sumir þessara sjóða eru því mjög skuldsettir og áhættan af fjárfestingum í þeim að sama skapi mikil. Því er rétt að hafa í huga, að með því að auka heimildir í lögum nr. 129/1997 til fjárfestinga í slíkum sjóðum, er því verið að opna möguleika á aukinni áhættusækni íslenskra lífeyrissjóða.

b.

Íslenskir lífeyrissjóðir hafa á undanförmum árum fjárfest talsvert í þeirri tegund fagfjárfestasjóða sem nefnast framtakssjóðir (private equity funds), sem yfirleitt eru reknir sem samlagsfélög eða samlagshlutafélög. Að langmestu leyti hefur verið um fjárfestingar í erlendum sjóðum að ræða.

Framtakssjóðir eru reknir með þeim hætti að fjárfestir veitir sjóðnum skuldbindingu um

fjárfestingu að tiltekinni upphæð í upphafi, en sú fjárhæð er síðan innkölluð á nokkurra ára tímabili eftir því sem rekstraraðili framtakssjóðsins telur fjárfestingartækifæri gefa tilefni til. Framtakssjóðir eru að jafnaði starfræktir í 7 til 10 ár og að þeim tíma loknum er fjárfestum greiddar út eignir framtakssjóðsins eins og þær standa að þeim tíma liðnum. Heildarfjárfesting íslenskra lífeyrissjóða í fagfjárfestasjóðum um síðustu áramót nam um 152 milljörðum kr., en meirihluti þeirrar fjárfestingar var í erlendum framtakssjóðum. Gróflega má áætla að lífeyrissjóðirnir séu nú þegar skuldbundnir til að greiða um 70 - 90 milljarða kr. til viðbótar vegna slíkra fjárfestinga á næstu árum.

Margir framtakssjóðir skiluðu umtalsverðri ávöxtun í þeim uppgangi sem var á fjármálamörkuðum fram á árið 2007, en þeir urðu að sama skapi fyrir verulegum skakkaföllum í fjármálahruninu haustið 2008. Ekki liggur þó fyrir heildarathugun á tjóni íslenskra lífeyrissjóða vegna þessara fjárfestinga. Lífeyrissjóðirnir áttu í fæstum tilfellum þess kost að hætta við frekari fjárfestingar, jafnvel þótt þeir hefðu kosið að gera það, vegna þess að algeng ákvæði í samningum framtakssjóða við fjárfesta er að við greiðslufall á skuldbindingu fjárfestis tapist öll sú fjárfesting sem fjárfestir hefur lagt í sjóðinn.

Fjárfestingar í sjóðum af þessum toga getur því falið í sér allt að 10 ára skuldbindingu fyrir lífeyrissjóði og með hliðsjón af þeim skilmálum sem tíðkast er vafasamt að hægt sé að telja að fjárfestingar í slíkum sjóðum teljist vera í samræmi við 1. mgr. 20. gr. laga nr. 129/1997 sem kveður á um að iðgjöld og annað ráðstöfunarfé lífeyrissjóðs skuli ávaxta með innlánnum í bönkum og sparissjóðum eða í „framseljanlegum verðbréfum“.

c.

Mjög algengt er að fagfjárfestasjóðir sem falla undir „aðra sjóði um sameiginlega fjárfestingu“ séu með einhvers konar hömlur á framsali hluta eða hlutdeildarskírteina. Algengt er að um sé að ræða vægari hömlur eins og forkaupsrétt sjóðsins eða annarra hluthafa, eða strangari hömlur eins og að stjórn sjóðsins þurfi að samþykkja framsalið eða samþykkja nýjan kaupanda á eignarhlut. Jafnvel eru dæmi um hreint bann við framsali.

Í greinargerð með frumvarpinu segir að ástæða þyki til þess að setja fjárfestingum í hlutum eða hlutdeildarskírteinum í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu skorður og því sé lagt til í þessari grein að miðað verði við að fjárfestingar í eignarhlutum í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu verði eingöngu heimilar „...ef þær hafa eðlilegan viðskiptalegan tilgang og eru til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta. Þar skal t.d. vísað til þeirrar takmörkunar sem eðlileg telst að ábyrðar- eða rekstraraðili sjóðs þurfi að samþykkja nýjan kaupanda á eignarhlut í sjóðnum, innlausnar eða forkaupsréttar.“

Fjármálaeftirlitinu er ekki ljóst hvernig unnt á að vera að meta hvenær hömlur á viðskiptum með fjármálagerninga hafi „eðlilegan viðskiptalegan tilgang og eru til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta“ og hvenær hömlur hafi ekki þessa eiginleika. Átla má að bæði fjárfestar og rekstraraðilar slíkra sjóða geti ávalt borið fyrir sig að tilteknar hömlur á viðskiptum hafi „eðlilegan viðskiptalegan tilgang“ og séu til að „gæta hagsmuna fjárfesta“. Eins og lagagreinin er orðuð opnar hún því í reynd fyrir óhindruðum fjárfestingum lífeyrissjóða í fagfjárfestasjóðum með öllum tegundum af hömlum. Eftirlit Fjármálaeftirlitsins með þessum fjárfestingum verður þar af leiðandi næsta marklaust, sem telja verður óæskilegt með hliðsjón af áhættustigi slíkra fjárfestinga eins og að framan greinir.

Fjármálaeftirlitið telur æskilegra að í lagagreininni sjálfri sé beinlínis tiltekið hvers konar

hömlur séu leyfilegar á framsali hluta eða hlutdeildarskírteina í „öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu“ skv. 8. tölul. 1. mgr. 36. gr. laganna. Yrðu þær hömlur þá tæmandi upp taldar í lagagreininni.

Ef það er vilji löggjafans að greiða fyrir fjárfestingum lífeyrissjóða í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu, með þeim hætti sem lýst er í frumvarpinu, leggur Fjármálaeftirlitið því til með hliðsjón af framangreindu, að b-liður 2. gr. frumvarpsins, sem verður 3. málsl. 3. mgr. 36. gr. laganna, verði svohljóðandi:

„Fjárfestingar í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. eru eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með eignarhlutina, en ákvæði um að rekstrar- eða ábyrgðaraðili sjóðs um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. eigi forkaupsrétt á hlut eða hlutdeildarskírteinum eða þurfi að samþykkja kaupanda í sjóðnum, teljast ekki hamla viðskiptum.“

VI. a-liður 2. gr. og 3. gr.

Í a-lið 2. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. laganna verði breytt með þeim hætti að í stað núverandi orðalags um að fjárfestingar í óskráðum hlutabréfum séu eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með hlutabréfin og „...ársreikningar hlutafélaganna öllum aðgengilegir“, komi orðalagið „...ársreikningar hlutafélaganna eru hluthöfum, fjárfestum og eftirlitsaðilum aðgengilegir.“

Hér er um augljósa þrengingu að ræða sem ekki er til þess fallin að auka gagnsæi í fjárfestingum lífeyrissjóðanna gagnvart sjóðfélögum. Fjármálaeftirlitinu er ekki ljóst hvað nauðsyn ber til þess að framangreind þrenging er gerð og mælir ekki með að hún verði leidd í lög.

Í 3. gr. frumvarpsins er svo gert ráð fyrir að við lögin bættist nýtt ákvæði til bráðabirgða, sem kveður á um undanþágu frá banni í 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. fjárfestingar í óskráðum hlutabréfum ef hömlur eru á viðskiptum með hlutabréfin. Í frumvarpsákvæðinu segir að þrátt fyrir ákvæði 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. verði lífeyrissjóðum heimilt að fjárfesta í óskráðum hlutabréfum fyrirtækja, þótt hömlur séu á viðskiptum með hlutabréfin, enda samrýmist þær lögum um hlutafélög og eftir atvikum öðrum lögum. Nýjar fjárfestingar eða nýjar skuldbindingar eru ekki heimilar í hlutabréfum, sem lúta hömlum í viðskiptum, eftir 31. desember 2015 nema í þeim hlutafélögum sem sjóðurinn á hlut í við lok tímabilsins.

Hvað teljast vera hömlur á viðskiptum með hlutabréf í ofangreindum skilningi kemur fram í lögum nr. 2/1995 um hlutafélög. Meginreglan kemur fram í 21. gr. laganna, en þar segir að hluti megi selja og veðsetja, nema annað leiði af lögum eða sé boðið í samþykktum hlutafélags. Í samþykktir megi þó aðeins setja ákvæði um viðskiptahömlur að því er hluti varðar sem séu í samræmi við ákvæði 22. og 23. gr. eða sérstakra laga, en þær lagagreinar varða annars vegar forkaupsrétt að hlutum og hins vegar að veðsetning, sala eða annað framsal á hlutum megi einungis fara fram með samþykki félagsins.

Fjármálaeftirlitið getur fallist á það sem fram kemur í greinargerð með frumvarpinu að fjárfestingakostir lífeyrissjóðanna hafi dregist verulega saman. Hins vegar er ekki sjálfsgefið að óskráð hlutabréf þurfi að vera með hömlum á framsali. Ef framangreind grein frumvarpsins verður að lögum er verið að ganga gegn því grundvallaratriði laga nr. 129/1997 að lífeyrissjóðir skuli jafnan fjárfesta í vel seljanlegum verðbréfum og að þeir lokist ekki inni með fjárfestingar.

Ef það er mat löggjafans að nauðsynlegt sé að veita lífeyrissjóðum undanþágu til fjárfestinga í hlutabréfum þar sem hömlur eru á framsali, leggur Fjármálaeftirlitið til að gildistími þessa bráðabirgðaákvæðis verði stytur í tvö ár. Síðari málslíður bráðabirgðaákvæðisins kvæði þá á um að nýjar fjárfestingar væru ekki heimilar í hlutabréfum, sem lúta hömlum í viðskiptum, eftir 31. desember 2012.

Virðingarfyllst,

FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ

Halldóra E. Ólafsd.
Halldóra E. Ólafsdóttir

Ólafur E. Friðriksson
Ólafur E. Friðriksson

FJÁRMÁLAÆFTIRLITIÐ

Nefndasvið Alþingis
B.t. Eiríkur Áki Eggertsson
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Alþingi
Erindi nr. P 139/28/2
komudagur 30.5.2011

30. maí 2011
Tilvísun: 2011040064

Efni: Viðbótarumsögn um frv. til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997 skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 704. mál

Á fundi efnahags- og skattanefndar Alþingis þann 26. maí sl. var óskað eftir að Fjármálaeftirlitið lýsti skoðunum sínum á athugasemdum sem fjármálaráðuneytið hafði sent nefndinni, dags. 25. maí sl., vegna fyrirbyggjandi frumvarps til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997 skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 704. mál.

Athugasemdir þessar eru til viðbótar þeim sjónarmiðum sem reifuð voru í umsögn Fjármálaeftirlitsins til nefndarinnar, dags. 2. maí sl. og með hliðsjón af þeim upplýsingum sem fram komu á framangreindum fundi nefndarinnar, þar sem fulltrúar fjármálaráðuneytisins voru viðstaddir.

3. mgr. 1. gr. frumvarpsins.

Í athugasemdum fjármálaráðuneytisins kemur fram að ljóst sé að undanþága sú frá banni við krossstjórnarsetu í 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins hefði jafnframt þurft að koma fram í lögum um fjármálafyrirtæki. Þar sem óvíst sé að það náist á yfirstandandi þingi sé rétt að undanþága þessi verði felld brott.

Fjármálaeftirlitið er sammála því að 3. mgr. 1. gr. frumvarpsins verði felld brott, enda er það í samræmi við fyrri umsögn þess til nefndarinnar.

4. mgr. 1. gr. frumvarpsins.

Fjármálaeftirlitið fellst ekki á þau rök sem sett eru fram í athugasemdum ráðuneytisins við þetta ákvæði.

Fjármálaeftirlitið lagði til í fyrri umsögn sinni að þessi undanþága frá banni við krossstjórnarsetu félli niður, en getur þó fallist á að undanþágan yrði viðunandi ef hún yrði þrengd, þannig að hún næði ekki til stjórnenda og lykilstarfsmanna eftirlitsskyldra aðila, eða starfsmanna eftirlitsskyldra aðila sem annast rekstur lífeyrissjóðsins eða eignastýringu hans að hluta eða öllu leyti. Jafnframt yrði undanþágan takmörkuð við sjóðfélaga sem kosnir væru á ársfundi sjóðsins

Með þeim breytingum myndi 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins þá hljóða þannig í heild:

„Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. getur starfsmaður eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn úr hópi sjóðfélaga á ársfundi sjóðsins. Undanþága þessi á þó ekki við um stjórnendur og lykilstarfsmenn eftirlitsskyldra aðila, eða ef hinn eftirlitsskyldi aðili annast rekstur lífeyrissjóðsins eða eignastýringu hans að hluta eða öllu leyti. Stjórnarseta

samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármáلامarkaði eða dragi úr trúverðugleika stjórnar lífeyrissjóðs. Skal þar m.a. horft til stöðu þeirra starfsmanna sem um ræðir hjá eftirlitsskyldum aðila.“

5. mgr. 1. gr. frumvarpsins.

Á fundi efnahags- og skattanefndar kom fram að fjármálaráðuneytið væri tilbúið til að falla frá undanþágu frá banni við krosstjórnarsetu sem felst í 5. mgr. 1. gr. frumvarpsins, enda væri aðeins um að ræða 6 – 7 einstaklinga sem nú sætu í stjórnnum fleiri en eins lífeyrissjóðs.

Fjármálaeftirlitið er sammála því að 5. mgr. 1. gr. frumvarpsins verði felld brott, enda er það í samræmi við fyrri umsögn þess til nefndarinnar.

a-liður 2. gr. frumvarpsins

Í a-lið 2. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. laganna verði breytt með þeim hætti að í stað núverandi orðalags um að fjárfestingar í óskráðum hlutabréfum séu eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með hlutabréfin og „...ársreikningar hlutafélaganna öllum aðgengilegir“, komi orðalagið „...ársreikningar hlutafélaganna eru hluthöfum, fjárfestum og eftirlitsaðilum aðgengilegir.“

Fjármálaeftirlitið ítrekar það sem fram kom í fyrri umsögn þess, að hér er um augljósa þrengingu að ræða sem ekki er til þess fallin að auka gagnsæi í fjárfestingum lífeyrissjóðanna gagnvart sjóðfélögum. Fjármálaeftirlitinu er ekki ljóst hvað nauðsyn ber til þess að framangreind þrenging er gerð og mælir ekki með að hún verði leidd í lög.

b-liður 2. gr. frumvarpsins

Í athugasemdum fjármálaráðuneytisins segið að ráðuneytið sé tilbúið að fallast á að leyfilegar hömlur verði tilgreindar nánar en gert er í b-lið 2. gr. frumvarpsins og gerir þá tillögu að greinin verði svohljóðandi, sem 3. og 4. málslíður 3. gr. 36. gr. laganna:

„Fjárfestingar í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. eru eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með eignarhlutina. Ákvæði sem kveða á um forkaupsrétt **annarra** að eignarhlutum lífeyrissjóðs eða samþykki ábyrgðar- eða rekstaraðila á kaupanda á eignarhlut skulu þó ekki teljast hamla viðskiptum í skilningi 3. málsl.“

Fjármálaeftirlitið taldi í fyrri umsögn sinni til nefndarinnar æskilegra að í lagagreininni sjálfri væri beinlínis tiltekið hvers konar hömlur væru leyfilegar á framsali hluta eða hlutdeildarskírteina annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. 36. gr. laganna. Yrðu þær hömlur þá tæmandi upp taldar í lagagreininni. Ofangreind tillaga ráðuneytisins kemur að nokkru leyti á móts við það sjónarmið.

Ef það er vilji löggjafans að greiða fyrir fjárfestingum lífeyrissjóða í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu, með þeim hætti sem lýst er í frumvarpinu, leggur Fjármálaeftirlitið þó til að kveðið verði skýrar á um hver eigi forkaupsrétt, þannig að sá réttur sé ekki í höndum einhverra óskilgreindra „annarra“ heldur í höndum „rekstrar- eða ábyrgðaraðila sjóðs“, svo sem algengast mun vera.

Með hliðsjón af framangreindu leggur Fjármálaeftirlitið því til, að b-liður 2. gr. frumvarpsins, sem verður 3. málsl. 3. mgr. 36. gr. laganna, verði svohljóðandi:

„Fjárfestingar í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. eru eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með eignarhlutina, en ákvæði um að **rekstrar- eða ábyrgðaraðili** sjóðs um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. eigi forkaupsrétt á hlut eða hlutdeildarskírteinum eða þurfi að samþykka kaupanda í sjóðnum, teljast ekki hamla viðskiptum.“

3. gr. frumvarpsins

Í frumvarpinu er lagt til að sett verði bráðabirgðaákvæði sem gildi til 31. desember 2015, þess efnis að þrátt fyrir ákvæði 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. laganna sé lífeyrissjóðum heimilt að fjárfesta í óskráðum hlutabréfum fyrirtækja, þótt hömlur séu á viðskiptum með hlutabréfin, enda samrýmast þær lögum um hlutafélög og eftir atvikum öðrum lögum. Eftir að umsögn Fjármálaeftirlitsins lagði til að þessi tími yrðu stytur gerir ráðuneytið það að tillögu sinni að gildistíminn verði miðaður við 31. desember 2013 til samræmis við bráðabirgðaákvæði VII. laganna.

Fjármálaeftirlitið áréttar það sem fram kom í fyrri umsögn þess að hér er um augljósa þrengingu að ræða sem ekki er til þess fallin að auka gagnsæi í fjárfestingum lífeyrissjóðanna. Fjármálaeftirlitið hefur engar upplýsingar um þá staðhæfingu fjármálaráðuneytisins að hömlur á borð við gagnkvæman forkaupsrétt séu fremur meginregla en undantekning í óskráðum félögum. Ennfremur má draga í efa að sú staðhæfing ráðuneytisins, að fjárfestar hafi „...ríka hagsmuni af því að hafa eitthvað að segja um hverjir komi að félaginu“, gangi framar þeirri kröfu laganna að lífeyrissjóðir skuli jafnan fjárfesta í vel seljanlegum verðbréfum og að þeir lokist ekki inni með fjárfestingar.

Þar að auki vill Fjármálaeftirlitið benda á að frumvarpsgreinin, eins og hún hljóðar nú, opnar fyrir frekari hömlur en einungis gagnkvæman forkaupsrétt. Hömlur á viðskiptum með hlutabréf í ofangreindum skilningi eru skilgreindar í lögum nr. 2/1995 um hlutafélög. Meginreglan kemur fram í 21. gr. laganna, en þar segir að hluti megi selja og veðsetja, nema annað leiði af lögum eða sé boðið í samþykktum hlutafélags. Í samþykktir megi þó aðeins setja ákvæði um viðskiptahömlur að því er hluti varðar sem séu í samræmi við ákvæði 22. og 23. gr. eða sérstakra laga, en þær lagagreinar varða annars vegar forkaupsrétt á hlutum og hins vegar að veðsetning, sala eða annað framsal á hlutum megi einungis fara fram með samþykki félagsins.

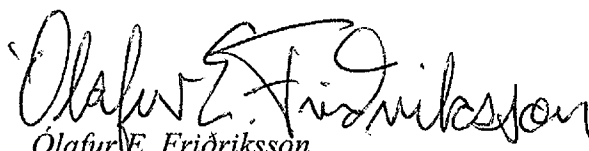
Ef frumvarpsgreinin verður að lögum opnar hún fyrir fjárfestingar lífeyrissjóða í félögum þar sem framsal hlutabréfa er háð samþykki félagsins og lífeyrissjóðir geta því settið fastir með fjárfestingar í hlutabréfum félags, ef stjórn félagsins neitar þeim að framselja þau.

Fjármálaeftirlitið áréttar því fyrri álit sitt, að ef löggjafinn sér ástæðu til að leiða heimild þessa í lög með bráðabirgðaákvæði, verði gildistími þess hafður sem stytur.

Virðingarfyllt,

FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ

Halldóra E. Ólafsdóttir

Ólafur E. Friðriksson

Alþingi
Erindi nr. þ 139/3078
komudagur 6.9. 2011

Til efnahags- og skattanefndar
Frá fjármálaráðherra
(6. september 2011)

Eftirfarandi breytingartillögur eru lagðar til á lögum nr. 129/1997, sjá 704. mál, þskj. 1223, nál með brtt á þskj. 1586; ákvæði 3. gr. í brtt orðist svo:

Ákvæði til bráðabirgða VIII í lögnum orðast svo:

Þrátt fyrir ákvæði 11. og 12. gr. er réttihafa séreignarsparnaðar heimilt á tímabilinu **1. október 2011 fram til 1. júlí 2012** að sækja um útgreiðslu séreignarsparnaðar, sem myndast hefur af viðbótariðgjaldi skv. II. kafla, til vörsluaðila skv. 3.–5. mgr. 8. gr. og skal greiðslum háttað eftir því sem nánar er mælt fyrir um í ákvæði þessu.

Heimilt er á því tímabili sem tilgreint er í 1. mgr. að hefja útborgun innstæðu séreignarsparnaðar réttihafa, ásamt vöxtum, að fjárhæð sem hinn **1. október 2011** nemur samanlagt allt **að 6.250.000 kr.** óháð því hvort sú heildarfjárhæð séreignarsparnaðar er í vörslu hjá fleiri en einum vörsluaðila. Skal sú fjárhæð greiðast út með jöfnum mánaðarlegum greiðslum, að frádreginni staðgreiðslu samkvæmt lögum um staðgreiðslu opinberra gjalda, á **15 mánaða tímabili** frá því að beiðni um útgreiðslu er lögð fram hjá vörsluaðila. **Útgreiðslutími** styttest hlutfallslega ef um **lægri fjárhæð en 6.250.000 kr. er** að ræða.

Við ákvörðun fjárhæðar réttihafa til útborgunar skal draga frá hámarksfjárhæð, þ.e. allt **að 6.250.000 kr., samanlagða** fjárhæð þess séreignarsparnaðar sem þegar hefur verið greiddur út á grundvelli ákvæðisins eins og það hljóðaði fyrir **1. október 2011**. Sé óskað eftir útgreiðslum samkvæmt ákvæði þessu fellur fyrra greiðslufyrirkomulag niður, en samanlögð heimil heildarfjárhæð útborgunar, allt **að 6.250.000 kr.**, greiðist út í samræmi við ákvæði 2. mgr., sbr. fyrri málslíð þessarar málsgreinar.

Óski réttihafi eftir útgreiðslu séreignarsparnaðar skv. 2. mgr. skal hann leggja fram umsókn þess efnis hjá viðkomandi vörsluaðila. Ef réttihafi á séreignarsparnað hjá fleiri en einum vörsluaðila skal hann gera grein fyrir því í umsókn sinni.

Vörsluaðilar séreignarsparnaðar taka ákvörðun um umsókn réttihafa skv. 2. mgr. og hafa umsjón með útgreiðslu á séreignarsparnaði hans.

Skuldheimtumönnum er óheimilt að krefjast þess að skuldarar taki út séreignarsparnað sinn samkvæmt þessu ákvæði, sbr. 2. mgr. 8. gr.

Ríkisskattstjóri hefur eftirlit með útgreiðslum séreignarsparnaðar samkvæmt ákvæði þessu.

Ráðherra er heimilt með reglugerð að kveða nánar á um fyrirkomulag eftirlits og útgreiðslu séreignarsparnaðar.

Útgreiðsla séreignarsparnaðar samkvæmt ákvæði þessu hefur ekki áhrif á bætur samkvæmt lögum um almannatryggingar og lögum um félagslega aðstoð. Þá hefur útgreiðslan ekki áhrif á greiðslu húsaleigubóta skv. 9. gr. laga um húsaleigubætur, greiðslu barnabóta eða vaxtabóta skv. 68. gr. laga um tekjuskatt, atvinnuleysisbóta skv. 36. gr. laga um atvinnuleysistryggingar og greiðslur til foreldra langveikra eða alvarlega fatlaðra barna, sbr. 22. gr. laga nr. 22/2006.

Um afgreiðslu umsókna, sem borist hafa í gildistíð eldra ákvæðis og óafgreiddar kunna að vera, skal fara eftir ákvæði þessu, svo breyttu, frá og með gildistöku þess.

Við bætist ný grein, er verði 4. gr. brtt.

Í stað dagsetningarinnar "1. apríl 2011" í ákvæði til bráðabirgða IX í lögnum komi: **1. júlí 2012.**

Þá verður að tryggja að gildistaka verði 1. október 2011.

Um breytingartillögur:

Með breytingunni er lagt til að ákvæði til bráðabirgða VIII við lög nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, sem fyrst var sett með lögum nr. 13/2009, og síðan breytt með lögum nr. 130/2009 og lögum nr. 164/2010, verði breytt þannig að rétt höfum verði heimilt að sækja um að fá greiddan út séreignarsparnað að ákveðnu marki á tímabilinu 1. október 2011 fram til 1. júlí 2012, til viðbótar við þá bráðabirgðaheimild sem nú er að finna í ákvæði til bráðabirgða VIII með lögnum, þ.e. að heimild til að greiða út séreignarsparnaðar verði enn framlengd. Með lögum nr. 13/2009 var heimild veitt til að greiða út séreignarsparnað í áföngum og upp að 1 millj. kr. sem tæki jafnt til allra rétt hafa. Með lögum nr. 130/2009 var síðan veitt heimild til þess að rétt hafa gætu innleyst allt að 1,5 millj. kr. til viðbótar. Með lögum nr. 164/2010 var síðan enn veitt heimild til rétt hafa til að innleysa allt að 2,5 millj. kr. til viðbótar.

Með þessum breytingum á lögum nr. 129/1997 er lagt til að rétt hafa geti fengið greiddar út allt að 1.250.000 kr. til viðbótar við þá greiðslu sem heimil er samkvæmt ákvæði til bráðabirgða VIII, eins og því var breytt með lögum nr. 164/2010, eða samtals allt að 6.250.000 kr. Gert er ráð fyrir að sú fjárhæð sem heimilt verður að greiða út samkvæmt þessari viðbótarheimild verði miðuð við stöðu á samanlögðum séreignarsparnaði rétt hafa þann 1. október 2011, þ.e. eftir atvikum gildi sömu reglur um séreignarsparnað ársins 2011. Miðar breytingin að því að samanlagður útgreiðslutími fjárhæðar sem nemur allt að 6.250.000 kr. verði 15 mánuðir og heimilt verði að sækja um að fá sparnaðinn greiddan út hvenær sem er á tímabilinu frá og með 1. október 2011 til og með 30. júní 2012. Umsókn skal því hafa borist í síðasta lagi fyrir 1. júlí 2012.

Ákvæði það sem hér er lagt til er að mestu leyti samhljóða ákvæði 41. gr. frumvarps þess sem varð að lögum nr. 130/2009. Um frekari skýringar á efnisákvæðum þeim sem hér um ræðir vísast til athugasemda við 41. gr. laga nr. 130/2009, 3. gr. þess frumvarps sem varð að lögum nr. 13/2009 og almennra athugasemda og ákvæðis 16. gr. þess frumvarps sem varð að lögum nr. 164/2010. Í almennum athugasemdum með síðastnefndum lögnum kom m.a. fram að samkvæmt 11. og 12. laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, geta eigendur séreignarsparnaðar ekki hafið úttekt hans fyrr en að þeir hafa náð 60 ára aldri. Í byrjun árs 2009 var hins vegar lögfest ákvæði til bráðabirgða við lög in sem heimilaði úttekt hans allt að 1 millj. kr. og síðan aftur undir lok ársins um 1,5 millj. kr. til viðbótar. Með breytingum þeim sem urðu að lögum 164/2010 gátu eigendur séreignarsparnaðar síðan sótt um að taka út allt að 2,5 millj. kr. til viðbótar fram til 1. apríl 2011. Rökin fyrir þessari tímabundnu ráðstöfun voru þau að milda með þessum hætti þann samdrátt ráðstöfunartekna sem ýmsar fjölskyldur hafa orðið fyrir, m.a. í kjölfar atvinnumissis.

Fram til 1. ágúst 2011 hafa rúmlega 56 þúsund eigendur séreignarsparnaðar sótt um þessa úttekt, samtals 60,2 milljarða kr. Meðalúttekt fyrir skatt er samkvæmt því rúmlega 1 millj. kr. á rétt hafa.

Með breytingum þeim sem hér eru lagðar til er gert ráð fyrir að hverjum rétt hafa verði heimilt að taka út allt að 6.250.000 kr. af séreignarsparnaði sínum sem greiddar verði út á næstu 15 mánuðum, en samkvæmt ákvæðinu styttest útgreiðslutími hlutfallslega ef um lægri fjárhæð er að ræða. Umsóknarfrestur er til 1. júlí 2012. Fyrir þá einstaklinga sem sækja um 6.250.000 kr. útgreiðslu nú og hafa ekki nýtt hana áður næmi mánaðarleg útgreiðsla að frádregnum tekjuskatti og útsvari samtals tæplega 250 þús. kr. á næstu fimmtán mánuðum. Þá er miðað við að staðgreiðsluhlutfall á útgreiðslu sé 40,21%. Í tilviki hjóna væri greiðslan tvöföld, þ.e. tæplega 500 þús. kr. ef bæði eiga rétt á útgreiðslu og hafa ekki nýtt hana áður. Ljóst er að framlenging heimildar af þessum toga ætti sem fyrr að geta m.a. nýst þeim sem búa við óhagstæð vaxtakjör vegna skammtímalánsfjármögnunar af margvíslegum ástæðum.

Loks er lögð til breyting á dagsetningu í ákvæði til bráðabirgða IX, þess efnis að á tímabilinu 1. mars 2009 til 1. júlí 2012 sé vörsluaðila séreignarsparnaðar heimilt að fresta útgreiðslum séreignarsparnaðar að uppfylltum skilyrðum sem nánar er kveðið á um í ákvæðinu.

Alþingi
Erindi nr. P 139/2725
komudagur 25.5.2011

Til efnahgs- og skattanefndar frá fjármálaráðuneyti.
25. maí 2011.

Í tilefni af athugasemdum og spurningum frá efnahgs- og skattanefnd, sbr. skeyti dags. 19. maí, eru eftirfarandi athugasemdir og svör sett fram:

Formaður, Helgi Hjörvar, er með til skoðunar að fella brott undanþáguákvæði sem fram koma í 3., 4. og 5. mgr. 1. gr. frumvarpsins að teknu tilliti til athugasemda FME.

3. mgr.

Við smíði frumvarpsgreinarinnar var litið svo á að fjármálafyrirtæki, sem er til þjónustu fyrir lífeyrissjóði eingöngu, annist útvistuð verkefni, þ.e. verkefni sem væru annars unnin innanhúss undir stjórn sjóðsins. Því ætti ekki að útiloka starfsmenn eða stjórnarmenn lífeyrissjóðs frá stjórnnum slíkra fyrirtækja, enda hafi þau fjármálafyrirtæki sem um ræðir ekki með höndum aðra starfsemi á markaði en þá sem þeim er falin af hálfu lífeyrissjóða. Sjá í þessu sambandi einnig svar við spurningu nr. 3 á bls. 5. Okkur er það ljóst að samsvarandi undanþága hefði þurft að koma fram í lögum um fjármálafyrirtæki en óvíst er að það náist á þessu þingi og því er talið rétt að undanþágan verði felld brott að svo stöddu.

4. mgr.

Íslenska lífeyrissjóðakerfið, sem er hluti af almannatryggingakerfinu, byggir á skyldutryggingu, yfirleitt til tiltekins lífeyrissjóðs. Það var grundvallarforsenda við smíði 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins. Launamaður á jafnan ekki val um það til hvaða sjóðs hann greiðir. Það var tekið mið af því við útfærslu á 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins, en með ákvæðinu er stefnt að því að gera alla sjóðfélaga jafnsetta til áhrifa innan síns lífeyrissjóðs, bændur og bankamenn, enda eru sjóðfélagarnir eigendur áunninna réttinda í sjóðunum.

Þó þótti rétt að slá einn varnagla og undanskilja tiltekna starfsmenn annarra eftirlitsskyldra aðila, þar sem spurningin um árekstur hagsmuna verður áleitin.

Í þessu samhengi skal þess getið að tvær leiðir eru farnar í lögum/samþykktum:

- 1) Stjórn kosin á ársfundi.
- 2) Stjórn skipuð af hreyfingum launagreiðenda/atvinnurekenda og launamanna/stéttarféлага.

Það eru því greiðendur iðgjalds og mótframlags, eða samtök þeirra, sem standa að baki stjórnnum sjóðanna. Það verður ekki litið á þetta með öðrum hætti en þeim að stjórnarmenn séu fulltrúar þeirra sem greiða í sjóðina.

Bankamenn væru samkvæmt meginreglunni, án undantekninga, alveg útilokaðir frá áhrifum innan þess sjóðs sem þeir eru skyldugir til þess að greiða til. Samsvarandi spurningar geta

vaknað í tengslum við lífeyrissjóð verkfræðinga og fleiri sjóði. Það að útiloka tilteknar stéttir frá stjórnnum þeirra lífeyrissjóða sem þær eru skyldugar til þess að greiða í þykir ekki viðunandi niðurstaða og þess vegna var breytingin lögð til.

Formaður er enn fremur með til skoðunar að fella 2. og 3. gr. frumvarpsins að teknu tilliti til athugasemda sömu stofnunar.

2. gr.

Tilfni frumvarpsgreinarinnar var bréf FME til lífeyrissjóðanna, dags. 4. feb. sl., þar sem eftirlitið vekur athygli á ákvæðum 36. gr. laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrslréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, í tengslum við fjárfestingar í óskráðum verðbréfum og sjóðum um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tl. 1. mgr. 36. gr. (framtakssjóðum). Í bréfinu skýrir FME ákvæði 3. mgr. 36. gr. með vísan til nefndarálits efnahgs- og viðskiptanefndar um frumvarp, sem varð að lögum nr. 70/2004, um breyting á lögum 129/1997, en í nefndarálitinu kemur fram að reglan um fjárfestingar í hlutabréfum eigi að gilda um fjárfestingar í framtakssjóðum. Samkvæmt því vísar Fjármálaeftirlitið til eftirtalinnna skilyrða fyrir fjárfestingum í óskráðum verðbréfum, sbr. 3. mgr. 36. gr. laganna:

- 1) Bréfin/skírteinin skuli gefin út af aðilum innan ríkja OECD eða ríkja Evrópska efnahags-svæðisins.
- 2) Engar hömlur séu á viðskiptum með hlutabréfin. FME vísar í þessu sambandi til 21. gr. laga um hlutafélög en þar er fjallað um viðskiptahömlur, þ.á m. forkaupsrétt.
- 3) Ársreikningar félaganna verði að vera öllum aðgengilegir.

Ráðuneytið telur lagatúlkun FME orka tvímælis.

Í frumvarpinu sem varð að lögum nr. 70/2004 var leitast við að færa orðanotkun í lögnum til samræmis við lög nr. 30/2003, um verðbréfa- og fjárfestingasjóði, og til þess voru lagðar til breytingar á 7. tl. 1. mgr. og 5. mgr. 36. gr. þágildandi laga. Það var lagt til að lífeyrissjóðum yrði heimilt að fjárfesta í fjárfestingarsjóðum með svipuðum hætti og verðbréfasjóðum en í ljósi þess að um áhættusamari afurð væri að ræða, sem ekki lyti skýlausri innlausnarskyldu, var lagt til að heimildir til fjárfestinga í hlutdeildarskírteinum eða hlutum sama fjárfestingarsjóðs, eða einstakrar deildar hans, yrðu þrengri en giltu um verðbréfasjóði eða 15%.

Það sem lagt var til að þessu leyti breyttist í meðförum þingsins, sbr. eftirfarandi ummæli í nefndaráliti:

„Lagt er til að b-lið verði breytt og nýjum tölulið, 8. tölul., bætt við 1. mgr. 36. gr. laganna. Ákvæðum þess töluliðar er ætlað að taka til hlutdeildarskírteina eða hluta annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu en þeirra sem falla undir 7. tölul. 1. mgr. 36. gr. gildandi laga. Mismunandi tegundir og rekstrarform erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu, annarra en UCITS-sjóða, þ.e. sjóða sem uppfylla skilyrði tilskipunar 85/611/EB, hafa valdið nokkrum erfiðleikum við að meta undir hvaða töluliði 1. mgr. 36. gr. laganna fjárfestingar í sjóðunum skuli

falla, þ.e. hvort 6., 7. eða 8. tölul. 1. mgr. 36. gr. gildandi laga eigi við. Jafnframt hafa lífeyrissjóðir vegna erlendra sjóða átt erfitt með að fullnægja áskilnaði 7. tölul. 1. mgr. 36. gr. um að horft skuli í gegnum sjóð vegna annarra takmarkana 36. gr. Með hliðsjón af framangreindu er talið eðlilegt að það gildi aðrar og þrengri takmarkanir um fjárfestingar í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu en í UCITS-sjóðum og fjárfestingarsjóðum samkvæmt lögum nr. 30/2003, auk þess sem ekki yrði horft í gegnum þá eins og á aftur á móti við um sjóði skv. 7. tölul. 1. mgr. 36. gr. Er því lagt til að um alla aðra sjóði um sameiginlega fjárfestingu en verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði sem falla undir 7. tölul. 1. mgr. 36. gr. gildi ein sambærileg regla og að þeir lúti sömu takmörkunum og gilda um hlutabréf. Jafnframt mundu fjárfestingar lífeyrissjóða í fjárfestingarsjóðum samkvæmt lögum nr. 30/2003, sem fullnýta fjárfestingarheimildir samkvæmt lögnum, m.a. til lántöku og skortsölu, falla þar undir.“

Ráðuneytið fór í gegnum umsagnir til efnahags- og viðskiptanefndar, þ.m.t. umsögn FME, og álit nefndarinnar og það var niðurstaða ráðuneytisins að auðkennd tilvitnun í nefndarálitinu vísi til þess að það var ákveðið að nota sama prósentuhlutfall í tengslum við fjárfestingar í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu og gildi um hlutabréf, eða 15 % af hlutafé í hverju fyrirtæki, enda er reglan um sjóðina sett fram í sömu setningu. Fjárfestingarhlutfallið var hins vegar hækkað þegar kom að fjárfestingarsjóðum, starfræktum á grundvelli laga nr. 30/2003, um verðbréfa- og fjárfestingarsjóði, frá því sem lagt var til í frumvarpinu.

Það verður því ekki séð að í nefndarálitinu hafi verið vísað til ákvæðis 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. þar sem mælt er fyrir um að fjárfestingar í óskráðum hlutabréfum séu eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með hlutabréfin. Þó kann málsliðurinn að eiga við samkvæmt efni sínu í þeim tilvikum þegar sjóður um sameiginlega fjárfestingu er rekinn á hlutafélagaformi. Sú lögskýring leiðir þá af sér mismunun á milli félagsforma, sem ekki þykir réttlætanlegur, en sjóðir um sameiginlega fjárfestingu geta birst sem samlagsfélög, samlagshlutafélög eða fagfjárfestasjóðir rekstrarfélaga.

Í frumvarpi því sem hér er til umfjöllunar er því leitast við að taka af öll tvímæli um þær breytingar sem voru gerðar á lögnum með lögum nr. 70/2004. Þá er lagt til að kveðið verði á um sérstaka varúðarskyldu skyldu í 2. mgr. með orðnum „nema þær hömlur hafi eðlilegan viðskiptalegan tilgang og eru til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta.“ Það var hugleitt að leggja til frekari skilgreiningu á eðlilegum hömlum í þessu sambandi en það var fallið frá því, enda geta eðlilega hömlur verið af ýmsum toga, s.s. ákvæði um tiltekinn innlausnartíma, o.s.fr.

Með vísan til athugasemda Fjármálaeftirlitsins er ráðuneytið tilbúið að fallast á að leyfilegar hömlur verði tilgreindar nánar hætti og setur fram svohljóðandi tillögu:

„Við 3. mgr. bætast tveir nýir málsliðir, sem verða 3. og 4. málsl., svohljóðandi:

Fjárfestingar í í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tölul. 1. mgr. er eingöngu heimilar ef engar hömlur eru á viðskiptum með eignarhlutina. Ákvæði sem kveða á um forkaupsrétt annarra að eignarhlutum lífeyrissjóðs eða samþykki

ábyrgðar- eða rekstraraðila á kaupanda á eignarhlut skulu þó ekki teljast hamla viðskiptum í skilningi 3. málsí.

Lífeyrissjóðirnir telja þessi ákvæði sér til hagsbóta, þ.e. með þeim hafa þeir ráð um það hverjir koma að sjóði um sameiginlega fjárfestingu, enda sé gjaldfærni nýs kaupanda lykilatriði.

Í þessu sambandi skal það tekið fram að eign lífeyrissjóðs skv. 8. tölul. 1. mgr. í sjóðum sem lúta ekki opinberu eftirliti skal aldrei vera meiri en 10% af hreinni eign sjóðsins, sbr. lokamálslið 4. mgr. 36. gr.

Í þessu samhengi vill ráðuneytið einnig taka undir athugasemdir Auðar Capital þar sem vakin er athygli á því að sjóðir um sameiginlega fjárfestingu skv. 8. tl. 1. mgr. 36. gr. geta verið aðrir en þeir sem tilteknir eru í 4. gr. laga nr. 30/2003, um verðbréf- og fjárfestingarsjóði, en vísað er til þess ákvæðis í athugasemdum við 2. gr. frumvarpsins. Þess er farið á leit við háttvirta nefnd að tekinn verði af vafi um þetta atriði í nefndaráli.

3. gr.

Fjárfestingarumhverfi lífeyrissjóða er erfitt á þeim þeim tímum sem nú eru uppi. Í þessu sambandi skal nefnt að á árunum fyrir hrun fór talsverður hluti af því fjármagni sem lífeyrissjóðirnir höfði til ráðstöfunar á ári hverju í erlendar fjárfestingar. Því er ljóst að lífeyrissjóðir hafa þurft að leita annarra leiða til þess að fjárfesta þann hluta ráðstöfunarfjárins.

Árleg fjárfestingarþörf lífeyrissjóða er um 100-130 milljarðar.

Í þessu sambandi skal það tekið fram að nettó framboð af ríkistryggðum verðbréfum er um 60-65 milljarðar og um þessar mundir eru fá félög skráð í Kauphöllina.

Það má því leiða að því líkum að eftirspurn lífeyrissjóðanna eftir fjárfestingarkostum sé umfram framboð eins og sakir standa. Því þótti rétt að veita lífeyrissjóðum heimildir til þess að fjárfesta í óskráðum félögum, t.a.m. orkufyrirtækjum, þótt hömlur kunni að vera í viðskiptum með bréfin. Hömlur, á borð við gagnkvæman forkaupsrétt, eru fremur meginregla en undantekning í óskráðum félögum, enda hafa fjárfestar, lífeyrissjóðir sem aðrir, ríka hagsmuni af því að hafa eitthvað um það að segja hverjir koma að félaginu.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að hlutfallstölur haldist óbreyttar, þ.e. að heimilt sé að verja að hámarki 20% af hreinni eign sjóðsins í óskráð verðbréf.

Fjármálaeftirlitið leggur til styttingu á gildistíma bráðabirgðaákvæðisins. Í frumvarpinu var lagt til að tímarammi ákvæðisins myndi miðast við áætlun Seðlabankans um afnám gjaldeyrishafta. Kjósi nefndin að stytta gildistíma ákvæðisins er lagt til að hann verði miðaður við 31. desember 2013 til samræmis við bráðabirgðaákvæði VII við lögin, sem er líka til komið vegna sérstakra aðstæðna á fjármálamarkaði, en í ákvæðinu er kveðið á um að lífeyrissjóði sé heimilt að eiga allt að 20% hlutfjár í samlagshlutafélögum.

Þá er vinsamlegast óskað skriflegra svara við eftirtöldum spurningum við fyrsta tækifæri:

- 1. Hvers vegna er búsetuskilyrðið í lokamálslið 1. mgr. 31. gr. laganna felld brott, sbr. 1. mgr. 1. gr. laganna.**

Skilyrðið hefur fallið niður vegna mistaka. Þess er óskað að nefndin geri tillögu til breytinga á frumvarpinu að því er varðar þetta atriði og bætist þá fyrir framan 1. málsli. 1. mgr. 1. gr. 31. gr. laganna:

„Stjórnarmenn skulu vera búsettir hér á landi, í aðildarríki Evrópska efnahagssvæðisins, aðildarríki stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu eða í Færeyjum.“

- 2. Getur framkvæmdastjóri lífeyrissjóðs með hliðsjón af orðalagi 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins átt sæti í stjórn eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánum tengslum við hann og hvernig myndi það samræmast tilgangi frumvarpsins?**

Nei, það er ekki gert ráð fyrir að framkvæmdastjóri geti átt sæti í stjórn eftirlitsskylds aðila, hvorki þess lífeyrissjóðs sem hann fer fyrir né annars lífeyrissjóðs eða eftir atvikum annars eftirlitsskylds aðila. Stjórnarmaður má ekki vera starfsmaður, þ.m.t. framkvæmdastjóri, annars eftirlitsskylds aðila samkvæmt meginreglunni.

- 3. Bann við stjórnarsetu er skv. 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins að meginsteftu til bundið við stjórnarmenn í lífeyrissjóðum. Spurt er hvaða tilgangi þjónar það þá að undanþiggja starfsmenn lífeyrissjóðs frá því banni, sbr. orðalagið „starfsmenn lífeyrissjóðs“ í 3. mgr. Mætti fella tilvitnað orðalag brott?**

Ákvæðið kallast á við ákvæði 4. mgr. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, þar sem segir að stjórnarmenn fjármálafyrirtækis megi ekki eiga sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila eða aðila sem er í nánum tengslum við hann né vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánum tengslum við hann. Stjórnarmenn fjármálafyrirtækis mega ekki sinna lögmannsstörfum fyrir annað fjármálafyrirtæki. Starfsmönnum fjármálafyrirtækis er ekki heimilt að sitja í stjórn viðkomandi fjármálafyrirtækis, sbr. frumvarp sem liggur fyrir þinginu.

Ráðuneytið vísar til þess sem áður var sagt um 3. mgr. 1. gr. hér að framan.

Í umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða er talið æskilegra að fjármálaráðuneytið setji reglur um fjárhagslegt sjálfsstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða í stað FME. Er ráðuneytið sammála þessum skilningi og eru drög að þessum reglum til?

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að samsvarandi áherslur verði lagðar til grundvallar og lagðar eru í reglum sem settar eru af Fjármálaeftirlitinu á grundvelli 3. mgr. 52. laga um fjármálafyrirtæki, þannig að samræmis sé gætt á milli eftirlitsskyldra aðila á fjármálamarkaði.

- 4. Fram kemur að FME setji reglur um hvernig staðið skuli að hæfismati stjórnarmanna og framkvæmdastjóra? Hvaða aðili á að framkvæma þetta mat? Eiga umræddir aðilar að fara í próf eða sitja námskeið? Hvað gerist ef viðkomandi hefur ekki næga þekkingu til að bera?**

Fjármálaeftirlitið hefur eftirlit með því að stjórnarmenn og framkvæmdastjórar uppfylli hæfiskilyrði, sbr. 8. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, (undirliggjandi efnisákvæði eru þá 52. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, 2. mgr. 43. gr. laga nr. 60/1994 um váttryggingastarfsemi, 31. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 15. og 16. gr. laga nr. 32/2005 um miðlun váttrygginga). Fjármálaeftirlitið framkvæmir hæfismat á grundvelli tilvitnaðs ákvæðis, með prófi. Fjármálaeftirlitið mun halda námskeið fyrir stjórnarmenn og framkvæmdastjóra.

Búi viðkomandi ekki yfir nægilegri þekkingu skal hann víkja sæti. Varamaður kemur þá inn í staðinn fyrir hann.

- 5. Telur ráðuneytið það koma til greina að koma til móts við áherslur einstakra nefndarmanna um að bæta inn ákvæði frumvarpið varðandi jöfn kynjahlutföll í stjórnnum sjóðanna?**

Já, ráðuneytið telur að vel komi til greina að koma til móts við áherslur einstakra nefndarmanna varðandi ákvæði um jöfn kynjahlutföll í stjórnnum sjóðanna. Þó myndi ráðuneytið kjósa að hafa samráð við lífeyrissjóðinna um útfærslu á slíku ákvæði. Þá mætti taka svohljóðandi ákvæði til skoðunar:

„Stjórn lífeyrissjóðs skal vera skipuð þremur einstaklingum hið fæsta. (er það nokkuð óeðlilegt) Hvort kyn skal eiga fulltrúa í stjórn þegar stjórn er skipuð þremur mönnum og þegar stjórnarmenn eru fleiri en þrír í lífeyrissjóði skal tryggt að hlutfall hvors kyns sé ekki lægra en 40%. Sama gildir um kynjahlutföl meðal varamanna í lífeyrissjóðum en hlutföllin í stjórn og varastjórn skulu þó í heild vera sem jöfnust.“

- 6. Hver er raunverulegur tilgangur b-liðar 2. gr., þ.e. er verið að greiða fyrir fjárfestingum lífeyrissjóða í sjóðum um sameiginlega fjárfestingu eða er verið að þrengja heimildirnar?**

Ráðuneytið lítur svo að með frumvarpinu sé í aðalatriðum hvorki verið að rýmka né þrengja heimildir miðað við þá lögskýringu sem ráðuneytið leggur til grundvallar, sjá skýringar við 2. gr. hér að framan þar sem forsaga þeirra ákvæða sem um er rætt var rakin. Þó má e.t.v. segja að orðalag umræddra ákvæða (6. tl. og 8. tl. 1. mgr. og 2. málsl. 3. mgr.) greini á milli fagfjárfestingarsjóða eftir formi þeirra, þ.e. hvort um er að ræða hlutdeildarskírteini, hlutabréf, önnur verðbréf sem eru í gildi hlutabréfa eða önnur heimildarskírteini fyrir hlut. Því er lagt til að ákvæðið um hömlur í viðskiptum með hlutabréf skv. 2. málsl. 3. mgr. gildi um viðskipti með hlutabréf skv. 6. tl. 1. mgr. (hlutabréf fyrirtækja) en ekki hlutabréf í sjóðum skv. 8. tl. 1. mgr.

Ráðuneytið vill jafnframt nota þetta tækifæri til þess að vísa í umræður um útgreiðslur séreignasparnaðar í kjölfar framsöguræðu fjármálaráðherra á þingi sl. fimmtudag, 19. maí, um bandorminn vegna kjarasamninga, þar sem ráðherra óskaði eftir því við háttvirta nefnd, eftir samráð við vörsluaðila, Landssamtök lífeyrissjóða og skattyfirvöld, sem hafa haft veg og vanda að framkvæmdinni við útgreiðslu séreignasparnaðar, að framlengja frestinn til þess að sækja um útgreiðslur til áramóta 2011-2012, en fresturinn rann út 1. apríl 2011. Annað efni greinarinnar yrði óbreytt. Því er þess farið á leit að sú breyting verði gerð á því frumvarpi sem hér er til meðferðar þar sem þetta atriði er ekki tengt kjarasamningum. Þannig gæti ákvæði hljóðað:

„1. mgr. ákvæðis til bráðabirgða VIII í lögum orðast svo:

Þrátt fyrir ákvæði 11. og 12. gr. er rétthafa séreignarsparnaðar heimilt fram til 1. janúar 2012 að sækja um útgreiðslu séreignarsparnaðar, sem myndast hefur af viðbótariðgjaldi skv. II. kafla, til vörsluaðila skv. 3.–5. mgr. 8. gr. og skal greiðslum háttað eftir því sem nánar er mælt fyrir um í ákvæði þessu.“

Um greinina:

Með greininni er lagt til að ákvæði til bráðabirgða VIII í lögum nr. 129/1997, sem fyrst var sett með lögum nr. 13/2009, og síðan breytt með lögum nr. 130/2009 og 164/2010, verði framlengt þannig að rétthöfum verði heimilt að sækja um að fá greiddan út séreignarsparnað að því marki, sem mælt er fyrir um í ákvæðinu, fram til 1. janúar 2012. Að öðru leyti er ákvæðið óbreytt.

KPMG hf.
Borgartúni 27
105 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. P 139/2157
komudagur 2.5.2011

Sími 545 6000
Fax 545 6001
Veffang www.kpmg.is

Nefndarsvið Alþingis
Efnahags- og skattanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 2. maí 2011.

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða með síðari breytingum

Umsögn þessi er sett fram í framhaldi af framlagningu þingskjals 1223, 704. máls á 139. gr. löggjafarþingi. Framangreint þingskjal inniheldur frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum.

KPMG ehf. (hér eftir vísað til sem KPMG) í samstarfi við Landssamtök lífeyrissjóða, Samtök atvinnulífsins, Samtök fjármálafyrirtækja og Viðskiptaráð Íslands, gaf út Handbók stjórnarmanna í október 2010. Með samantekt og útgáfu handbókar af þessu tagi var tekið saman á einn stað yfirlit yfir hlutverk, ábyrgð og skyldur stjórnarmanna. Handbókin hefur fengið góðar og jákvæðar undirtektir og mun nýtast stjórnarmönnum í störfum sínum og vonandi leiða til betri stjórnarhátta í íslensku atvinnulífi. Stjórnarmenn þurfa að hafa góða yfirsýn yfir starfsemi félagsins og tekur uppbygging handbókarinnar mið af því. Í handbókinni er fjallað um m.a. hlutverk og ábyrgð stjórnarmanna, hlutverk stjórnar, almenn atriði um störf stjórna, árangursríka stjórnarfundir, hluthafafundi, framkvæmdastjóra, undirnefndir, innra eftirlit, ársreikning og viðskiptasiðferði. Auk þess er í viðaukum fjallað um auknar kröfur sem gerðar eru til fjármálafyrirtækja, váttryggingafélaga, lífeyrissjóða og félaga með skráð hiutabréf eða skuldabréf. Meðfylgjandi er eintak af Handbók stjórnarmanna sem mun vonandi nýtast efnahags- og viðskiptanefnd í störfum sínum.

Við vinnslu Handbókar stjórnarmanna kom í ljós ýmis konar ósamræmi á milli laga sem varða fjármálafyrirtæki, váttryggingafélög og lífeyrissjóði. Allt eru þetta lögaðilar sem lúta eftirliti Fjármálaeftirlitsins og flokkast sem einingar tengdar almannahagsmunum og því eðlilegt að gera sambærilegar kröfur eftir því sem við getur átt.

Umsögn þessi er tekin saman til að koma á framfæri athugasemdum við 1. gr. frumvarpsins en jafnframt telur KPMG að gera þurfi frekari breytingar á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og er fjallað nánar um það í kafla 2.

1. Ábendingar vegna 1. gr. frumvarpsins

Í athugasemdum við lagafrumvarpið kemur fram að höfð er hliðsjón af hæfisskiyrðum sem koma fram í lögum nr. 56/2010 um váttryggingastarfsemi og þeim breytingum sem gerðar voru með lögum nr. 75/2010, um breyting á lögum nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. KPMG vili koma eftirfarandi atriðum á framfæri sem hafa þarf í huga ef hafa á hliðsjón af lögnum um fjármálafyrirtæki og váttryggingastarfsemi. Tillögur að breyttum texta er að finna í lok kaflans.

Bent er á að svo virðist sem ákvæði um búsetuskilyrði vanti í 1. gr. frumvarpsins, sbr. 1. mgr. 31. gr. núgildandi laga, 1. mgr. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki og 3. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi.

Í 6. mgr. 1. gr. frumvarpsins, sbr. 3. mgr. 31. gr. núgildandi laga, er kveðið á um að stjórnarmenn eigi að búa yfir nægilegri þekkingu og starfsreynslu til að geta gegnt stöðu sinni á tilhlýðilegan hátt. Í 9. mgr. 1. gr. frumvarpsins, sbr. 3. mgr. 31. gr. núgildandi laga, er hins vegar fjallað um framkvæmdastjórnann og þar segir að menntun, starfsreynsla og starfsferill framkvæmdastjóra lífeyrissjóðs skuli vera með þeim hætti að tryggt sé að hann geti gegnt stöðu sinni á forsvaranlegan hátt. Vakin er athygli á 3. mgr. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki og 4. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi sem eru efnislega samhljóða hvað þetta varðar og þar eru gerðar sömu kröfur til stjórnarmanna og framkvæmdastjóra. Því er lagt til að sömu kröfur verði gerðar til stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða þannig að orðalagi 6. mgr. 1. gr. verði breytt og 9. mgr. 1. gr. felld brott.

Í 7. mgr. 1. gr. frumvarpsins, sbr. 4. mgr. 31. gr. laga núgildandi laga, er kveðið á um að framkvæmdastjóri annist daglegan rekstur sjóðsins og skal hann fara eftir þeirri stefnu og fyrirmælum sem sjóðstjórn hefur gefið. Ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikils háttar getur framkvæmdastjóri aðeins gert samkvæmt heimild frá sjóðstjórn. Lagt er til að bætt verði við á eftir fyrri málslíðnum að ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikilsháttar falli undir verksvið stjórnar þar sem þær eru ekki hluti af daglegum rekstri framkvæmdastjóra. Jafnframt er lagt til að orðalagi seinnl málslíðarins verði breytt í þá veru að framkvæmdastjóri geti þó gert ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikils háttar sem ekki falla undir daglegan rekstur ef það er gert samkvæmt sérstakri heimild frá stjórn. Ákvæði þetta er í samræmi við 2. mgr. 68. gr. laga nr. 2/1995 um hlutafélög og því er talið rétt að bæta við þessu ákvæði þar sem það er meginreglan og undanþágan er að framkvæmdastjóri geti gert ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikilsháttar samkvæmt heimild frá stjórn.

Í 11. mgr. 1. gr. frumvarpsins, sbr. 2. mgr. 31. gr. núgildandi laga, kemur fram að um hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóðs til meðferðar máls fari eftir ákvæðum II. kafla stjórnsýslulaga. Samkvæmt 1. mgr. 1. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 taka lögin til stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga. Í ljósi þess að stjórnsýslulögin gilda almennt ekki um lífeyrissjóði telur KPMG eðlilegra að tilgreina í lögnum sjálfum þær reglur sem eiga að gilda um þátttöku stjórnarmanna og framkvæmdastjóra í meðferð mála, þ.e. hvenær þeir eru vanhæfir. Í lögum um fjármálafyrirtæki er þetta skilgreint í 55. gr. laganna. Lög um váttryggingastarfsemi skilgreina þetta ekki sérstaklega og þar gildir því ákvæði 72. gr. laga um hlutafélög.

Í 3. mgr. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki og 4. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi eru samhljóða ákvæði um að stjórnarmenn og framkvæmdastjóri megi ekki hafa sýnt af sér háttsemi í fyrri störfum sínum sem gefur tilefni til að draga í efa hæfni þeirra til að standa fyrir traustum og heilbrigðum rekstri eða að þeir misnoti aðstöðu sína eða skaði félagið. Lagt er til að slíku ákvæði verði bætt við 1. gr. frumvarpsins.

Í 3. mgr. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki og 4. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi kemur fram að Fjármálaeftirlitið setur reglur um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra og um hvernig staðið skuli að hæfismati. Lagt er til að slíku ákvæði verði bætt við 1. gr. frumvarpsins. Í 10. mgr. 1. gr. frumvarpsins kemur fram að Fjármálaeftirlitið setji reglur um hvernig staðið skuli að hæfnismati. Lagt er til að þessi málsliður verði færður til samanber það sem kemur fram hér fyrir framan og bent er á að matið kallast í fyrrnefndum lögum „hæfismat“ en ekki „hæfnismat“.

KPMG telur að heppilegra sé að breyta uppröðun málsgreinanna og jafnvel skipta ákvæðinu upp í þrjár greinar, þar sem hluti þeirra fjallar um almenn hæfisskilyrði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, hluti þeirra fjallar um stjórnarsetu hjá öðrum eftirlitsskyldum aðilum og undanþágu frá þeirri reglu, hluti fjallar um starfsskyldur framkvæmdastjóra og hluti um hvenær stjórnarmenn og framkvæmdastjóri geta talist vera vanhæfir. Tillaga þessi er í samræmi við uppsetningu laga um fjármálafyrirtæki og laga um váttryggingastarfsemi.

Með vísan til alls framangreinds er lagt til að 1. gr. frumvarpsins orðist svona:

Stjórnarmenn skulu vera búsettir í aðildarríki eða ríki sem er aðili að Efnahags- og framfarastofnuninni (OECD). Framkvæmdastjóri skal vera búsettur í aðildarríki. Fjármálaeftirlitinu er heimilt að veita undanþágu frá búsetuskilyrðum. Stjórnarmenn og framkvæmdastjóri lífeyrissjóða skulu vera lögráða, fjárhagslega sjálfstæðir, hafa óflekkað mannorð og mega ekki á síðustu fimm árum hafa verið úrskurðaðir gjaldþrota. Þeir mega ekki í tengslum við atvinnurekstur hafa hlotið dóm á síðustu tíu árum fyrir refsiverðan verknað samkvæmt almennum hegningarlögum, samkeppnislögum, lögum um hlutafélög, einkahlutafélög, bókhald, ársreikninga, gjaldþrotaskipti o.fl. eða ákvæðum iaga er varða opinber gjöld, svo og sérlögum um aðila sem lúta opinberu eftirliti með fjármálastarfsemi. Fjármálaeftirlitið setur reglur um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra.

Stjórnarmenn og framkvæmdastjóri skulu búa yfir nægilegri þekkingu og starfsreynslu til að geta gegnt stöðu sinni á tilhlýðilegan hátt, m.a. hafa þekkingu á þeirri starfsemi sem lífeyrissjóðurinn stundar. Þeir mega ekki hafa sýnt af sér háttsemi í fyrri störfum sínum sem gefur tilefni til að draga í efa hæfni þeirra til að standa fyrir traustum og heilbrigðum rekstri eða að þeir misnoti aðstöðu sína eða skaði lífeyrissjóðinn. Fjármálaeftirlitið setur reglur um hvernig staðið skuli að hæfismati.

Stjórnarmenn í lífeyrissjóðum mega ekki eiga sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann né vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann. Stjórnarmenn lífeyrissjóðs mega ekki sinna lögmannsstörfum fyrir annan lífeyrissjóð. Starfsmönnum lífeyrissjóðs er ekki heimilt að sitja í stjórn hans.

Þrátt fyrir ákvæði 3. mgr. getur stjórnarmaður eða starfsmaður lífeyrissjóðs tekið sæti í stjórn fjármálafyrirtækis sem er að hluta eða öllu leyti í eigu lífeyrissjóðsins og sinnir eingöngu þjónustuhlutverki fyrir lífeyrissjóði. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármálamarkaði.

Þrátt fyrir ákvæði 3. mgr. getur starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðféлага. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármálamarkaði eða dragi úr trúverðugleika stjórnar lífeyrissjóðs. Skal þar m.a. horft til stöðu þeirra starfsmanna sem um ræðir hjá eftirlitsskyldum aðila.

Þrátt fyrir ákvæði 3. mgr. er stjórnarmanni í lífeyrissjóði heimilt að sitja í stjórn annars lífeyrissjóðs að fengnu samþykki Fjármálaeftirlitsins.

Lífeyrissjóður skal tilkynna Fjármálaeftirlitinu um skipan og síðari breytingar á stjórn og framkvæmdastjóra. Þá skal lífeyrissjóður tilkynna Fjármálaeftirlitinu um skipan í stjórn fjármálafyrirtækis á grundvelli 4. mgr. Tilkynningar þessar skulu berast Fjármálaeftirlitinu án tafar og þeim skulu fylgja fullnægjandi upplýsingar til þess að hægt sé að meta hvort skilyrðum greinarinnar sé fullnægt.

Lagt er til að bætt verði við frumvarpið nýjum greinum sem koma á undan eða eftir núgildandi 31. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða:

Ný grein 1:

Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur sjóðsins og skal hann fara eftir þeirri stefnu og fyrirmælum sem stjórn hefur gefið. Ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikilsháttar falla undir verksvið stjórnar þar sem þær eru ekki hluti af daglegum rekstri framkvæmdastjóra. Framkvæmdastjóri getur þó gert ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikils háttar sem ekki falla undir daglega rekstur ef það er gert samkvæmt sérstakri heimild frá stjórn.

Framkvæmdastjóra er óheimilt að taka þátt í atvinnurekstri nema að fengnu leyfi stjórnar. Eignarhlutur í fyrirtæki telst þátttaka í atvinnurekstri nema um sé að ræða óverulegan hlut sem ekki veitir bein áhrif á stjórn þess.

Ný grein 2:

Stjórnarmaður eða framkvæmdastjóri mega ekki taka þátt í meðferð máis um samningsgerð milli lífeyrissjóðsins og þeirra, um málshöfðun gegn þeim eða um samningsgerð milli lífeyrissjóðsins og þriðja manns eða málshöfðun gegn þriðja manni ef þeir hafa þar verulegra hagsmuna að gæta sem kunna að fara í bága við hagsmuni lífeyrissjóðsins. Skyld er stjórnarmanni og framkvæmdastjóra að upplýsa um slík atvik.

2. Tillögur að frekari breytingum á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða

Starfsreglur stjórnar

Í 1. mgr. 29. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða kemur m.a. fram að stjórn eigi að setja sér starfsreglur. Ekki er gerð krafa um að senda þurfi starfsreglur stjórnar til Fjármálaeftirlitsins eins og fram kemur í 2. mgr. 54. gr. laga um fjármálafyrirtæki og 2. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi. Lagt er til að gerð verði breyting á 29. gr. þannig að 3. málsl. 1. mgr. falli brott og við 29. gr. bætist ný 2. mgr.:

Stjórn skal setja sér starfsreglur þar sem nánar skal kveðið á um framkvæmd starfa stjórnarinnar. Reglur þessar skal senda til Fjármálaeftirlitsins.

Lágmarksfjöldi stjórnarmanna og hlutfall karla og kvenna í stjórn

Lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða gera ekki kröfu um lágmarksfjölda stjórnarmanna í lífeyrissjóði líkt og gert er í 1. mgr. 51. gr. laga um fjármálafyrirtæki og 1. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi. Lagt er til að slíkt ákvæði verði sett í lögin. Einnig er vakin athygli á 1. mgr. 63. gr. laga um hlutafélög sem mun taka gildi 1. september 2013 (hefur nú þegar tekið gildi hjá opinberum hlutafélögum). Þar kemur fram að í stjórnnum opinberra hlutafélaga og hlutafélaga þar sem starfa fleiri en 50 starfsmenn að jafnaði á ársgrundvelli skuli hvort kyn eiga fulltrúa í stjórn þegar stjórn er skipuð

þremur mönnum og þegar stjórnarmenn eru fleiri en þrír í slíkum félögum skal tryggt að hlutfall hvors kyns sé ekki lægra en 40%. Sama gildir um kynjahlutföll meðal varamanna í slíkum félögum en hlutföllin í stjórn og varastjórn skulu þó í heild vera sem jöfnust. Lífeyrissjóðir falla ekki undir lög um hlutafélög og munu því ekki lögum samkvæmt þurfa að fylgja þessu ákvæði. Lagt er til að sama krafa verði gerð hjá lífeyrissjóðum til að stuðla að því að hlutur kvenna í stjórnnum aukist einnig hjá lífeyrissjóðum. Hafa þarf í huga að starfsmenn lífeyrissjóða eru alla jafna ekki 50 eða fleiri og því er lagt til að sama krafa verði gerð til lífeyrissjóða og gerð er til opinberra hlutafélaga, þó þannig að ákvæðið taki gildi 1. september 2013. Lagt er til að bætt verði málsgrein t.d. við 29. gr.:

Stjórn lífeyrissjóðs skal vera skipuð þremur einstaklingum hið fæsta. Hvort kyn skal eiga fulltrúa í stjórn þegar stjórn er skipuð þremur mönnum og þegar stjórnarmenn eru fleiri en þrír í lífeyrissjóði skal tryggt að hlutfall hvors kyns sé ekki lægra en 40%. Sama gildir um kynjahlutföll meðal varamanna í lífeyrissjóðum en hlutföllin í stjórn og varastjórn skulu þó í heild vera sem jöfnust.

Stjórnarhættir

Í 3. mgr. 19. gr. laga um fjármálafyrirtæki kemur fram að fjármálafyrirtækjum beri að fylgja viðurkenndum leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja. Í því skyni skulu þau m.a. birta árlega yfirlýsingu um stjórnarhætti fyrirtækisins í sérstökum kafla í ársreikningi eða ársskýrslu og gera grein fyrir stjórnarháttum sínum á vefsíðu fyrirtækisins og birta þar yfirlýsingu um stjórnarhætti sína. KPMG telur eðlilegt að samskonar krafa verði gerð til lífeyrissjóða en telur að ákveðin vandkvæði háð því að birta slíkar upplýsingar í ársreikningi þar sem alþjóðlegir endurskoðunarstaðlar fjalla ekki um endurskoðun á slíkum upplýsingum. Lagt er til að eftirfarandi ákvæði verði bætt við lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, t.d. í VIII. kafla:

Lífeyrissjóðum ber að fylgja viðurkenndum leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja. Í því skyni skulu þeir m.a. birta árlega yfirlýsingu um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins í ársskýrslu og/eða gera grein fyrir stjórnarháttum sínum á vefsíðu lífeyrissjóðsins og birta þar yfirlýsingu um stjórnarhætti sína.

Innri endurskoðun

Í 1. mgr. 34. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er hugtakið „innra eftirlit“ notað ranglega þegar í raun er verið að fjalla um hugtakið „innri endurskoðun“. Í 3. tölul. 1. mgr. 35. gr. laganna má sjá að hugtakið hefur verið leiðrétt með 9. gr. laga nr. 171/2008 en það hefur ekki verið leiðrétt í 1. mgr. 34. gr. laganna. Því er lagt til að hugtakanotkunin verði leiðrétt og 1. mgr. 34. gr. orðist svo:

Við lífeyrissjóð skal endurskoðunardeild eða sjálfstætt starfandi eftirlitsaðili annast innri endurskoðun, sbr. 2. tölul. 3. mgr. 29. gr. Innri endurskoðun skal vera hluti af skipulagi lífeyrissjóðs og þáttur í eftirlitskerfi hans.

Hugtökin „framkvæmdastjóri“ og „lykilstarfsmaður“

Vakin er athygli á leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins nr. 3/2010 um hæfi lykilstarfsmanna. Tilmælin eiga við um alla eftirlitsskylda aðila, þar á meðal lífeyrissjóði, en stuðst er við skilgreiningu á hugtakinu „lykilstarfsmaður“ í 8. tölul. 1. gr. a. laga um fjármálafyrirtæki. Jafnframt er að finna skilgreiningu á hugtakinu „framkvæmdastjóri“ í 6. tölul. 1. gr. a. laga um fjármálafyrirtæki. Telja verður óheppilegt að setja tilmæli og reglur um lykilstarfsmenn lífeyrissjóða og leggja þar skilgreiningu til

grundvallar sem er að finna í lögum sem eiga ekki við um lífeyrissjóði. Því er lagt til að í lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða verði bætt skilgreiningum á lykilstarfsmanni og framkvæmdastjóra:

Framkvæmdastjóri: Einstaklingur sem stjórn lífeyrissjóðs ræður til þess að standa fyrir rekstri sjóðsins í samræmi við ákvæði laga þessara, burtséð frá starfsheiti að öðru leyti.

Lykilstarfsmaður: Einstaklingur í stjórnunarstarfi, annar en framkvæmdastjóri, sem hefur umboð til að taka ákvarðanir sem geta haft áhrif á framtíðarþróun og afkomu lífeyrissjóðsins.

Viðurlög

Í XIV. kafla laga um fjármálafyrirtæki og XIII. kafla laga um váttryggingastarfsemi er að finna umfjöllun um viðurlög. Í lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er ekki að finna sambærileg ákvæði. Í 45. gr. laganna er aðeins er vísað til laga um opinbert eftirlit varðandi refsheimildir Fjármálaeftirlitsins og í 55. gr. laganna kemur fram að brot gegn lögum varði sektum eða fangelsi allt að einu ári, nema þyngri refsing liggi við samkvæmt almennum hegningarlögum. Sé brot framið í þágu lögaðila er heimilt að beita stjórnendur lögaðilans framangreindum viðurlögum og einnig er heimilt að gera lögaðilanum sekt. Vakin er athygli á því að hugsanlega þurfi að endurskoða umfjöllun um viðurlög í lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Niðurlag

Óskað er eftir að umsögn þessi verði tekin til skoðunar við umfjöllun þessa þingmáls. Starfsmenn KPMG eru tilbúnir til að ræða neðangreindar athugasemdir nánar ef eftir því verður óskað.

Virðingarfyllst,

KPMG ehf.,

Helga Harðardóttir
Löggiltur endurskoðandi
hhardardottir@kpmg.is
sími 545-6204

Berglind Ósk Guðmundsdóttir
Lögfræðingur á fyrirtækjasviði
bgudmundsdottir@kpmg.is
sími 545-6149

**LANDSSAMTÖK
LÍFEYRISSJÓÐA**

Alþingi
Erindi nr. P 139/2158
komudagur 2.5.2011

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og skattanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 2. maí 2011

Umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða (LL) um mál nr. 704 á 139. löggjafarþingi, frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir).

Efnahags- og skattanefnd Alþingis hefur með tölvupósti þann 15. apríl sl. leitað eftir umsögn LL við framangreint frumvarp.

Athugasemdir við 1. gr. frumvarpsins

Í almennum athugasemdum við frumvarp þetta er tekið fram að á síðasta löggjafarþingi hafi, með tilkomu nýrra laga um váttryggingastarfsemi nr. 56/2010, og með breytingum á lögum um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002, sbr. breytingarlög nr. 75/2010, verið gerðar breytingar á ákvæðum laganna um hæfi stjórnarmanna váttryggingarfélaganna annars vegar og fjármálafyrirtækja hins vegar. Með lögnum hafi skilyrðin verið þrengd með það að markmiði að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra og til að lágmarka orðsporsáhættu sem hætt er við að fylgi svonefndri krossstjórnarsetu. Í frumvarpi þessu má glöggst sjá að höfð hefur verið hliðsjón af þessum lagabreytingum en þó að nokkru leyti leitast við að taka tillit til sérstöðu lífeyrissjóðanna. LL vill leggja áherslu á mikilvægi þess að tekið verði fullt tillit til sérstöðu lífeyrissjóða en ella verður hætt við því að margir hæfir stjórnendur verði vanhæfir að ósekju.

Fyrir liggur að íslenska lífeyrissjóðakerfið er hluti af skyldutryggingarkerfi landsmanna og um þá gilda sérlög nr. 129/1997. Hlutverk lífeyrissjóða er fyrst og fremst að taka á móti iðgjöldum, ávaxta þau og greiða út lífeyri til sjóðfélaga sinna, sbr. 2. mgr. 1. gr. og 20. gr. laga nr. 129/1997. Lífeyrissjóðum er óheimilt að hafa með höndum aðra starfssemi en hér greinir, sbr. 2. mgr. 20. gr. laganna. Fjármálafyrirtæki hafa hins vegar með höndum fjölbreytta fjármálastarfsemi, sbr. sérlög sem um þau gilda nr. 161/2002. Vart þarf að hafa mörg orð um ólík hlutverk fjármálafyrirtækja annars vegar og lífeyrissjóða hins vegar en vert er þó að nefna að eignir lífeyrissjóða hafa þann tilgang einan að standa undir lífeyrisskuldbindingum. Skuldbindingar lífeyrissjóða þurfa á hverjum tíma að vera í samræmi við eignir, sbr. 39. gr. laganna.

LL telur hætt við því að verði 1. gr. frumvarps þessa óbreytt að lögum geti það í framkvæmd orðið til þess að reynslumiklir og hæfir stjórnendur verði vanhæfir. Því eru hér lagðar til nokkrar breytingar á 1. gr. frumvarpsins.

Eins og fyrr greinir er með 1. mgr. 1. gr. ætlunin að setja strangari ákvæði en nú gilda um almenn hæfisskilyrði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða. Í loka málslið málsgreinarinnar er gert ráð fyrir því að Fjármálaeftirlitið setji reglur um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra. Þar sem fjármálaráðuneytið fer með framkvæmd laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða nr. 129/1997 þykir eðlilegra að leggja til að fjármálaráðherra setji eftir atvikum nánari ákvæði um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra í reglugerð, sbr. heimild í 56. gr. laganna. Fjármálaeftirlitið hefur á hinn bóginn eftirlit með því að starfsemi lífeyrissjóða sé í samræmi við ákvæði laganna, reglugerðir og reglur settar samkvæmt þeim. Því er lagt til að síðasti málsliður málsgreinarinnar falli niður.

Ákvæðið sem sett er fram í 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins myndi óhjákvæmilega hafa það í för með sér að fjöldi núverandi stjórnarmanna í lífeyrissjóðum kæmu, að ósekju, til með að glata hæfisskilyrðum til stjórnarsetu. Slíkt yrði, eðli máls samkvæmt, afar bagalegt enda eru tilgreindar í 3. – 5. mgr. undantekningar frá skilyrðunum sem sett eru fram í 2. mgr.

Í 2. mgr. 1. gr. er sett fram almenn regla þess efnis að stjórnarmenn í lífeyrissjóðum megi ekki vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila. Við nánari athugun á ákvæðinu virðist sem það gangi allt of nærri almennum starfsmönnum annarra eftirlitsskyldra aðila, þ.e. starfsmönnum fjármálafyrirtækja og váttryggingarfélaga. Sú spurning hefur vaknað hvort tilgangi ákvæðisins yrði ekki náð með því að láta takmörkunina ekki ná til allra starfsmanna eftirlitsskylds aðila, eins og frumvarpið gerir ráð fyrir, heldur einungis til framkvæmdastjóra og lykilstarfsmanna, sbr. orðskýringar í 6. og 8. tölul. 1. gr. a laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002. LL leggja eindregið til að sú leið verði farin.

Með 3. mgr. 1. gr. frumvarpsins er sett fram undanþága sem er þrengri en gildir fyrir fjármálafyrirtæki, þ.e. 3. mgr. nær einungis til fyrirtækja, sem eingöngu sinna þjónustuhlutverki fyrir lífeyrissjóði, en ekki almennt til eftirlitsskyldra fyrirtækja sem lífeyrissjóðir eiga eignarhlut í, líkt og gildir um fjármálafyrirtæki. Í lögum nr. 161/2002 eru undanþáguákvæði um stjórnarsetu vegna félaga, sem fjármálafyrirtæki eiga í. Hér verður ekki séð hvers vegna lífeyrissjóðir eiga að lúta þrengri skilyrðum en fjármálafyrirtæki að þessu leyti. Í þessu sambandi ber að hafa í huga að mörg íslensk fjármálafyrirtæki hafa óljóst eignarhald um þessar mundir og ákvæði sem þessi hvetja ekki til þess að lífeyrissjóðir gerist þar eignaraðilar. Ekki verður heldur séð hvers vegna lífeyrissjóðir ættu að sæta meiri takmörkunum en aðrir mögulegir eigendur að slíkum fyrirtækjum. Ekki er vitað til þess að slíkar takmarkanir gildi í nágrannalöndum okkar. Þar virðast lífeyrissjóðir hafa verið virkir eigendur af fjármálafyrirtækjum, ekki síst minni fyrirtækjum á því sviði. Slíkt kann að vera æskilegt til að auka fjölbreytni og samkeppni á fjármálamarkaði.

Í 4. mgr. 1. gr. frumvarpsins er tilgreint að þrátt fyrir 2. mgr. geti þeir sem séu kosnir eða skipaðir úr hópi sjóðfélaga tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs. Þó er gert ráð fyrir því að stjórnarsetan verði ætíð háð mati Fjármálaeftirlitsins. Það að Fjármálaeftirlitinu sé fengið vald til að meta stjórnarmenn vanhæfa til stjórnarsetu á grundvelli matskenndra þátta um hagsmunaárekstra, sem þó hafa verið kosnir eða skipaðir úr hópi sjóðfélaga, er óásættanlegt og kann að ógna því sjóðfélagalýðræði sem ríkir við val á stjórnarmönnum. Í þeim tilvikum sem sjóðfélagar hafa valið aðila til stjórnarsetu ætti að liggja fyrir að sjóðfélagar bera traust til viðkomandi og því lítil hætta á því að slík stjórnarseta dragi úr trúverðugleika stjórnar. Verði eigi að síður talið rétt að hafa mat þetta á hendi Fjármálaeftirlitsins er lagt til að gert sé að skilyrði að bersýnileg hætta þyki á hagsmunaárekstri til að slíkir stjórnarmenn teljist vanhæfir.

Í 5. mgr. 1. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir almennri heimild fyrir Fjármálaeftirlitið til að veita undanþágur frá ákvæði 2. mgr. greinarinnar. Fram kemur í athugasemdum með greininni að í mörgum tilvikum sé mikill hagur fólgin í því að stjórnarmenn sitji í stjórn annars eftirlitsskylds aðila, þ.m.t. lífeyrissjóðs og eru rakin nokkur slík dæmi einkum þar sem réttindakerfin þykja flókin. LL leggur áherslu á mikilvægi þessa ákvæðis en telur þó eðlilegra að heimildin sem tilgreind er í greinargerð verði með beinum hætti tekin upp í lagatextann en háð mati Fjármálaeftirlitsins hverju sinni.

Verði tekið tillit til ofangreindra athugasemda fælu þær það í sér að undantekningar sem tilgreindar eru í 3.-5. mgr. 1. gr. yrðu skilyrtar mati af hálfu Fjármálaeftirlitsins. Því er lagt til að bætt verði við greinina nýrri málsgrein sem yrði 6. mgr. 1. gr. þar sem tilgreint yrði að stjórnarseta samkvæmt 3. -5. málsgrein skuli ætíð háð slíku mati. Að sama skapi féllu niður tilgreiningar um mat Fjármálaeftirlitsins í 3. og 4. mgr.

LL gera ekki athugasemdir við 6. -11. mgr. 1. gr. enda fela þær ekki í sér efnisbreytingar en með vísan til ofangreindra athugasemda gera samtökin eftirfarandi tillögu að 1. – 6. mgr. 1. gr.:

1. gr.

31. gr. laganna orðast svo:

Stjórnarmenn og framkvæmdastjórar lífeyrissjóða skulu vera lögráða, fjárhagslega sjálfstæðir, hafa óflekkað mannorð og mega ekki á síðustu fimm árum hafa verið úrskurðaðir gjaldþrota. Þeir mega ekki í tengslum við atvinnurekstur hafa hlotið dóm á síðustu tíu árum fyrir refsiverðan verknað samkvæmt almennum hegningarlögum, samkeppnislögum, lögum um hlutafélög, einkahlutafélög, bókhald, ársreikninga, gjaldþrotaskipti o.fl. eða ákvæðum laga er varða opinber gjöld, svo og sérlögum um aðila sem lúta opinberu eftirliti með fjármálastarfsemi.

Stjórnarmenn í lífeyrissjóðum mega ekki eiga sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann né vera framkvæmdastjórar, lykilstarfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann. Stjórnarmenn lífeyrissjóðs mega ekki sinna lögmannsstörfum fyrir annan lífeyrissjóð. Starfsmönnum lífeyrissjóðs er ekki heimilt að sitja í stjórn hans.

Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. getur stjórnarmaður, framkvæmdastjóri eða lykilstarfsmaður lífeyrissjóðs tekið sæti í stjórn fjármálafyrirtækis, váttryggingafélags eða fjármálasamsteypu ef um er að ræða félag sem er að hluta eða öllu leyti í eigu lífeyrissjóðsins.

Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. getur starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga.

Liggi fyrir umtalsvert hagræði skal, þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. stjórnarmanni í lífeyrissjóði, heimilt að sitja í stjórn annars lífeyrissjóðs.

Stjórnarseta samkvæmt 3.-5. málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, bersýnilega hættu á hagsmunaaðrekstrum á fjármálamarkaði eða dragi úr túverðugleika stjórnar lífeyrissjóðs. Við slíkt mat skal m.a. horft til stöðu þeirra starfsmanna sem um ræðir hjá eftirlitsskyldum aðila.

Athugasemdir við A- lið 2. gr. frumvarpsins

Varðandi a-lið 2. gr. frumvarpsins telja LL eðlilegt að skýrt sé kveðið á um að 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. gildi ekki um aðra sjóði um sameiginlega fjárfestingu, eins og ráð er fyrir gert í

upphafi a-liðar 2. gr. frumvarpsins. Þá telur LL eðlilegt að efnisregla varðandi aðgengi að ársreikningum sé gerð skýrari eins og lagt er til í frumvarpinu. Eðlilegt er að áskilnaður sé gerður um að ársreikningar séu fjárfestum aðgengilegir en að um birtingu þeirra að öðru leyti fari eftir almennum lögum en ekki ákvæðum sérlaga eins og laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

LL bendir þó á að það getur kallað á vafa um lagatúlkun að mæla með beinum hætti fyrir um að ársreikningar skuli vera eftirlitsaðilum aðgengilegir. Hugtakið eftirlitsaðilar er ekki skilgreint í lögum nr. 129/1997. Hvað aðgengi Fjármálaeftirlitsins varðar verður að ætla að það geti fengið aðgang að þeim ársreikningum sem um ræðir fyrir milligöngu viðkomandi lífeyrissjóðs sem eftirlitsskylds aðila og fjárfestir í óskráðum hlutabréfum. Því er lagt til að tilvísun til eftirlitsaðila verði felld út úr a-lið 2. gr. frumvarpsins.

Athugasemdir við B- lið 2. gr. frumvarpsins

Í b-lið 2. gr. frumvarpsins er lagt til að nýjar hömlur verði settar á fjárfestingar lífeyrissjóða í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu (oft nefndir fagfjárfestasjóðir e. private equity fund). Í greinargerð kemur fram að ástæða þyki til að setja fjárfestingum í slíkum sjóðum skorður og því sé lagt til að miðað verði við að fjárfestingar í umræddum sjóðum séu eingöngu heimilar ef engar hömlur séu á viðskiptum með eignarhlutina, nema þær hömlur hafi eðlilegan viðskiptalegan tilgang og séu til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta. Þar er t.d. vísað til þeirrar takmörkunar sem eðlileg telst að ábyrgðar- eða rekstraraðili sjóðs þurfi að samþykkja nýjan kaupanda á eignarhlut í sjóðnum, innlausnar eða forkaupsréttar.

LL telur ekki ljóst hvaða ástæður liggja hér að baki, sbr. tilvísun í greinargerð. Af þessu tilefni vill LL benda á að þegar eru tilteknar takmarkanir á fjárfestingum lífeyrissjóða í fagfjárfestasjóðum. Helst ber þar að nefna að lífeyrissjóður má ekki eiga meira en 15% hlut í hverjum slíkum sjóði, sbr. 5. mgr. 36. gr. laga nr. 129/1997, með síðari breytingum. Lúti slíkir sjóðir ekki opinberu eftirliti mega þeir ekki vera meira en 10% af hreinni eign lífeyrissjóðs, sbr. 4. málslíð 4. mgr. laga nr. 129/1997, með síðari breytingum. Þá telst fjárfesting lífeyrissjóðs í óskráðum fagfjárfestasjóði til óskráðra eigna sjóðsins sem mega að hámarki vera samtals 20% af hreinni eign lífeyrissjóðs, sbr. 3. mgr. 36. gr. laga nr. 129/1997, með síðari breytingum.

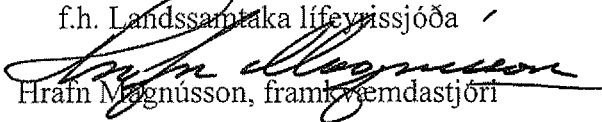
LL vill jafnframt benda á að það liggur í eðli fagfjárfestasjóða að þeir eru fjölbreytilegir að eðli og uppbyggingu. Um viðskipti með þá geta gilt tiltekin skilyrði sem kalla á sérfræðipækkingu. Af þeim sökum hefur löggjafinn búið svo um að slíka sjóði má ekki bjóða almenningi til kaups, sbr. lög nr. 30/2003 um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði. Þar sem þau skilyrði sem gilda um viðskipti með fagfjárfestasjóði geta verið margvísleg er mat á þeim hluti af nauðsynlegu mati lífeyrissjóðs þegar hann tekur ákvörðum um fjárfestingar í slíkum sjóðum, þ.e. hvor þau skilyrði séu honum aðgengileg.

Í ljósi þess hve þróun á markaði fyrir fagfjárfestasjóði getur verið ör og slíkir sjóðir eru ólíkir að eðli og uppbyggingu er ekki talinn kostur um að mæla fyrir um stíf skilyrði fyrir fjárfestingum í slíkum sjóðum umfram það sem gildir samkvæmt gildandi lögum um starfsemi lífeyrissjóða, þ.e. lögum nr. 129/1997. Sé talin þörf á sérstökum takmörkunum í viðskiptum með slíka sjóði er eðlilegt að mælt sé fyrir um það í viðkomandi sérlögum, þ.e. lögum um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði, að undangenginni ítarlegri greiningu og umræðu.

Þrátt fyrir þessar athugasemdir telur LL að ákvæði það sem fram kemur í b-lið 2. gr. frumvarpsins taki að vissu leyti tillit til þarfa lífeyrissjóða sem fjárfesta. Rétt er að löggjafinn árétti þó að það mat sem þar um ræðir sé í höndum lífeyrissjóðs sem fjárfestis að teknu tilliti til efnisreglna ákvæðisins og skýringa í greinargerð og eftir atvikum öðrum lögskýringargögnum.

Athugasemdir við 3. gr. frumvarpsins

LL telur mikilvægt að skýrt sé mælt fyrir um það í lögum að ákvæði um forkaupsrétt, samþykki félags fyrir framsali eða hluthafasamkomulag hamli ekki fjárfestingum lífeyrissjóða í óskráðum hlutabréfum. Lífeyrissjóður er eðli málsins samkvæmt ávallt minnihlutafjárfestir í hlutafélagi þar sem hann má að hámarki eiga 15% hlut í hverju félagi, sbr. 5. mgr. 36. gr. laga nr. 129/1997, með síðari breytingum. Því er eðlilegt að hann geti átt aðild að hluthafasamkomulagi og nýtt sér ákvæði um forkaupsrétt. Þá geta ákvæði um samþykki félags fyrir framsali verið til þess fallin að vernda hag hluthafa, þ.m.t. smærri hluthafa. LL telur því mikilvægt að þau skilyrði sem hér um ræðir hamli ekki fjárfestingum lífeyrissjóða í óskráðum hlutabréfum enda falli þau að reglum laga um hlutafélög eða eftir atvikum ákvæðum annarra laga. Þó LL hafi kosið að hafa þessa heimild ótímabundna telja samtökin þann tímaramma sem hér um ræðir ásættanlegan eins og sakir standa.

Virðingarfyllst,
f.h. Landssamtaka lífeyrissjóða

Hrafn Magnússon, framkvæmdastjóri

Alþingi

Erindi nr. P 139/2287

1

komudagur 6.5. 2011

LÍFEYRISSJÓÐUR BANKAMANNA

Skipholti 50 b, • 105 Reykjavík • Sími 569 0900 • Fax 569 0909
lifbank@lifbank.is • www.lifbank.is

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og skattanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 5. maí 2011

Lífeyrissjóður bankamanna leggur mikla áherslu á að sú breyting nái fram að ganga sem lögð er til í 1. grein frumvarps í máli nr. 704 sem nú er til meðferðar í þinginu og er breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða með síðari breytingum.

Sú breyting sem gerð var á lögum um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002 með lögum nr. 75/2010, þar sem þrengd voru skilyrði til stjórnarsetu í lífeyrissjóðum, hefur að öllu leyti kollvarpað þeirri meginreglu sem viðhöfð hefur verið í Lífeyrissjóði bankamanna, að stjórnin sé skipuð greiðandi sjóðfélögum. Í 82 ára sögu sjóðsins hefur nær undantekningarlaust sjóðfélagi skipað stjórnarsæti.

Lífeyrissjóður bankamanna hefur þannig verið uppbyggður alla tíð að stjórnarmennirnir hafa annars vegar verið tilnefndir af hálfu aðildarfyrirtækjanna og hins vegar verið kosnir á ársfundum sjóðsins. Í seinni tíð hefur hvor aðili valið þrjá stjórnarmenn. Það hefur því verið um virkt lýðræði að ræða en um það er sterk krafa í samfélaginu í dag.

Eins og gefur að skilja hefur stærsti hluti sjóðfélaga í lífeyrissjóðnum verið starfsmenn fjármálafyrirtækja og á sama hátt hefur stærsti hluti stjórnarmanna verið skipaður fulltrúum þeirra fyrirtækja.

Eins og Fjármálaeftirlitið hefur túlkað áður nefnda breytingu á skilyrðum til stjórnarsetu með lögum nr. 75/2010, sem er á þann veg að sjóðfélagi sem er starfsmaður í viðskiptabanka í dag geti ekki setið í stjórn lífeyrissjóðsins, hefur gert það að verkum að óásættanleg staða hefur komið upp. FME hefur nú gert þá kröfu að þrír stjórnarmenn sem eru starfsmenn Landsbankans og Arion banka víki þegar úr stjórninni.

Hér á eftir verða nefndar nokkrar ástæður fyrir því að staða þessi er óásættanleg fyrir lífeyrissjóðinn og einnig fyrir sjóðfélagana:

1. Það er gegn öllum megin reglum að venjulegur starfsmaður geti ekki setið í stjórn síns lífeyrissjóðs. Slíkt bann gengur gegn félagaþrengi starfsmannsins m.a. með vísan til þess að um er að ræða starfsemi sem starfsmaðurinn er skyldugur til að vera aðili að.
2. Hingað til hafa þeir sem tilnefnt hafa stjórnarmennina lagt á það áherslu að velja eingöngu sjóðfélaga sem hafa mikla og góða menntun eða hafa mikla reynslu og þekkingu til að bera til að annast þessi störf enda um mjög flókna starfsemi að ræða.

3. Þeir þrír stjórnarmenn sem FME hefur skipað að draga sig í hlé hafa áralanga reynslu af stjórnunarstörfum í lífeyrissjóðnum. Væri mikill missir af þeim stjórnarmönnum. Það er einnig undirstrikað að tveir þessara starfsmanna eru óbreyttir starfsmenn í sinum banka.
4. Með því að njóta starfskrafta m.a. þessara reynslumiklu stjórnarmanna hefur lífeyrissjóðnum tekist að ná hærri árlegri ávöxtun á eignir sínar en flestir eða allir lífeyrissjóðir í landinu.
5. Engin haldbær rök hafi verið færð fyrir því að nauðsynlegt sé að fyrirbyggja að starfsmaður viðskiptabanka geti setið í stjórn Lífeyrissjóðs bankamanna.

Lífeyrissjóðurinn getur út af fyrir sig fallist á að þeir sem gegna æðstu stjórnunarstörfum í banka geti ekki tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðsins og að sú takmörkun taki til bankastjóra og framkvæmdastjóra einstakra deilda sem sjá um fjárfestingar á mörkuðum.

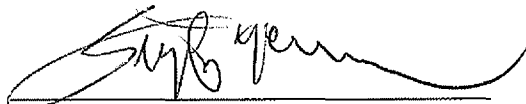
Þá leggur Lífeyrissjóðurinn á það áherslu að nauðsynlegt sé að stjórnarmaður eins lífeyrissjóðs geti setið í stjórn annars lífeyrissjóðs eins og tillaga er sett fram um enda sé ekki um hagsmunaárekstra að ræða. Þá telur lífeyrissjóðurinn það alls ekki nauðsynlegt að slíkar tvær stjórnarsetur séu háðar þeim takmörkunum sem frumvarpið tiltekur.

Með því að takmarka stjórnarsetu í tveimur stjórnnum er örugglega verið að útiloka aðkomu reynslumikils fólks.

Að lokum skal það skýrt undirstrikað að forðast verður að sú brenglaða og órökstudda staða, sem nú er komin á fái þrífist, og því verður að samþykkja sem allra fyrst þær tillögur sem 1. grein frumvarpsins gerir ráð fyrir með vísan til ofangreinds.

Lífeyrissjóður bankamanna var ekki umsagnaraðili með frumvarpinu og verður því að líta á ofangreindar athugasemdir í því ljósi eða sem viðbót við umsögn Landsamtaka lífeyrissjóða.

**Virðingarfyllst,
F.h. Lífeyrissjóðs bankamanna**

**Sigtryggur Jónsson
framkvæmdastjóri**

Nefnd um staðfærni lífeyrissjóða
9/5 2011
Alþingi
Erindi nr. P 139/2388
komudagur 9.S. 2011

Efnh.- og skn.

Fundur stjórnar og varastjórnar Landssamtaka lífeyrissjóða 24. júní 2010.

Stjórn og varastjórn Landssamtaka lífeyrissjóða, LL, samþykkir að skipa þriggja manna nefnd óháðra, óvilhallra og hæfra einstaklinga sem fái það hlutverk að gera úttekt á fjárfestingarstefnu, ákvarðanatöku og lagalegu umhverfi lífeyrissjóðanna í aðdraganda bankahrunsins á Íslandi í október 2008.

Nefndin skal einkum fjalla um hvernig staðið var að stefnumótun, ákvarðanatöku og áhættumati við fjárfestingar í aðdraganda bankahrunsins. Í þessu sambandi verði skoðað hvernig gildandi fjárfestingastefnu sjóðanna var fylgt eftir síðustu tvö árin fyrir hrun bankanna.

Nefndin skal einnig taka til umfjöllunar þau atriði sem beinast sérstaklega að lífeyrissjóðum í skýrslu Rannsóknarnefndar Alþingis og sérstaks vinnuhóps um starfshætti og siðferði um aðdraganda og orsakir falls bankanna.

Nefndin taki sjálf ákvörðun hvernig hún hagi störfum sínum þar á meðal um nánari afmörkun verkefnisins. Nefndin hefur heimild að leita aðstoðar erlendra sérfræðinga varðandi afmarkaða ráðgjöf á grundvelli þeirra fjárheimilda sem henni er markaðir.

Fundur stjórnar og varastjórnar LL samþykkir að fela ríkissáttasemjara að tilnefna þá þrjá einstaklinga sem skipaðir verða í nefndina. Nefndin skipti sjálf með sér verkum.

Sérstaklega skal samið um þóknun fyrir störf nefndarinnar og greiðist allur kostnaður af störfum hennar og verkefnisins af Landssamtökum lífeyrissjóða. Í ljósi umfangs þess og að fengnu samþykki nefndarinnar verði ráðinn starfsmaður til að vinna að verkefninu og skal hann uppfylla sömu kröfur og gerðar eru til fulltrúa í starfshópnum um óhæði og sérfræðispekkingu sem nýtist við starfið. LL mun útvega nefndinni og starfsmanni hennar fullnægjandi starfsaðstöðu.

Nefndin skili skýrslu til stjórnar Landssamtaka lífeyrissjóða fyrir árslok 2010. Í beinu framhaldi verði skýrslan kynnt aðilum vinnumarkaðarins, stjórnnum og starfsfólki lífeyrissjóðanna og sjóðfélögum.

Reykjavík 24. júní 2010

Rannsóknarnefndin
Hannur Höpfermann

Guðrún Schiörr

Þórunn Árnadóttir

Þórunn Árnadóttir
Þórunn Árnadóttir
Þórunn Árnadóttir

Frithjofur Franck
Bjartur Þorvaldur
Þórunn Árnadóttir

Parkinsonsamtökin á Íslandi
Hátúni 10b, 9.hæð 105 Reykjavík
Sími: 552 4440 www.parkinson.is
parkinson@parkinson.is

Alþingi
Erindi nr. P 139/2293
komudagur 6.S. 2011

Efnahags og skattanefnd Alþingis.

Umsögn um þingmál nr. 704, á þingskjali 1223.

Almennt um lífeyrissjóði:

Lífeyrissjóðirnir eru AÐ FULLU í eigu sjóðsfélaga. Ríkissjóður á ENGA eignaaðkomu að þessum sjóðum. Af þeirri ástæðu er okkur spurn, hvernig á því standi að ríkisstjórnin leggi fram frumvarp um slíka algildisreglu fyrir ALLA lífeyrissjóði, eins og þarna kemur fram. Ber að líta svo á að ríkisstjórnin hafi tekið þá ákvörðun að fella úr gildi sjálfsákvörðun raunverulegra eigenda lífeyrissjóðanna um útlánareglur og ávöxtunarleiðir, og skipa slíku með löggjöf frá Alþingi, sem eigendur lífeyrissjóðanna hafi ekki óskað eftir? Frumvarpið er lagt fram af fjármálaráðherra, sem á enga eignaraðild að lífeyrissjóðunum og hefur því ekki forræði í málefnum þeirra.

Á undanförnum árum hafa lífeyrissjóðirnir orðið fyrir umtalsverðu tapi. Að einhverjum hluta má rekja þetta tap til ófyrirsjáanlegra aðstæðna. Stærstur hluti tapsins verður samt óhjákvæmilega, um langa framtíð, skrifaður á trúnaðarbrot stjórnenda sjóðanna, gagnvart eigendum þeirra, hinum almenna, lögskipaða, greiðanda iðgjalda í lífeyrissjóði landsins. Slíkt trúnaðarbrot verður þó ekki að öllu leiti skráð á stjórnir sjóðanna, þó þeirra hlutur sé stærstur.

Líta verður einnig á það sem trúnaðarbrot við eigendur sjóðanna, að Alþingi skuli hafa veitt lagaheimildir til að greiðslur í lífeyrissjóði, sem er sjóðssöfnun launafólks til framfærslu að loknu ævistarfi, væri notað í mikil og **jafnvel afar mikil áhættuútlán**. Einnig var stjórnun sjóðanna, með lögum, veitt heimild til kaupa á **óskráðum hlutabréfum í fyrirtækjum með vafasaman eða jafnvel engan rekstrargrundvöll**. Þar að auki virðist Alþingi hafa veitt heimild til lána og hlutafjárkaupa m. a. í eignarhaldsfélögum með afar óljósa eignastöðu, engan raunverulegan rekstur og engin traust raunverðmæti sem veð fyrir slíkum lánunum.

Ekki verður hjá því komist að horfa beint framan í það, hver nettó ávöxtun lífeyrissjóðanna varð síðustu 20 árin fyrir bankahrunið og bera það saman við hvert tap lífeyrissjóðanna varð við bankahrunið. Einnig er nauðsynlegt að horfa til þess hvaða tap er óhjákvæðilegt að verði á næstu árum, sem afleiðing af bankahruninu.

Á undanförunum árum hefur verið viðleitni hjá Alþingi, til að víkja frá hinni varkáru fjárfestingastefnu sem í upphafi var lögfest um ávöxtun fjármuna lífeyrissjóðanna. Undanfarna áratugi hefur ávöxtundarkrafa lífeyrissjóðanna beinst að miklu leiti að

hinum þröngu sjónarmiðum skammtímagróða. Það eru einmitt þessi viðhorf og framkvæmd stjórnenda sjóðanna, sem hafa valdið þeim hvað mestu eignatjóni. Það eignatjón hefur verið svo mikið að það hefur étið upp allan raunverulegan ávöxtunarpátt, sem nást átti með hárri skammtímaávöxtun verðbréfa og hlutabréfa. Við viljum vekja athygli Alþingis á þessari stöðu, sem eingöngu virðist hafa orðið til vegna yfirtöku Alþingis á ákvörðunarvaldi aðalfunda hvers lífeyrissjóðs fyrir sig. Eins og fyrr segir, á ríkisstjórn eða Alþingi ENGA eignastöðu í hinum almennu lífeyrissjóðum. Þrátt fyrir það, og án formlegrar beiðni frá aðalfundi hvers lífeyrissjóðs fyrir sig, setti Alþingi lög er heimiluðu stjórnnum sjóðanna útlán með litlum eða engum rauntryggingum fyrir endurgreiðslu. Með því tók ríkissjóður og Alþingi í raun á sig skaðleysisábyrgð til handa sjóðsfélögum; að ríkissjóður myndi bæta sjóðsfélögum það tap sem yrði vegna þeirra lagaheimilda til útlána, sem ekki voru fram borin við Alþingi, með beinum óskum frá aðalfundi hvers sjóðs fyrir sig, því hver og einn er sjálfstæð eignarstofnun sjóðsfélaga í hverjum sjóði.

Af því sem að framan er rakið, leiða málavextir til þeirrar niðurstöðu okkar, að við gætum fallist á breytingar samkvæmt. 1. gr. frumvarpsins, um breytingar á 31. gr. laga nr. 129/1997.

Hvað varðar 2. gr. frumvarpsins, um breytingar á 36. gr. laga nr. 129/1997, þá erum við algjörlega mótfallin þeim ákvæðum sem þar koma fram. Á undanförunum árum hefur það sýnt sig að raunvirði eigna í hlutabréfum er á engan hátt treystandi. Og þar sem ekki hefur enn verið tekið á hinum þekktu leiðum til að fjarlægja eignir úr hlutafélögum og skilja eigendur hlutafjár eftir með eignalaus félög, væri það fullkomið óráð af hálfu Alþingis, og án formlegra óska um slíkt frá aðalfundum hvers lífeyrissjóðs, að heimila sjóðunum ENN meiri áhættu með lífeyristekjur sjóðsfélaga en þegar er orðin ljós. Fyrirsjáanlegt er að nægir ávöxtunarmöguleikar verða fyrir hendi næstu árin, þar sem trygg veðstaða og ávöxtun er fyrir hendi. Þess vegna er sú AFAR ótrygga ávöxtunarleið sem felst í ákvæðum 2. gr. frumvarpsins, að okkar mati hrein aðför að því fjármagni sem launafólk hefur verið að safna upp í lífeyrissjóðum.

Hvað varðar 3. gr. frumvarpsins, vekur hún engu minni furðu en 2. greinin. Í 3. gr. segir svo: (Áhersluletur G.J.)

“Þrátt fyrir ákvæði 2. málsl. 3. mgr. 36. gr. er lífeyrissjóðum heimilt að fjárfesta í óskráðum hlutabréfum fyrirtækja, þótt hömlur séu á viðskiptum með hlutabréfin, enda samrýmast þær lögum um hlutafélög og eftir atvikum öðrum lögum.”

Eins og áður hefur verið vikið að, á ríkissjóður eða Alþingi ENGA eignastöðu í hinum almennu lífeyrissjóðum. Því má spyrja hvaðan Alþingi komi VALD til að ákvarða svo ótraust útlán lífeyrissafns sjóðsfélaganna, án formlegrar beiðni þeirra?

Og enn fremur segir svo í 3. gr. frumvarpsins:

“Nýjar fjárfestingar eða nýjar skuldbindingar eru ekki heimilar í hlutabréfum, sem lúta hömlum í viðskiptum, eftir 31. desember 2015 nema í þeim hlutafélögum sem sjóðurinn á hlut í við lok tímabilsins.”

Í fyrsta lagi má spyrja. Hvaðan kemur Alþingi heimild til að setja lög um starfsemi sjálfstæðra sjóða, **sem það á enga eignaraðild að?** Í öðru lagi, eiga lögin ekki að taka **gildi fyrr en á miðju næsta kjörtímabili?** Ekki verður betur séð en Alþingi sé þarna **LANGT utan við umboð sitt** á framangreindum tveimur sviðum.

Niðurstaða:

Hvergi í þessu lagafrumvarpi á þingskjali 1223, mál nr. 704 á yfirstandandi þingi, er hægt að finna ósk eða tilmæli eigenda sjóðanna um lagasetningu að neinu tagi. Vel má skilja afstöðu Alþingis til þess að setja heildarlög um starfsemi fjármálastofnana og hæfi fólks til að sitja í stjórnnum slíkra stofnana.

Vissulega er þörf á umtalsvert skýrari reglum um stjórnarsetu í lífeyrissjóðum. Einkanlega ber þar að líta til setu atvinnurekenda í stjórnnum sjóðanna, sem þeir eiga enga eignaraðild að.

Lagasetningar Alþingis um útlán og fjárfestingar hinna sjálfstæðu lífeyrissjóða, sem ríkissjóður eða Alþingi eiga engin eignaréttindi í, eru augljóslega langt fyrir utan heimildir Alþingis, hafi það ekki fengið formlegrar beiðni frá aðalfundum hvers lífeyrissjóðs fyrir sig.

Að öllu samandregnu teljum við að draga eigi þetta frumvarp til baka og setja almenna hæfisreglur um stjórnarsetu fólks í fjármálafyrirtækjum, þ. m. t. lífeyrissjóðum.

Virðingarfyllt

Reykjavík 3. maí 2011

F. h. Parkinsonsamtakanna á Íslandi

Guðbjörn Jónsson, formaður.

RÍKISENDURSKOÐUN

Skúlagötu 57, 105 Reykjavík IS-Iceland.

Alþingi
Erindi nr. P 139/2109
komudagur 28.4. 2011

	Dagsetning	Tilvísun
Nefndasvið Alþingis, Austurstræti 8-10, 150 Reykjavík.	26. apríl 2011	A-8 LÖ/bb

Vísað er til erindis efnahags- og skattanefndar Alþingis, dags. 15. apríl sl. þar sem óskað er umsagnar um frumvarp til laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir,) 704. mál.

Til svars erindinu tekur Ríkisendurskoðun fram að hún hefur ekki athugasemdir fram að færa við ofangreint frumvarp.

Stjórnir

Stjórnir

RÍKISSKATTSTJÓRI

Alþingi
Erindi nr. P 139/2156
komudagur 25.2011

Laugavegi 166 - 150 Reykjavík - Sími 563 1100
Fax 562 4440 - www.rsk.is - rsk@rsk.is

Alþingi, efnahags- og skattanefnd
Austurstræti 8
150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 2. maí 2011 R2011040022
T-alm 17/11

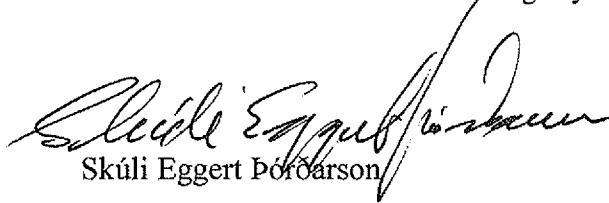
**Umsögn ríkisskattstjóra um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997,
um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða - 704. mál.**

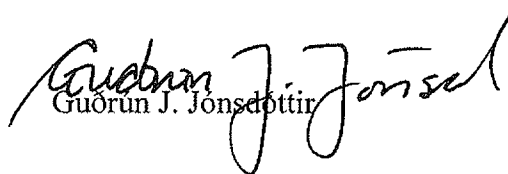
Ríkisskattstjóri hefur þann 15. apríl 2011 móttengið tölvupóst þar sem embættinu er gefinn kostur á að veita umsögn um ofangreint þingmál.

Í frumvarpinu eru lagðar til breytingar á ákvæðum laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, og fjalla þær breytingar um hæfi til setu í stjórnnum lífeyrissjóða og hæfi framkvæmdastjóra. Þá er einnig að finna í frumvarpinu breytingar á ákvæðum laganna um fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða.

Að mati ríkisskattstjóra er ekki ástæða til að gera athugasemdir við frumvarpið.

Virðingarfyllst

Skúli Eggert Þóroarson

Guðrún J. Jónsdóttir

SAMTÖK ATVINNULÍFSINS

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og skattanefnd
Austurstræti 8-10

150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 6. maí 2011

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum. Mál nr. 704.

Efnahags- og skattanefnd hefur óskað umsagnar Samtaka atvinnulífsins um ofangreint frumvarp. Í frumvarpinu eru lagðar til breytingar á ákvæðum um hæfi til setu í stjórnnum lífeyrissjóða og hæfi framkvæmdastjóra.

Skilyrði til stjórnarsetu eru þrengd og svonefnd krossstjórnarseta er takmörkuð til þess að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra og til að lágmarka orðsporsáhættu. Samtök atvinnulífsins hafa kynnt sér umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða um frumvarpið og taka undir þau atriði sem þar koma fram. Til frekari áréttingar vilja samtökin vekja athygli á eftirfarandi atriðum:

Í fyrsta lagi er lagt til að síðasti málslíður 1. mgr. 1. gr. falli niður þar sem eðlilegra er að fjármálaráðherra, sem fer með framkvæmd laganna, setji eftir atvikum nánari ákvæði um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra í reglugerð, sbr. heimild í 56. gr. laganna.

Í annan stað telja samtökin að í 2. mgr. 1. gr. sé of langt gengið í að takmarka krossstjórnarsetu þegar að stjórnarmenn í lífeyrissjóðum mega ekki vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila. Nægjanlegt ætti að vera að takmörkunin nái einungis til framkvæmdastjóra og lykilstarfsmanna, sbr. orðskýringar í 6. og 8. tl. 1. gr. a laga um fjármálafyrirtæki nr. 162/2002. Engin ástæða er til að útiloka hæfa einstaklinga frá stjórnarsetu í lífeyrissjóðum nema að rík ástæða sé til þess.

Loks vilja samtökin vekja athygli á tveimur breytingum sem gerðar eru á fjárfestingarheimildum. Sú fyrri varðar skilyrði fyrir fjárfestingum í óskráðum hlutabréfum og er gerð sú breyting að í stað ákvæðis gildandi laga um að ársreikningar hlutafélaganna séu öllum aðgengilegir er lagt til að ársreikningarnir séu hluthöfum, fjárfestum og

SAMTÖK ATVINNULÍFSINS

eftirlitsaðilum aðgengilegir. Tilgangur breytingarinnar er að gera ákvæðið skýrara þar sem reglur um birtingu ársreikninga eru mismunandi eftir löndum.

Síðari breytingin varðar fjárfestingar í hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu (skv. UCITS tilskipunum ESB (Undertakings for Collective Investments in Transferable Securities). Bætt er við ákvæði þess efnis að þessar fjárfestingar séu eingöngu heimilar ef engar hömlur séu á viðskiptum með eignarhlutina, nema þær hömlur hafi eðlilegan viðskiptalegan tilgang og séu til þess fallnar að gæta hagsmuna fjárfesta. Tekið er tillit til þess að í umræddum sjóðum er talið eðlilegt að aðilar njóti forkaupsréttar og að ábyrgðar- eða rekstraraðili sjóðs þurfi að samþykkja nýjan kaupanda.

SA vilja vara við takmörkunum á fjárfestingum í þessum fjárfestingarflokkum umfram það sem almennt gildir í öðrum ríkjum á ESS.

Virðingarfyllst,

f.h. Samtaka atvinnulífsins

Hannes G. Sigurðsson

Hannes G. Sigurðsson aðstoðarframkvstj.

SFF
SAMTÖKEFJÁRMÁLAFYRIRTÆKJA
Icelandic Financial Services Association

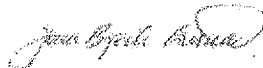
Reykjavík, 4. maí 2011

Nefndasvið Alþingis
b.t. efnahags- og skattanefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Varðar: Frumvarp til laga um brt. á lögum 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, 704. mál.

SFF hafa fengið til umsagnar ofangreint frumvarp. SFF hafa einnig fengið í hendur umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða um frumvarpið og taka undir hana í megin atriðum. Hvað varðar sjónarmið SFF um takmarkanir á stjórnarsetu í eftirlitsskyldum aðilum benda SFF einnig á umfjöllun um þetta atriði í umsögn SFF um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fjármálafyrirtæki, 696. mál, dags. í dag 4. maí, sem send hefur verið viðskiptanefnd Alþingis.

Virðingarfyllst,

Jóna Björk Guðnadóttir, hdl.

Alþingi
Erindi nr. P 139/2254
komudagur 5.5.2011

4. maí 2011
SI-74686

Nefndasvið Alþingis
nefndasvid@althingi.is
Austurstræti 8 – 10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir), 139. löggjafarþing, 704. mál.

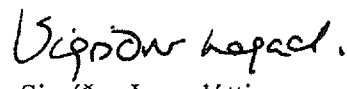
Með tölvupósti dags. 15. apríl sl., óskaði efnahags- og skattanefnd Alþingis eftir umsögn Seðlabanka Íslands um ofangreint frumvarp.

Í greinargerð með frumvarpinu kemur m.a. fram, að með því séu lagðar til breytingar á ákvæðum laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, varðandi hæfi til setu í stjórnnum lífeyrissjóða og einnig hæfi framkvæmdastjóra, með hliðsjón af því að sömu sjónarmið í þessu efnum verði tekin upp varðandi lífeyrissjóði, eins og þau sem eru uppi varðandi vátryggingafélög og fjármálafyrirtæki, en þó með sérstöðu lífeyrissjóða í huga. Þá kemur fram að lagðar séu til breytingar á ákvæðum laganna um fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða í þá veru að fjallað er um hömlur.

Seðlabanki Íslands gerir ekki athugasemdir við frumvarpið.

Virðingarfyllst
SEÐLABANKI ÍSLANDS

Arnór Sighvatsson
aðstoðarseðlabankastjóri

Sigríður Logadóttir
aðallögfræðingur

Alþingi
Erindi nr. P 139/2060
komudagur 20.4.2011

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 19. apríl 2011
RH/SLB/028/2011

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingaheimildir - 704. mál.

Vísað er til tölvubréfs dags. 15. apríl 2011 þar sem óskað er eftir umsögn Tryggingastofnunar ríkisins um ofangreint lagafrumvarp.

Stofnunin hefur ekki athugasemdir við frumvarpið.

Virðingarfyllst,

Sigríður Lillý Baldursdóttir, forstjóri

139. löggjafarþing 2010–2011.

Álit

1. minni hluta viðskiptanefndar

704. mál

um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir.

Með tölvupósti, dags. 3. maí 2011, óskaði efnahags- og skattanefnd eftir álit viðskiptanefndar á frumvarpi fjármálaráðherra til laga um breytinga á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi stjórnarmanna. Frumvarpið varðar annars vegar hæfi til setu í stjórnnum lífeyrissjóða og hæfi framkvæmdastjóra og hins vegar breytingar á ákvæðum um fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða er lúta að því hvað geti talist hömlur í viðskiptum. Fram kemur í athugasemdum við frumvarpið að það sé samið með hliðsjón af lögum nr. 75/2010 um breytingu á lögum um fjármálafyrirtæki og lögum nr. 56/2010 um váttryggingastarfsemi en frumvörpin sem urðu að þeim lögum voru til meðferðar í viðskiptanefnd á 138. löggjafarþingi (343. mál og 229. mál).

Fyrsti minni hluti vekur athygli efnahags- og skattanefndar á tvennu. Í fyrsta lagi má benda á að í lögum um fjármálafyrirtæki er í 1. mgr. 52. gr. gerð sú krafa að stjórnarmenn skuli vera búsettir í aðildarríki Evrópska efnahagssvæðisins eða ríki sem sé aðili að Efnahags- og framfarastofnuninni (OECD). Þá skal framkvæmdastjóri vera búsettur í aðildarríki. Fjármálaeftirlitinu er í sömu grein veitt heimild til að veita undanþágu frá búsetuskilyrðum. Ákvæði sama efnis er í 3. mgr. 54. gr. laga um váttryggingastarfsemi. Í 2. málsl. 1. mgr. 32. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er sambærilegt ákvæði sem er svohljóðandi: „Stjórnarmenn skulu vera búsettir hér á landi, í aðildarríki Evrópska efnahagssvæðisins, aðildarríki stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu eða í Færeyjum.“ Ákvæði í þessa veru er þó ekki að finna frumvarpi fjármálaráðherra sem er hér til umfjöllunar. Í öðru lagi má geta þess að 1. málsl. 3. mgr. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki er mælt fyrir um það að stjórnarmenn og framkvæmdastjórar skuli hafa lokið háskólaprófi sem nýtist í starfi en hins vegar getur Fjármálaeftirlitið veitt undanþágu frá þessu skilyrði á grundvelli reynslu og þekkingar viðkomandi. Í frumvarpi fjármálaráðherra er í 6. mgr. 1. gr. mælt fyrir um að stjórnarmenn skuli búa yfir nægilegri þekkingu og starfsreynslu til að geta gegnt stöðu sinni á tilhlýðilegan hátt.

Nú er til meðferðar í viðskiptanefnd frumvarp efnahags- og viðskiptaráðherra til laga um breytingu á lögum um fjármálafyrirtæki þar sem lögð er til breyting á 52. gr. laganna þeirra (696. mál). Gerðar hafa verið athugasemdir af hálfu lögmanna sem eiga sæti í stjórnnum fjármálafyrirtækja sem telja að það að leggja bann við því að stjórnarmaður fjármálafyrirtækis sé lögmaður *annars eftirlitsskylds aðila* eða félags í nánnum tengslum sé of strangt. Í athugasemdum við umrætt frumvarp kemur fram að ekki sé þörf á jafn víðtæku banni um lögmenn sem sitja í stjórn fjármálafyrirtækis og gildir um starfsmenn eða endurskoðendur. Lagt er til að bannið muni aðeins ná til lögmannsstarfa fyrir *önnur fjármálafyrirtæki*. Verði frumvarp efnahags- og viðskiptaráðherra óbreytt að lögum mun lögmönnum sem situr í stjórn fjármálafyrirtækis verða óheimilt að sinna hvers kyns störfum í þágu annars fjármálafyrirtækis.

Fyrsti minni hluti vekur athygli á því að á 138. löggjafarþingi var samþykkt breytingartillaga meiri hluta viðskiptanefndar við frumvarp til laga um breytingu á lögum um einkahlutafélög og lögum um hlutafélög (71. mál á 138. löggjafarþingi). Í henni felst breyting á 1. mgr. 63. gr. laga um hlutafélög og 1. mgr. 39. gr. laga um einkahlutafélög þess efnis að í stjórnnum félaga þar sem starfsmenn eru fleiri en 50 á ársgrundvelli að jafnaði skuli hlutfall hvors kyns ekki vera lægra en 40% þegar stjórnarmenn eru fleiri en þrír. Lögin munu öðlast gildi 1. september 2013. Sambærilegar breytingar voru nýverið lögfestar um sameignarfélög og samvinnufélög, sbr. lög nr. 49/2011 frá 16. maí 2011. Þau ákvæði munu einnig öðlast gildi 1. september 2013. 1. minni hluti telur að sjónarmið um jöfn hlutföll kynja í stjórnnum eigi ekki síður við um stjórnir lífeyrissjóða en þau félagaform og stofnanir sem þegar hafa verið sett lög um.

Alþingi, 26. maí 2011.
Álfheiður Ingadóttir,
Magnús Orri Schram,
Valgerður Bjarnadóttir,
Margrét Tryggvadóttir.

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og skattanefnd
b/t Eiríks Áka Eggertssonar
nefndarritara
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 4. maí 2011.

Efni: Frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (704. mál).

Viðskiptaráð þakkar nefndinni fyrir tækifæri að fá að veita umsögn um ofangreint frumvarp sem felur í sér breytingar á ákvæðum laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða vegna hæfi stjórnarmanna og framkvæmdarstjóra og ákvæða um fjárfestingarheimildir.

Viðskiptaráð Íslands fangar þeirri endurskoðun á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóð sem ofangreint frumvarp felur í sér og er í samræmi við þær breytingar sem hafa verið gerðar á lögum um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, og lögum um váttryggingastarfsemi, nr. 56/2010. Frumvarpið felur í sér breytingar sem eru þarfar á þáttum núgildandi laga og þá sérstaklega hvað varðar hæfi stjórnarmanna og framkvæmdarstjóra. Þrátt fyrir að breytingarnar séu þarfar er ástæða til að koma á framfæri nokkrum athugasemdum við framsetningu þeirra.

Athugasemdir ráðsins snúa fyrst og fremst að þeim breytingum sem gerðar eru á hæfiskröfum stjórnarmanna og framkvæmdarstjóra. Eðlilegast væri að þær breytingar sem gerðar eru á hæfisskilyrðum í ofangreindu frumvarpi væri í sem mestu samræmi við þær breytingar sem gerðar hafa verið á fyrrgreindum lögum. Þetta er allt starfsemi sem lýtur eftirliti Fjármálaeftirlitsins og varða almannahagsmuni og er þessháttar að ríkar kröfur verða gerðar til stjórnarmanna og framkvæmdarstjóra. Þær breytingar sem ofangreint frumvarp felur í sér eru þó ekki í nægilegu samræmi við þær breytingar sem gerðar voru á fyrrgreindum frumvörpum og verður því farið stuttlega yfir það misræmi hér.

Ákvæði 1. gr. frumvarpsins varðar hæfi stjórnarmanna og framkvæmdarstjóra, til að hafa ákvæðið skýrt og gagnsætt í samhengi annarrar löggjafar væri réttast að það væri með sama hætti sett fram og sambærileg ákvæði í fyrrgreindum lögum. Nokkur atriði er það sem vantar í ákvæði frumvarpsins, líkt og búsetuskilyrði og háttsemi úr fyrri störfum. Mismunandi krafa til menntunar og hæfis er gerð til stjórnarmanna annars vegar og framkvæmdarstjóra hins vegar, eru sama krafa er gerð til þeirra í fyrrgreindum lögum. Lagt er til að þetta verði lagfært ásamt öðru misræmis eins og við á til samræmis við fyrrgreind lög, einnig er lagt til að breytingar verði gerðar á uppröðum innan ákvæðisins til samræmis.

Viðskiptaráð leggur til eftirfarandi breytingar á 1. gr. frumvarpsins og eru tillögur að breytingum undirstrikaðar, yfirstrikuð ákvæði hafa verið færð til innan greinarinnar:

☐ Stjórnarmenn skulu vera búsettir í aðildarríki eða ríki sem er aðili að Efnahags- og framfarastofnuninni (OECD). Framkvæmdarstjóri skal vera búsettur í aðildarríki. Fjármálaeftirlitinu er heimilt að veita undanþágu frá búsetuskilyrðum. Stjórnarmenn og framkvæmdastjórnar lífeyrissjóða skulu vera lögráða og hafa óflekkað mannorð og mega ekki á síðustu fimm árum hafa verið úrskurðaðir gjaldþrota. Þeir mega ekki í tengslum við atvinnurekstur hafa hlotið dóm á síðustu tíu árum fyrir refsiverðan verknað samkvæmt almennum hegningarlögum, samkeppnislögum, lögum um hlutafélög,

einkahlutafélög, bókhald, ársreikninga, gjaldprotaskipti o.fl. eða ákvæðum laga er varða opinber gjöld, svo og sérlögum um aðila sem lúta opinberu eftirliti með fjármálastarfsemi. Fjármálaeftirlitið setur reglur um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra.

□ Stjórnarmenn og framkvæmdastjórar skulu vera fjárhagslega sjálfstæðir og búa yfir nægilegri þekkingu og starfsreynslu til að geta gegnt stöðu sinni á tilhlýðilegan hátt, m.a. hafa þekkingu á þeirri starfsemi sem viðkomandi lífeyrissjóður stundar. Þeir mega ekki hafa sýnt af sér háttsemi í fyrri störfum sínum sem gefur tilefni til að draga í efa hæfni þeirra til að standa fyrir traustum og heilbrigðum rekstri eða að þeir muni hugsanlega misnota aðstöðu sína eða skaða félagið. Fjármálaeftirlitið setur reglur um fjárhagslegt sjálfstæði stjórnarmanna og framkvæmdastjóra og um hvernig staðið skuli að hæfismati.

□ Stjórnarmenn í lífeyrissjóðum mega ekki eiga sæti í stjórn annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann né vera starfsmenn eða endurskoðendur annars eftirlitsskylds aðila eða aðila í nánnum tengslum við hann. Stjórnarmenn lífeyrissjóðs mega ekki sinna lögmannsstörfum fyrir annan lífeyrissjóð. Starfsmönnum lífeyrissjóðs er ekki heimilt að sitja í stjórn hans.

□ Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. getur stjórnarmaður eða starfsmaður lífeyrissjóðs tekið sæti í stjórn fjármála fyrirtækis sem er að hluta eða öllu leyti í eigu lífeyrissjóðsins og sinnir eingöngu þjónustuhlutverki fyrir lífeyrissjóði. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármálamarkaði.

□ Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. getur starfsmaður annars eftirlitsskylds aðila tekið sæti í stjórn lífeyrissjóðs ef hann er kosinn eða skipaður úr hópi sjóðfélaga. Stjórnarseta samkvæmt þessari málsgrein skal háð því að hún skapi ekki, að mati Fjármálaeftirlitsins, hættu á hagsmunaárekstrum á fjármálamarkaði eða dragi úr trúverðugleika stjórnar lífeyrissjóðs. Skal þar m.a. horft til stöðu þeirra starfsmanna sem um ræðir hjá eftirlitsskyldum aðila.

□ Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. er stjórnarmanni í lífeyrissjóði heimilt að sitja í stjórn annars lífeyrissjóðs að fengnu samþykki Fjármálaeftirlitsins.

□ Lífeyrissjóður skal tilkynna Fjármálaeftirlitinu um skipan og síðari breytingar á stjórn og framkvæmdastjóra. Þá skal lífeyrissjóður tilkynna Fjármálaeftirlitinu um skipan í stjórn fjármála fyrirtækis á grundvelli 3. mgr. Tilkynningar þessar skulu berast Fjármálaeftirlitinu án tafar og þeim skulu fylgja fullnægjandi upplýsingar til þess að hægt sé að meta hvort skilyrðum greinarinnar sé fullnægt.

Eftirfarandi skal færast í nýja grein:

□ Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur sjóðsins og skal hann fara eftir þeirri stefnu og fyrirmælum sem sjóðstjórn hefur gefið. Ráðstafanir sem eru óvenjulegar eða mikils háttar getur framkvæmdastjóri aðeins gert samkvæmt heimild frá sjóðstjórn.

□ Framkvæmdastjóra er óheimilt að taka þátt í atvinnurekstri nema að fengnu leyfi stjórnar. Eignarhlutur í fyrirtæki telst þátttaka í atvinnurekstri nema um sé að ræða óverulegan hlut sem ekki veitir bein áhrif á stjórn þess.

Fjármálaeftirlitið setur reglur um hvernig staðið skuli að hæfnismati.

Til viðbótar framangreindum skilyrðum skulu stjórnarmenn búa yfir nægilegri þekkingu og starfsreynslu til að geta gegnt stöðu sinni á tilhlýðilegan hátt.

Menntun, starfsreynsla og starfsferill framkvæmdastjóra lífeyrissjóðs skal vera með þeim hætti að tryggt sé að hann geti gegnt stöðu sinni á forsvaranlegan hátt.

Um hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóðs til meðferðar máls fer eftir ákvæðum II. kafla stjórnsýslulaga.

Aðrar þær breytingar sem ráðið leggur til á frumvarpinu er ákvæði vegna góðra stjórnarháttar. Í lögum um fjármála fyrirtæki var bætt við ákvæði vegna leiðbeininga um stjórnarhætti og er full ástæða til að mæla

fyrir slíku ákvæði hér. Ákvæði sem þetta gerir kröfu um að viðkomandi lífeyrissjóður fylgi viðurkenndum leiðbeiningum um stjórnarhætti og m.a. birti árlega yfirlýsingu um stjórnarhætti sína.

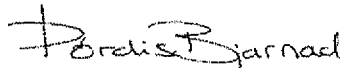
Viðskiptaráð leggur til að eftirfarandi ákvæði verði bætt við frumvarpið:

☐ *Lífeyrissjóðum ber að fylgja viðurkenndum leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja. Í því skyni skulu þau m.a. birta árlega yfirlýsingu um stjórnarhætti fyrirtækisins í sérstökum kafla í ársskýrslu og/eða gera grein fyrir stjórnarháttum á vefsíðu lífeyrissjóðsins og birta þar yfirlýsingu um stjórnarhætti sína.*

Að lokum verður að beina sjónum að mikilvægi þess að stjórnir séu skipaðar fjölbreyttum einstaklingum, hvort sem litið er til menntunar, reynslu eða kyns viðkomandi. Hvað ofangreint frumvarp ræðir þá skortir á að þetta sé fulltryggt, meðal annars með lágmarksfjölda stjórnarmanna í stjórnum lífeyrissjóða. Einnig verður að líta til kynjahlutfalla í þeim stjórnnum sem um ræðir. Ákvæði hefur verið tekið upp í lögum, t.d. lögum um hlutafélög, sem kveða á um lágmarkshlutfall kynja í stjórnnum og tekur það gildi árið 2013. Fyrir setningu þess ákvæðis var gerður samstarfssamningur milli Viðskiptaráðs Íslands, Samtaka atvinnulífsins og Félags kvenna í atvinnurekstri með það markmið að jafna hlutfall kynja í stjórnnum svo ekki verði undir 40%. Þó ótímabært sé að bæta slíku ákvæði við frumvarpið hér þar sem ekki hefur hlotist reynsla af ákvæðinu, þá er rétt að hafa löginn með í þeirri endurskoðun sem hlýtur að þurfa eiga sér stað á ýmsum lagabálkum út frá þeim árangri sem vinnst af átaki um jöfnun kynjahlutfalls í stjórnnum.

Viðskiptaráð leggur til að frumvarpið nái fram að ganga að teknu tilliti til ofangreindra athugasemda.

Virðingarfyllst,

Þórdís Bjarnadóttir
Lögfræðingur
Viðskiptaráð Íslands

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. maí 2010

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingar á lögum, nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (hæfi stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, fjárfestingarheimildir). Lagt fyrir Alþingi á 139. löggjafarþingi 2010-2011. Þskj. 1223 – 704. mál.

Öryrkjabandalag Íslands (ÖBÍ) hefur fengið til umsagnar ofangreint frumvarp. Frestur til að skila inn umsögn var til og með 4. maí. ÖBÍ óskaði eftir fresti til að skila inn álit til mánudagsins 9. maí og var það samþykkt.

Athugasemdir við frumvarpið í heild

Frumvarpið felur í sér jákvæðar breytingar á lögnum hvað varðar hæfni stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða sem mun væntanlega aukast og dregið verði úr krosseignatengslum og hagsmunaárekstrum.

ÖBÍ vill þó leggja áherslu á að brýnt er að breyta reglum um stjórnarmenn enn frekar með því að setja reglur um skipan stjórna lífeyrissjóðanna. Nauðsynlegt er að þeir sem hafa hagsmuna að gæta hefðu fulltrúa í stjórn s.s. ÖBÍ og Félagi eldri borgara. Einnig má hugsa sér að kosið verði í stjórnir lífeyrissjóðanna og að sjóðsfélagar væru kjörgengnir og með atkvæðisrétt, bæði þeir sem greiða í lífeyrissjóð og þeir sem fá greiðslur úr þeim. Fyrir þessa hópa eru miklir hagsmunir í húfi og því er nauðsynlegt að tryggja aðkomu þeirra að stjórn lífeyrissjóðanna.

ÖBÍ mótmælir harðlega ákvæðum frumvarpsins sem lúta að fjárfestingum lífeyrissjóðanna þar sem aukin heimild er veitt til að fjárfesta í óskráðum hlutabréfum í fyrirtækjum. Nauðsynlegt er að koma í veg fyrir fjárfestingar sem hafa aukna áhættu í för með sér og getur komið niður á sjóðsfélögum. Vert er að minnast þess að í kjölfar efnahagshrunsins lækkuðu margir lífeyrissjóðir greiðslur til elli- og örorkulífeyrisþega á bilinu 7-19% vegna fjárhagsörðugleika. Sumir lífeyrissjóðir skertu greiðslur árið 2008 og aftur árið 2009. Hafa ber í huga að það er skylduaðild að lífeyrissjóðum og það fjármagn sem safnast upp hjá þeim er

Athugasemdir ÖBÍ við greinar laganna sem ekki koma fram í frumvarpinu

Öryrkjabandalag Íslands hefur áður gert alvarlegar athugasemdir við greinar í lögnum sem ekki koma fram í frumvarpinu og þyrfti að breyta. ÖBÍ sendi nefndasviði Alþingis umsögn, dagsetta 9. apríl 2010, um frumvarp til laga um breytingar á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, með síðari breytingum sem lagt var fyrir á Alþingi á 138. löggjafarþingi 2009-2010 en hlaut ekki afgreiðslu. Þskj. 332 – 288. mál. Þær athugasemdir sem þar koma fram eru ítrekaðar hér með en þær lúta að eftirfarandi þáttum (fylgiskjal 1):

- Ákvarðanir sjóðanna, málsmeðferð og gerðardóm.
- Meðferð mála og stjórnsýslulög.
- Mat á örorku og endurmat.
- Örorkugreiðslur lífeyrissjóða og örorkubætur almannatrygginga.
- Síðareglur.
- Réttindi sjúklinga til túlkajónustu við skoðun og endurmat.

Skerðingar á lífeyri öryrkja

Annað mikilvægt mál sem kallar á breytingar á lögum um lífeyrissjóði varðar skerðingar á lífeyrissjóðsgreiðslum sem örorkulífeyrisþegar hafa orðið fyrir um allnokkurt skeið. Þessar skerðingar eru til viðbótar við þær almennu skerðingar lífeyrissjóðanna sem komu í kjölfar bankahrunsins. Eins og þekkt er þá varð fjöldi öryrkja fyrir umtalsverðum skerðingum á greiðslum hjá allmörgum lífeyrissjóðum í nokkur ár og margir misstu þær alveg. Umræddar skerðingar hófust þegar samþykktir margra lífeyrissjóða var breytt á þann veg að tekjur öryrkja frá Tryggingastofnun ríkisins (TR) fóru að hafa áhrif á útreikning á örorkugreiðslum lífeyrissjóðanna. Þegar fólk varð fyrir skerðingum var ekki tekið tillit til þeirra öryrkja sem voru með bótaflokka frá TR til að mæta kostnaði sem tengdist fötluninni sérstaklega. Nánar er fjallað um málið í aðsendri grein í Fréttablaðinu **Skerðingar á lífeyri öryrkja – hvað vilja stjórnvöld?** dagsett 20. apríl 2011. Höfundar: Lilja Þorgeirsdóttir og Sigríður Hanna Ingólfssdóttir (fylgiskjal 2).

Þann 30. desember 2010 gerðu félags- og tryggingamálaráðherra (nú velferðarráðherra) og Landssamtök lífeyrissjóða samkomulag um að lífeyrissjóðirnar munu út árið 2013 ekki skerða greiðslur til sinna sjóðsfélaga þó að bætur TR hækki almennt. Í kjölfar samkomulagsins var samið frumvarp um málið sem hefur verið lagt fyrir Alþingi (Þskj. 1330 - 763. mál). Hvorki í frumvarpinu né í samkomulaginu kemur fram hvernig mál þeirra öryrkja sem þegar hafa orðið fyrir skerðingum eða misst sínar bætur verði leyst. Brýnt er að leiðrétta sem fyrst örorkulífeyrissjóðsgreiðslur þessa fólks aftur í tímann og er lagasetning nauðsynleg í því sambandi.

Lokaorð

Mikilvægt er að athugasemdir ÖBÍ verða teknar til greina sem allra fyrst og að **heildarendurskoðun fari fram á lögnum** um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, með síðari breytingum. Hafa ber í huga að lögum samkvæmt þarf fólk að greiða ákveðið hlutfall af launum í lífeyrissjóð og því er hér um mikið hagsmunamál að ræða fyrir meginþorra fólks í landinu. Nauðsynlegt er að geta treyst á greiðslur úr lífeyrissjóði þegar fólk fer á eftirlaun eða verður óvinnufært og þarf á örorkulífeyrisgreiðslum að halda.

Virðingarfyllt,

f.h. ÖBÍ,

Guðmundur Magnússon,
formaður.

Lilja Þorgeirsdóttir,
framkvæmdastjóri.

Fylgiskjöl:

1. Umsögn ÖBÍ, dagsett 9. apríl 2010, um frumvarp til laga um breytingu á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, með síðari breytingum. Lagt fyrir á Alþingi á 138. löggjafarþingi 2009-2010. Þskj. 332 – 288. mál.
2. Grein í Fréttablaðinu *Skerðingar á lífeyri öryrkja – hvað vilja stjórnvöld?* dagsett 20. apríl 2011. Höfundar: Lilja Þorgeirsdóttir og Sigríður Hanna Ingólfssdóttir.

Fylgiskjal 1.

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. apríl 2010

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, með síðari breytingum. Lagt fyrir á Alþingi á 138. löggjafarþingi 2009-2010. Þskj. 332 – 288. mál.

ÖBÍ hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, með síðari breytingum. Frestur til að skila inn umsögn var til fimmtudagsins 1. apríl. ÖBÍ óskaði eftir fresti til að skila inn áliði til föstudagsins 9. apríl og var það samþykkt.

Athugasemdir við frumvarpið í heild:

Frumvarpið felur í sér jákvæðar breytingar á lögnum sem mun auka lýðræði og gegnsæi hjá lífeyrissjóðum landsins. Samkvæmt frumvarpinu fá allir sjóðsfélagar, sem greitt hafa í sjóðinn fyrir áramót atkvæðisrétt á aðalfundi síns sjóðs. Hér er um að ræða mikilvægt framfaraskref, sem hefur í för með sér aukinn hlut og áhrif sjóðfélaga í kosningum. ÖBÍ telur þó mikilvægt að sjóðfélagar, sem ekki greiða lengur iðgjald sökum örorkumats eða aldurs, hefðu einnig kosningarétt og framboðsrétt. Þessi hópur sjóðfélaga getur haft verulegra hagsmuna að gæta af þeim ákvörðunum sem teknar eru af lífeyrissjóðunum og því nauðsynlegt að tryggja aðkomu þeirra að þeim.

Öryrkjabandalag Íslands hefur alvarlegar athugasemdir við aðrar greinar í lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997 með síðari breytingum sem ekki koma fram í frumvarpinu.

1. Úrskurðarnefnd í stað gerðardóms

Reynsla ÖBÍ er sú að mjög margir örorkulífeyrisþegar eru ósáttir við málsmeðferð og ákvarðanir sjóðanna um lífeyrisgreiðslur. Samkvæmt núgildandi lögum nr. 129/1997 þarf lífeyrissjóður ekki að rökstyðja ákvörðun sína um lífeyri. Kveðið er á um það í 5. mgr. 18. gr. að sjóðfélagi geti fengið ákvörðun rökstudda en til þess þarf sjóðfélaginn að biðja sérstaklega um rökstuðning. Ef beðið er um rök-

stuðning skal hann m.a. fela í sér leiðbeiningar um rétt til að vísa ákvörðun til gerðardóms. Fáir sjóðfélagar þekkja rétt sinn samkvæmt lögnum og sjóðfélagar biðja því sjaldan um rökstuðning, einfaldlega þar sem þeir vita ekki af þeim rétti. Enn færri vita af rétti til þess að fá ákvarðanirnar endurskoðaðar enda er ekki leiðbeint um hann nema sjóðfélaginn hafi sjálfur óskað eftir frekari upplýsingum.

Jafnvel þótt sjóðfélagi hafi fengið rökstuðning er mjög erfitt fyrir sjóðfélaga að fá endurskoðun á ákvörðunum sjóðanna. Samkvæmt 33. gr. laga nr. 129/1997 getur sjóðfélagi, sem ekki vill una úrskurði sjóðsstjórnar, vísað málinu til gerðardóms. Gerðardómsmeðferð hentar afar illa í málum sem þessum. Gerðardómar eru almennt skipaðir þegar fjársterkir aðilar deila. Ein aðalhugmyndin á bakvið gerðardóm er að fá úrlausn dómstóls en spara þann tíma sem málsmeðferð fyrir almennum dómstólum tekur. Deiluaðilar þurfa enda almennt sjálfir að bera kostnaðinn vegna gerðardómsins. Samkvæmt núverandi ákvæði 33. gr. er 1/3 hluti málskostnaðar hámark þess kostnaðar sem lagður verður á sjóðfélaga en það hlutfall getur þó hæglega numið hundruðum þúsunda. Sjóðfélagar, sérstaklega þeir sem hafa lágar tekjur til framfærslu og/eða eiga í fjárhagserfiðleikum, veigra sér því eðlilega að taka þátt í gerðardómsmeðferð sem er kostnaðarsamt úrræði. Sjóðfélagar geta átt von á því að greiða hluta af málskostnaði dómsins sjálfs og leggja auk þess út fyrir kostnaði vegna lögfræðipjónustu. Að auki er gerðardómur flókið úrræði, enda er sjóðfélagi sem leggur mál sitt í gerðardóm í raun að leggja upp í sambærilega vegferð og höfðun venjulegs dómsmáls. Auk þeirrar vinnu sem leggja þarf í almennt dómsmál, þarf aðilinn svo að skipa í gerðardóminn en sjóðfélagar hafa venjulega ekki þekkingu eða tengsl til að benda á góða dómara.

Samkvæmt upplýsingum frá Fjármálaeftirlitinu, sem fer með eftirlit með lífeyrissjóðunum, hafa á þeim 12 árum sem liðin eru síðan lífeyrissjóðslögin voru sett, einungis verið 8 tilvik þar sem Fjármálaeftirlitið hefur þurft að skipa oddamann í gerðardóm. Í samþykktum sumra lífeyrissjóða segir að aðrir en Fjármálaeftirlitið eigi að skipa oddamann í gerðardóma og því gætu tilvikin verið eitthvað fleiri í reynd. Þrátt fyrir þennan varnagla er ljóst að tilvikin eru mjög fá, líklega um eitt mál á ári að meðaltali sem fer til gerðardóms. Á þessum 12 árum hafa þó verið teknar hundruðir, ef ekki þúsundir, ákvarðana í lífeyrissjóðum sem hafa mikla fjárhagslega þýðingu fyrir viðkomandi sjóðfélaga.

Til Öryrkjabandalags Íslands hafa margir sjóðfélagar leitað til að fá aðstoð vegna ágreiningsmála við lífeyrissjóði. Sjóðfélagar leita aðallega til ÖBÍ af því þeir eru ósáttir við ákvörðun sjóðanna um örorku og að enginn rökstuðningur hafi fylgt ákvörðun trúnaðarlækna sjóðanna þar um. Slíkt á einnig við þegar örorkuprósentu sjóðfélaga er lækkuð við endurmat. Þessir einstaklingar hafa verið upplýstir um möguleika á að vísa ágreiningum til gerðardóms. Enginn þeirra hefur, að því er ÖBÍ best veit, nýtt sér þetta úrræði og vegur það ávallt mjög þungt í ákvörðun þeirra að umstang og kostnaður vegna gerðardóms er öryrkjum ofviða.

ÖBÍ leggur mikla áherslu á að fyrirkomulagi við endurskoðun ákvarðana verði breytt og að komið verði á fót úrskurðarnefnd á stjórnarsýslustigi, sem leysi með bindandi hætti úr ágreiningsmálum um ákvarðanir sem tengjast örorkulífeyri (þ.m.t. ákvörðunum um örorkumat). Slík úrskurðarnefnd myndi vinna eftir stjórnarsýslulögum og því væri sjóðfélögum gert kleyft að kæra ákvarðanir án mikils umstangs og kostnaðar. Samkvæmt stjórnarsýslulögum væri þannig nóg að sjóðfélagi tilgreindi þá ákvörðun sem hann væri ósáttur við og útskýrði ástæður þess í stuttu máli. Nefndin myndi svo rannsaka málið og væri við þá málsmeðferð ekki bundin af þeim málsástæðum og gögnum sem sjóðfélaginn hefði lagt fyrir nefndina (öfugt við gerðardómsmeðferð þar sem dómurinn myndi eingöngu byggja á þeim málsástæðum og gögnum sem sjóðfélagi hefði sjálfur aflað og fært fram).

Úrskurðarnefndin þyrfti að vera sjálfstæð og óháð sjóðunum, heppilegast er að Fjármálaeftirlitið eða ráðuneytið myndi skipa í nefndina. Nefndin hefði m.a. það markmið að endurskoða örorkumöt og yrði því m.a. skipuð lækni. Málsmeðferð hjá úrskurðarnefndinni þyrfti að vera sjóðfélögum að kostnaðarlausu. Kostnaður þyrfti þó ekki að falla á ríkið enda er lagt til að sjóðirnir greiði kostnað vegna nefndarinnar. Slíkt fyrirkomulag er eðlilegt með hliðsjón af stöðu sjóðanna en í greinargerð með breytingafrumvarpinu (þskj. 332) er m.a. tekið fram að sjóðirnir hafi mikið vald og séu meðal lykilstofnana íslensks samfélags. Fjármunir sjóðanna eru gríðarlegir og tilkomnir vegna framlaga sjóðfélaganna sjálfra, með beinum eða óbeinum hætti, og því er eðlilegt að sjóðirnir greiða allan kostnað við það þegar leyst er úr réttindum sjóðfélaga. Til samanburðar má geta þess að með lögum nr. 139/2009 var fjármálafyrirtækjum gert að greiða kostnað af eftirliti með fjármálastarfsemi.

2. Lífeyrissjóðir starfi samkvæmt stjórnarsýslulögum

Margir lífeyrissjóðir hafa tekið upp í samþykktir sínar að meðferð mála fari eftir stjórnarsýslulögum. Miðað við stöðu sjóðanna í íslensku samfélagi og mikilvægi þeirra réttinda og hagsmuna sem sjóðfélagar hafa að gæta hjá sjóðunum er rétt að tekið verði af skarið með það í lögum að allar ákvarðanir sem varða ákvörðun lífeyrisréttinda skuli fara eftir stjórnarsýslulögum.

Rétt er að geta þess að samkvæmt 2. mgr. 31. gr. laga nr. 129/1997 gilda hæfisreglur stjórnarsýslulaganna um stjórnarmenn lífeyrissjóðanna. Hæfisreglur stjórnarsýslulaganna eiga að tryggja að stjórnvaldsákvarðanir séu byggðar á lögætum og málefnalegum sjónarmiðum. Með því að láta hæfiskröfur stjórnarsýslulaganna gilda um stjórnarmenn er þannig óbeint verið að segja að ákvarðanir sem varða mikilvæg réttindi sjóðfélaga verði að byggjast á málefnalegum sjónarmiðum (sjá t.d. um þetta í áliti umboðsmanns Alþingis nr. 2264/1997). Hér er fyrst og fremst átt við ákvarðanir sem hafa að meira eða minna leyti áhrif á rétt sjóðfélaga til lífeyris (ákvörðun örorku/orkutaps, útreikningsforsendur o.frv.)

Með stjórnsýsluöðgunum er ætlað að tryggja að ákvarðanir sem varða réttindi séu byggð á málefnalegum sjónarmiðum og það er óumdeilt að ætlun löggjafans er að ákvarðanir lífeyrissjóða séu byggðar á slíku. Er því eðlilegt að láta stjórnsýsiulög gilda um ákvarðanir sjóðanna um lífeyri því það tryggir sjóðfélögum vandaðri málsmeðferð, t.d. fullnægjandi rannsókn mála, andmælarétt sjóðfélaga, upplýsingarétt félaga, kæruheimild o.s.frv. Nauðsynlegt er að stjórnsýslulögin nái til fleiri en stjórnarmanna, lögin eiga að gilda um allar ákvarðanir sem enda með töku ákvörðunar sem varða einstök lífeyrisréttindi og ná þannig til málsmeðferðarinnar í heild og allra sem koma að meðferð slíkra mála (þ.m.t. lækna).

3. Ákvæði um örorkumat og endurmat vantar í lögin

Í 5. mgr. 15. gr. laganna segir að í samþykktir lífeyrissjóða skulu sett frekari ákvæði um örorkulífeyri, svo sem um örorkumat, fjárhæð örorkulífeyris, útreikning og skilyrði fyrir greiðslu. ÖBÍ telur mjög brýnt að í lögin sé sett inn ákvæði um nánari útfærslu á framkvæmd örorkumats til að tryggja gegnsæi við gerð þeirra. Eins og fyrirkomulagið er í dag er ekki ljóst á grundvelli hvers örorkumat er unnið. Engin reglugerð hefur verið sett um örorkumat. Til samanburðar er reglugerð nr. 379/1999 um örorkumat, sem Tryggingastofnun ríkisins er ætlað að vinna eftir. Enn fremur vantar í lögin ákvæði sem tryggir að sjóðfélagar geti farið fram á endurmat. Slíkt ákvæði er mikilvægt til að koma í veg fyrir einhliða rétt sjóðanna til að ákvarða hvort og hvenær endurmat fari fram, samanber tilvitnun úr samþykkt Gildis lífeyrissjóðs frá júlí 2009, liður 12.4. „...Orkutap skal síðan endurmetið eftir því sem stjórn sjóðsins telur ástæðu til.”

4. Víxlverkun á milli örorkugreiðslna lífeyrissjóða og örorkubóta almannatrygginga

ÖBÍ telur það mjög brýnt að setja ákvæði í lögin sem koma í veg fyrir víxlverkun á milli örorkugreiðslna lífeyrissjóðanna og örorkubóta almannatrygginga. Nauðsynlegt er að lögin kveði skýrt á um að bótagreiðslur úr almannatryggingakerfinu hafi ekki áhrif á útreikning örorkulífeyrisgreiðslna frá lífeyrissjóðum þar sem að almannatryggingakerfið er til að tryggja framfærslu fólks með lágar eða engar greiðsiur úr lífeyrissjóði.

Að gengnum dómi Hæstaréttar hinn 17. desember 2009 í málinu nr. 665/2008 er réttarstaðan nú sú, að í hvert sinn, sem örorkulífeyrisþegi fær aukin framlög úr almannatryggingum lækkar eða fellur niður sá lífeyrir sem öryrkinn hefur áunnið sér með greiðslu iðgjalds til lífeyrissjóðs síns. Með þessari aðferð er ákvörðunarvald Alþingis skert verulega þar sem lögmælt framlög til öryrkja úr almannatryggingum renna ekki til þeirra heldur í raun til lífeyrissjóðanna. Engin lagaheimild er til þessara skerðinga, en 14 lífeyrissjóðum í samráði tókst að fá fjármálaráðuneytið til að samþykkja breytingar á samþykktum sjóðanna, sem heimila skerðingarnar. Þess skal getið að ekki beita allir lífeyrissjóðir þessari skerðingaraðferð og er því nokkur munur á réttarstöðu öryrkja að þessu leyti.

Ekkert tillit er tekið til þess að um skylduaðild að lífeyrissjóðum er að ræða og sjóðfélagar ráða engu um til hvaða lífeyrissjóðs þeir greiða iðgjöld. Engin hliðsjón er höfð af því að lífeyrisþegarnir hafa keypt réttindin í sjóðunum með greiðslu iðgjalds. Um er að ræða váttryggingu með áhættudreifingu (samtryggingarsjóðir). Ekkert tillit er tekið til þess að lögin leggja að jöfnu þá þætti, sem þeim er ætlað að ná til, þ.e. örorkulífeyri, ellilífeyri, makalífeyri og barnalífeyri. Sjóðirnir virðast fara á svig við gildandi lög með því að gera örorkulífeyrisþættinum lægra undir höfði en öðrum þáttum og hafa nú þegar komið hluta af kostnaðinum við örorkulífeyrinn yfir á almannasjóði.

Eina leiðin til að tryggja að löggjafarvaldið geti framvegis ákvarðað öryrkjum aukin framlög úr almannatryggingum án þess að þau komi í raun lífeyrissjóðunum til góða en ekki öryrkjunum, er að kveða með skýrum hætti á um það í lögum, að lífeyrissjóðum sé óheimilt að vísa til framlaga almannatrygginga til öryrkja til að lækka lífeyri þeirra eða fella hann niður.

5. Siðareglur

ÖBÍ telur mikilvægt að lífeyrissjóðum landsins beri samkvæmt lögum skylda til að setja sér siðareglur og að siðareglur lækna gildi ótvírætt um trúnaðarlækna sjóðanna við störf sín fyrir lífeyrissjóðina. Þess ber að geta að nokkrir lífeyrissjóðir hafa nú þegar sett sér siðareglur.

6. 5. gr. laga um réttindi sjúklinga giði við örorkumat/endurmat

ÖBÍ leggur áherslu á að 4. mgr. 5. gr. laga um réttindi sjúklinga nr. 74/1997 gildi við skoðun og viðtal fyrir örorkumat og endurmat. Ákvæðið fjallar um rétt sjúklinga, sem ekki tala íslensku eða nota táknmál til túlkunar.

Lokaorð

ÖBÍ fagnar því að frumvarp til breytingar á lögum nr. 129/1997 hafi komið fram, sem felur í sér jákvæðar breytingar á nokkrum greinum laganna. Þó ekki sé um að ræða heildarendurskoðun á lögunum, þá leggur ÖBÍ mjög mikla áherslu á að lögin í heild sinni verði endurskoðuð sem allra fyrst. Mikilvægt er að ofangreindar ábendingar bandalagsins verði teknar alvarlega, enda er hér um mikið hagsmunamál að ræða fyrir samfélagið í heild.

Virðingarfyllst,

f.h. ÖBÍ,

Guðmundur Magnússon
formaður.

Lilja Þorgeirsdóttir,
framkvæmdastjóri.

Fylgiskjal 2.

Fréttablaðið 20. apríl 2011

Skerðingar á lífeyrissjóðstekjum öryrkja – hvað vilja stjórnvöld?

Lilja Þorgeirsdóttir, framkvæmdastjóri ÖBÍ og Sigríður Hanna Ingólfssdóttir, félagsráðgjafi ÖBÍ

Fjöldi öryrkja hefur orðið fyrir umtalsverðum skerðingum á örorkulífeyrisgreiðslum hjá allmörgum lífeyrissjóðum í nokkur ár og hafa margir öryrkjar misst þær alveg. Hér er ekki átt við þær almennu skerðingar sem komu í kjölfar bankahrunsins heldur skerðingar sem lagst hafa þungt á öryrkja sérstaklega og hófust í góðærinu þegar lífeyrissjóðir fóru að taka mið að greiðslum frá Tryggingastofnun ríkisins (TR) við útreikning á greiðslum.

Öryrkjabandalag Íslands (ÖBÍ) höfðaði prófmál fyrir hönd öryrkja sem við tekjuathugun 2007 varð fyrir verulegri skerðingu á örorkulífeyrisgreiðslum frá Gildi lífeyrissjóði. Í Héraðsdómi Reykjavíkur vannst varnarsigur í málinu, en Hæstiréttur sýknaði Gildi lífeyrissjóð, sem voru mikil vonbrigði fyrir öryrkja sem höfðu orðið fyrir svipuðum skerðingum. ÖBÍ skaut málinu til Mannréttindadómstóls Evrópu sem samþykkti að taka málið fyrir en ekki er komin dagsetning á því hvenær það verður. Fjallað verður um hvort mannréttindi hafi verið brotin á öryrkjum með hliðsjón af Mannréttindasáttmála Evrópu.

Skerðingar hófust árið 2007

Greiðslur í lífeyrissjóð eru lögbundnar sem ákveðið hlutfall af launatekjum. Þeir sem verða óvinnufærir að hluta eða öllu leyti geta sótt um örorkubætur frá þeim lífeyrissjóði/um sem þeir hafa greitt í. Ef örorkulífeyrissjóðsgreiðslur eru undir ákveðnum viðmiðum fær fólk örorkubætur frá TR. Í áraraðir tóku lífeyrissjóðir ekki mið af tekjum frá TR við útreikning greiðslna. Því kom það eins og þruma úr heiðskíru lofti þegar margir lífeyrissjóðir fóru að taka mið af örorkubótum frá TR við útreikning örorkugreiðslna til sjóðsfélaga. Ekki var tekið tillit til þeirra öryrkja sem voru með bótaflokka frá TR til að mæta kostnaði sem tengdist fötluninni sérstaklega.

Raunverulegt dæmi um skerðingar lífeyrissjóðsgreiðslna til öryrkja 2007-2010*

2007	Víxlverkun	2010
Örorkulífeyrir lækkaði úr kr. 70.014 í kr. 26.277, sem er 65% lækkun.	TR bætti skerðinguna að hluta, sem leiddi til enn meiri skerðinga.	Örorkulífeyrir er kominn niður í kr. 9.601** á mánuði. Lækkun í krónutölu um 86,3% frá 2007.

*Upphæðirnar miðast við mánaðarlegar greiðslur fyrir skatt.

** Skerðingin er í raun meiri, þar sem örorkulífeyrir er uppreiknaður skv. vísitölu.

Það segir sig sjálft að þegar lífeyrissjóðir og TR skerða greiðslur með hliðsjón hvort af öðru leiðir það á endanum til þess að örorkugreiðslur frá lífeyrissjóðum lækka eða falla alveg niður. Eina leiðin til að binda enda á slíkar skerðingar er að setja lög sem koma í veg fyrir slíkt.

Fjöldi öryrkja sem hefur orðið fyrir skerðingum

Á árunum 2007 til 2009 urðu fjölmargir örorkulífeyrisþegar fyrir skerðingum á greiðslum frá sínum lífeyrissjóði eða misstu þær alveg eins og sjá má í meðfylgjandi töflu.

Fjöldi öryrkja og skerðingar/niðurfellingar lífeyrissjóðsgreiðslna 2007-2009*

2007	2008	2009
1600 öryrkjar	1009rkjar	2047 öryrkjar

*Hluti öryrkja varð fyrir skerðingum oftár en einu sinni.

Hlutfall þeirra sem fengu samtímis bætur frá TR og úr lífeyrissjóði lækkaði úr tæplega 60% árið 2006 í rúmlega 51% árið 2009. Eðlilegra hefði verið að þeim hefði fjölgað þar sem fleiri greiða í lífeyrissjóð en áður. Þess skal getið að öryrkjar með bætur frá TR voru samtals 14.500 árið 2009.

Kostnaður ríkisins hefur aukist

Aðför lífeyrissjóðanna hefur leitt til verulegrar skerðingar á framfærslu fólks sem hefur í góðri trú talið að greiðslur í lífeyrissjóð kæmu sér vel ef það yrði óvinnufært. Þá hafa þessar aðgerðir lífeyrissjóðanna aukið kostnað ríkisins því margir sem hafa orðið fyrir skerðingum hafa fengið skerðinguna bættá hjá TR, en einungis að hluta. Sú sárabót hefur í kjölfarið leitt til þess að lífeyrissjóðsgreiðslur hafa lækkað enn frekar. Það var augljóst hvert stefndi og spurning hver var tilgangurinn með slíkum aðgerðum.

Þá er vert að geta þess að lífeyrissjóðirnir fá á fjárlögum umtalsverðar fjárhæðir til að bæta þeim þá „örorkubyrði“ sem þeir hafa orðið fyrir. Þessi fjárhæð hefur hækkað frá ári til árs sl. 4 ár. Þrátt fyrir hækkanði framlög ríkisins hafa margir lífeyrissjóðir farið þessa leið.

Hver er vilji stjórnvalda til úrlausna?

En hver er vilji stjórnvalda til að leysa lífeyrissjóðsmálið? Þann 30. desember 2010 gerðu félags- og tryggingamálaráðherra (nú velferðarráðherra) og Landssamtök lífeyrissjóða samkomulag um ofangreint mál. Í samkomulaginu kemur fram m.a. að lífeyrissjóðirnar munu út árið 2013 ekki skerða greiðslur til sinna sjóðsfélaga þó að bætur almannatrygginga hækki almennt, sem er jákvætt. Í kjölfar samkomulagsins var samið frumvarp sem hefur verið lagt fyrir alþingi og verður tekið til afgreiðslu á næstunni. Hvorki í frumvarpinu né í samkomulaginu kemur fram hvernig mál þeirra sem þegar hafa orðið fyrir skerðingum eða misst sínar bætur verði leyst sem er grafalvarlegt mál. Mun sá hópur sitja eftir úti í kuldinum án úrlausnar sinna mála? Er eina von þessa fólks að biða niðurstöðu Mannréttindadómstólsins sem getur tekið all langan tíma?

Lilja Þorgeirsdóttir
framkvæmdastjóri ÖBÍ

Sigríður Hanna Ingólfssdóttir
félagsráðgjafi ÖBÍ